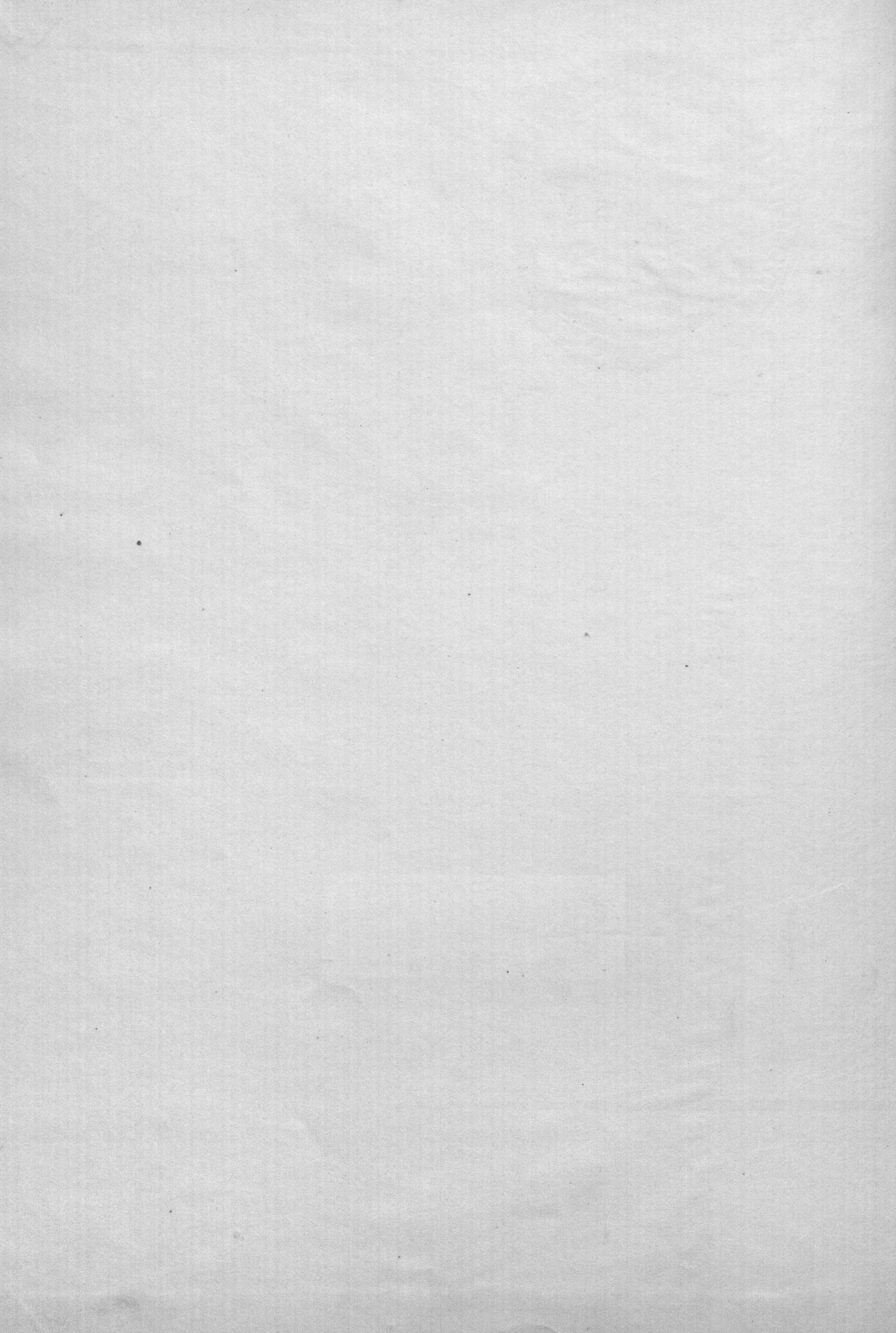
Des Tombe, J. W.

Het geslacht van Renesse van den oorsprong tot 1430

's-Gravenhage 1897

Des Tombe

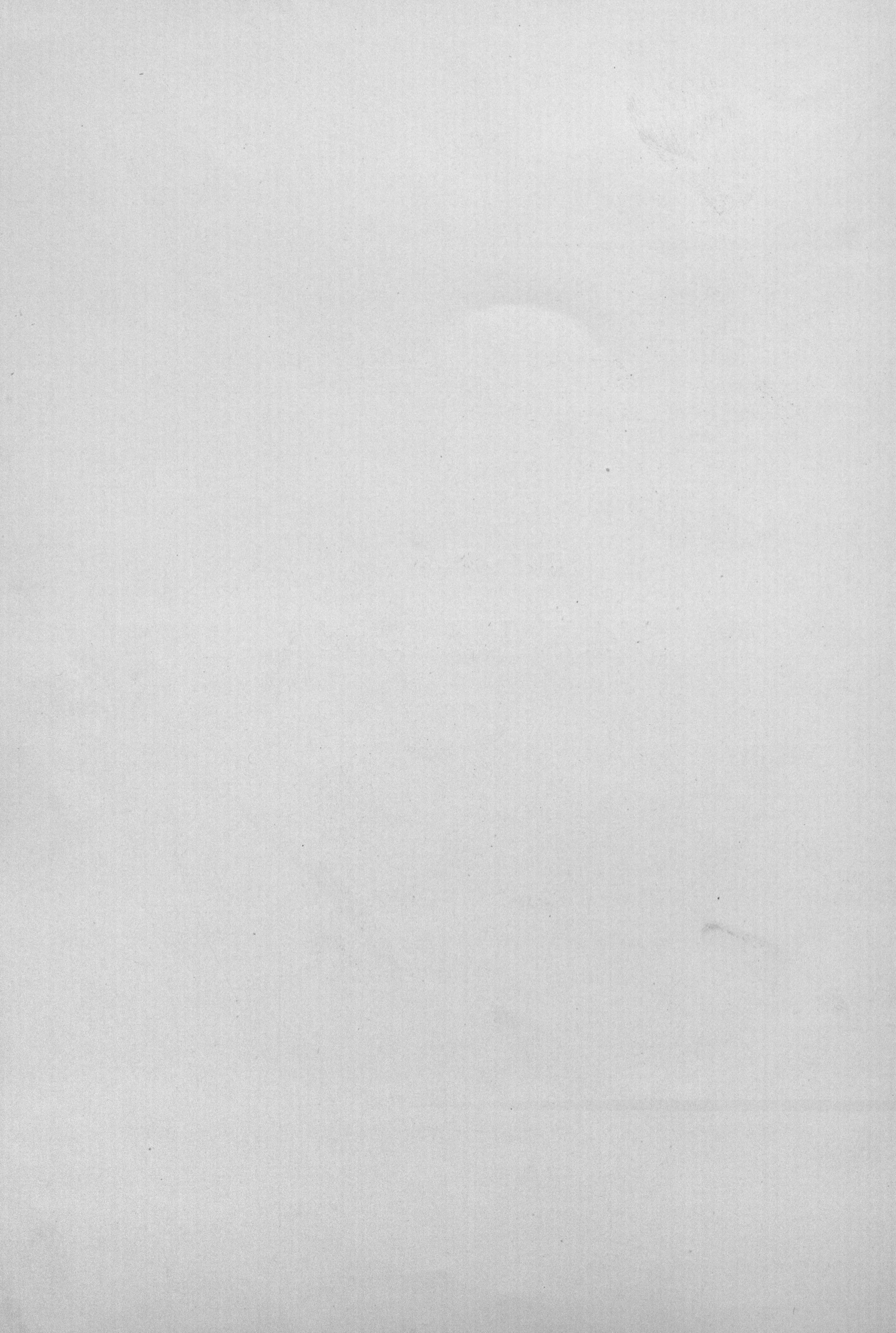
HET GESLACHT

VAN RENESSE

HET GESLACHT

VAN RENESSE

HET

GESLACHT

VAN RENESSE

VAN DEN OORSPRONG

TOT 1430

DOOR

I. W. DES TOMBE

's-Gravenhage
W. P. VAN STOCKUM & ZOON
1897

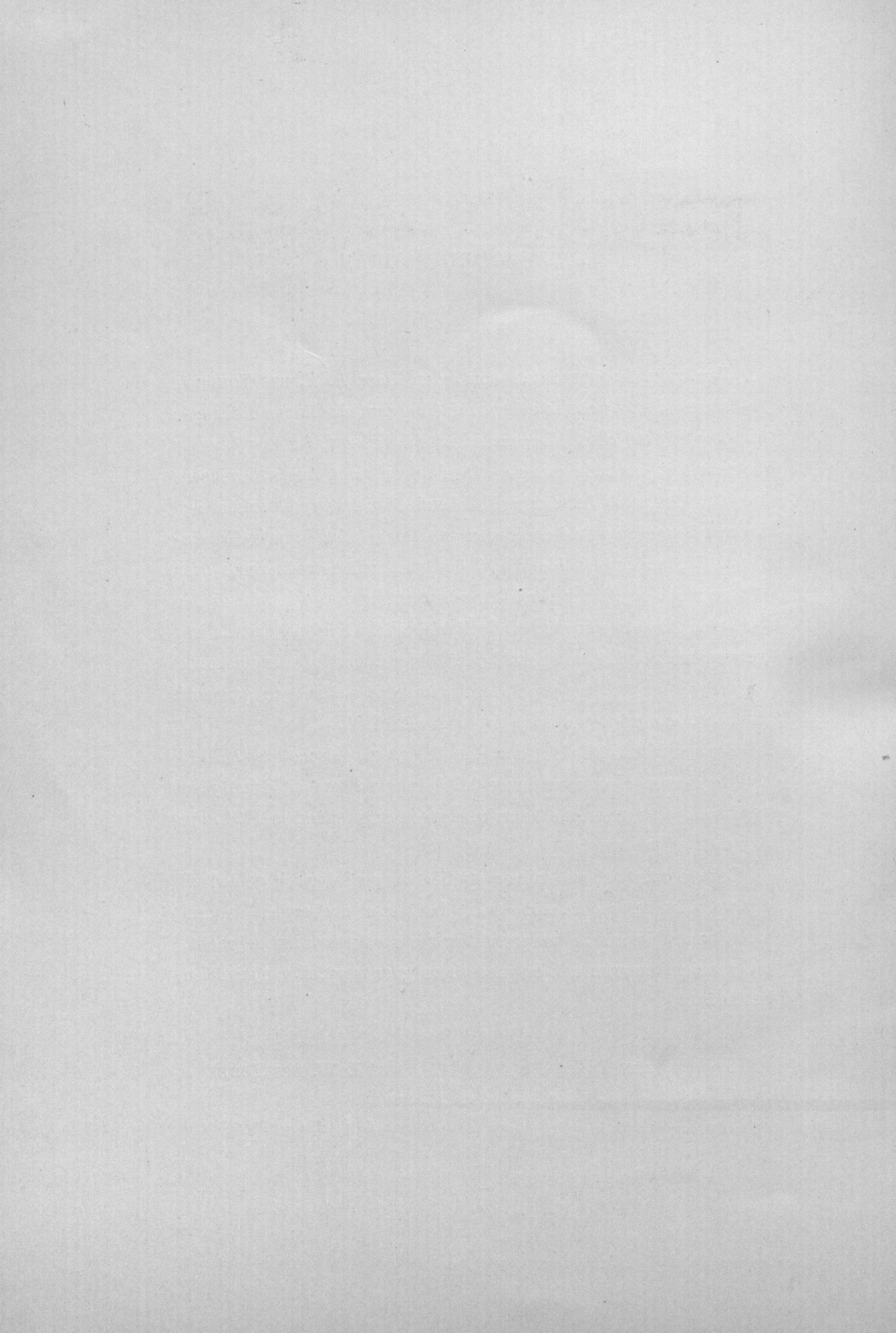
EEN WOORD VOORAF

Van mijn hooggeachten oom, den Heer A. A. DES TOMBE te *'s-Gravenhage*, mocht ik een verzameling aanteekeningen ontvangen uit oorspronkelijke stukken samengesteld, het geslacht VAN RENESSE betreffende, alsmede eenige afbeeldingen van zegels, eveneens op dat geslacht betrekking hebbende, waarvan de origineelen bewaard worden in de archieven van *Parijs*, *Keulen* en *'s-Gravenhage*. Bij onderzoek bleek mij dat veel van hetgeen reeds over dit geslacht is geschreven in tegenspraak is met den inhoud der bedoelde aanteekeningen; dit gaf mij aanleiding om uit de mij verstrekte bronnen, aangevuld met andere, min of meer bekende gegevens, een korte geschiedenis samen te stellen van genoemd geslacht, van zijn oorsprong tot ongeveer 1430.

Eenige bizonderheden omtrent de geographische gesteldheid van het eiland *Schouwen* in de Middeleeuwen, en het daarbij ter verduidelijking gevoegde kaartje van genoemd eiland in 1291, zijn mij door mijn waarden oom verstrekt.

Deze eerste proeve mijner studiën op genealogisch gebied zij de welwillende beoordeeling van den lezer aanbevolen, vooral daar, waar historische vraagstukken ter sprake worden gebracht, ten aanzien waarvan ook bij meer bevoegden verschil van gevoelen bestaat.

Utrecht, Maart 1897 — I. W. DES TOMBE

I

DE OORSPRONG

Het samenstellen van genealogiën brengt immer groote en vele moeilijkheden met zich mede, vooral als men den oorsprong van een geslacht na wil sporen in het voor den geschiedschrijver dezer landen zoo duistere tijdvak der middeleeuwen; deze tijden toch zijn nog gehuld in dichte nevels, niettegenstaande in de laatste jaren veel is gedaan om licht op toestanden en personen uit dat tijdperk te werpen. «Wat wij van de geschiedenis dezer streken vóór 1300 weten is stukwerk», zegt Professor Blok, en «dat zulks het geval is, is slechts toe te schrijven, dat onze bronnen voor dien tijd niet anders dan fragmentarisch zijn»[1]).

Voor dengene, die de geschiedenis van het *Geslacht van Renesse* na wil gaan tot vóór dien tijd (d. i. tot aan den oorsprong van dit geslacht uit dat van Voorne, dat terecht of ten onrechte als jongere tak van het Hollandsche Gravenhuis wordt beschouwd),

---

[1]) P. J. Blok, Geschied. v. h. Ned. Volk. I blz. 357 en 358.

zijn de moeilijkheden, die den historie-schrijver de taak verzwaren, evenmin gespaard; ja nog meer wordt hij hierin bemoeilijkt, daar van dit geslacht verscheidene genealogiën uit vroegere eeuwen bestaan, die zich echter door onjuiste voorstellingen en gevolgtrekkingen kenmerken. Hij zal dan ook goed doen, om bij het samenstellen van een schets van den oorsprong van het geslacht van Renesse uit hetgeen in voor ons bewaard gebleven documenten, als oorkonden, grafelijke rekeningen enz., omtrent onderscheidene leden van dit geslacht wordt gezegd, genoemde oude genealogiën slechts met de uiterste voorzichtigheid te raadplegen, of beter nog, zich geheel los te maken van hunnen invloed op zijn werk. Maar nog eene andere zaak moet hij wel in het oog houden, wil hij de documenten waarvan wij spraken goed begrijpen: namelijk dat de geografische toestand van ons land en in het bizonder van Zeeland, in die dagen, zeer verschilt van den hedendaagschen.

Wij noemden hier Zeeland: het is dan ook aldaar, en wel op het eiland Schouwen, dat wij de eerste Heeren uit het geslacht van Renesse leeren kennen; wij zullen nu trachten een beeld te geven van dit eiland, zooals men vermoedt dat het gedurende de 12de en 13de eeuw er uit moet hebben gezien.

Geografische beschrijving van Schouwen.

Schouwen, dat tegenwoordig met Duiveland vereenigd één eiland vormt, was hiervan in de middeleeuwen nog door een breeden stroom, de Gouwe [1]) genaamd, gescheiden. Het eigenlijke eiland Schouwen bestond toen uit de duinenreeks en de lage aangeslibde gronden, welke reeds in 776 met den naam Lacus werden aangeduid, waarvan de kapittels van St. Jan en van St. Marie te Utrecht tienden hieven. Het geheel was vóór de geheele of gedeeltelijke

[1]) Later Dijkwater.

indijking in zes deelen [1]) verdeeld, en wel, zooals een brief van 1291 ons leert, in de navolgende: 1e Qualambacht, 2e Zuitlant, 3e Kerkwerve, 4e Bridorp, 5e Haemstede, en 6e de Duinen met de haymannen van Burgh en Renesse. Dit laatste zesde deel wordt in oorkonden aangeduid onder den naam van «het Westendeel van Schouwen», en bestond, zooals wij reeds meldden, ten eerste uit de duinen, die Melis Stoke in zijn rijmkroniek «Poelvoets-heede» noemt [2]), en ten tweede uit de zoute haymannen, dat zijn aangeslibde landen, die bij elk getij door de zee bevloeid werden en dus gelijk staan met hetgeen men nu gorzen of schorren noemt, en die in de Zeeuwsche keur van 1495 [3]) met den naam van Zoutelanden zijn bestempeld [4]).

Deze haymannen waren in een breed water opgewassen, dat het Westendeel van de lage landen (het Lacus) scheidde, en dat

---

[1]) De indeeling van Schouwen in zes deelen stond in geen verband tot den dijk, die later gedeeltelijk of in zijn geheel om het eiland werd gelegd. Zij was destijds gebruikelijk zoo lang de gronden nog door het water bevloeid werden. Dirksland en de gorzen van beoosten Duiveland kunnen hiervoor ten bewijze dienen: Dirksland bleef tot de indijking in 1415 in zes deelen gesplitst, volgens de rekeningen van Zeeland Beooster-Schelde en van Voorne.

[2]) Vermoedelijk werd met dezen naam niet de geheele duinenreeks bedoeld, maar slechts het Z.-W. deel daarvan.

[3]) Cap. III, § 11.

[4]) Onder hayman of haymanland werd in de middeleeuwen op Walcheren en op Schouwen verstaan, land opgewassen in afgedamde kanalen, die tot scheiding der gorzen dienden en veelal van geringe beteekenis waren. Dit land, tot polder gemaakt, was vrij van dijkgeschot en komt nog heden onder de benaming van „vrijland" voor. Een zoute hayman was haymanland dat niet afgedamd was, en dus bij elk getij bevloeid of bezout werd. De gronden in de Schelveringe behoorden dus tot deze laatste categorie, aangezien dit kanaal in de 13e eeuw niet afgedamd kon worden om de gemeenschap van Haemstede en Renesse met de zee niet te verbreken Voor meer bizonderheden omtrent dit onderwerp, wordt men verwezen naar een verhandeling van den met Zeeuwsche aangelegenheden bekenden schrijver, Mr. J. Verheije van Citters, opgenomen in het Archief van vroegere en latere mededeelingen van het Zeeuwsch Genootschap IIe deel.

in den brief van 1291 [1]) de Schelveringe wordt genoemd. Deze stroom had een strekking van Noord naar Zuid en verbond de Grevelingen met de Ooster-Schelde, loopende langs de westzijde van het zesde deel, Haemstede en de duinen aan de westzijde latende. Ter hoogte van Burgh splitste hij zich in drie armen; de meest westelijke arm, die vermoedelijk den naam van West-ee droeg, vormde, langs de duinen vloeiende, de noordelijke grens van de haymannen van Westland, later Wester-Schouwen geheeten. Hoewel in het Veldboek (polderlegger) de Schelveringe niet genoemd wordt, zoo staat het toch vast dat dit kanaal bestaan heeft en dat het bovenvermelde richting had; de brief van Floris V van 26 Febr. 1291, reeds vroeger aangehaald, is ons hiervoor een bewijs: Floris geeft hierin voorschriften tot herdijking «van die viif sestendeele van Scouden, binnen der Scelveringhen van Borch ane»; ook in de rekening van Frederic, Rentmeester van Zeeland, wordt de naam genoemd: deze teekent aan dat «Haylijn, die decker ende Gloyscoef $3^1/_2$ m. lands in Haemstede, bewester Scelveringhe, om 44 sc. tor.» bezitten [2]). De richting kan thans nog worden nagegaan, en wel door de nog aanwezige Lage en Hooge Zoomen, die toen ter tijd de boorden van het water vormden, en tot dammen dienden der zoute haymannen daartusschen opgewassen.

De noordelijke uitmonding van de Schelveringe, waaraan het dorp Renesse met zijn kasteel gelegen was, moet zeer breed geweest zijn; dit valt in het oog als men op de kaart [3]) den nog bestaanden Kuiersdam opzoekt; men ziet dan hoe deze van het dorp Oudendijk af, westelijk richting nemende, even ten zuiden van

---

[1]) Van den Bergh, Oork. Boek, II 762.

[2]) Dr. H. G. Hamaker, De Rek. der grafelijkheid van Zeeland, I, p. 101.

[3]) Vergelijk het hierbij gevoegde kaartje.

het kasteel Moermont aan den Lagen Zoom aansluit. De Kuiersdam wordt terecht beschouwd als de zuidelijke grens van de tiendblokken Wester- en Ooster-Nieuwland in Ellemeet, en van den Nieuwendijk in Noordwelle. Het tijpstip van de afsluiting dezer noordelijke monding is moeilijk te bepalen; in de rekeningen van 1318—1319 worden de opbrengsten der zoute haymannen nog verantwoord [1]).

De zuidelijke uitmondingen van de Schelveringe hebben reeds op het laatst van de 13de eeuw verandering ondergaan, doordien aldaar aan de West-ee een haven is aangelegd, en men toen, om door schuring het openhouden van die haven te bevorderen, de beide andere armen afgesloten heeft. De daarvoor gemaakte dijk vereenigde den bestaanden Meeldijk, die nu binnendijk werd, met de duinen, waardoor Burgh en Westland werden ingepolderd. De Schelveringe moet toenmaals een belangrijke verkeersweg zijn geweest en door de groote vaart van Holland naar Brabant en Vlaanderen zijn gebruikt; dit blijkt ook uit het feit, dat men aan de mondingen van het water burchten of kasteelen heeft gebouwd, om zoowel de schepen, als de meer binnenwaarts gelegen landen, tegen de vijandelijke invallen van Noormannen en Denen te beschermen. Van deze kasteelen, Haemstede, Burgh, Noordwelle, is alleen het eerste tot op onzen tijd bewaard gebleven.

Costijn van Zierikzee.

Als uitgangspunt van het onderzoek, dat wij ons voornemen in te stellen naar den oorsprong van het geslacht van Renesse, hebben wij genomen eene oorkonde, door Graaf Floris IV op 15 Mei

---

[1]) Hamaker, I, p. 100 en 101.

1229 te Zierikzee gegeven, welke wij hierachter in extenso als bijlage A hebben gevoegd [1]). In dezen brief lezen wij, dat Graaf Floris een ruil aangaat met zekeren Heer Costijn; hij ontvangt van dezen «alle sijne goede, gronden, veste, renten en alle sine rechten in Sericze», en geeft hem hiervoor in de plaats de «haymannen ende dunen van den Westendeel van Scouden». Naar het ons voorkomt, bevat dit bericht een vingerwijzing voor de studie van de geschiedenis van het geslacht van Renesse; wij zullen namelijk trachten het bewijs te leveren, dat de oorsprong dier familie waarschijnlijk is te zoeken bij het geslacht van Zierikzee, waardoor tevens blijken zal dat de overlevering, als zoude Renesse uit Voorne zijn gesproten, niet zoo geheel onjuist is.

De in bovenvermelden brief genoemde Heer Costijn, die in Zierikzee goederen en rechten bezit en deze in 1229 tegen andere vermangelt, is waarschijnlijk dezelfde persoon, die op 7 Mei 1226 met Dirk, Heer van Voorne, en anderen een oorkonde van Floris IV en van den Graaf van Bentheim mede bezegelt [2]) en daar Cossinus de Serixe, ridder, wordt genoemd; hij behoorde dan tot het geslacht van Zierikzee, waartoe de Heeren Dirk, Hugo en Jan van Zierikzee mede gerekend moeten worden, zooals later blijken zal. Hij deed in 1229 volledigen afstand van «alle» zijne goederen enz., en van «alle» zijne rechten in Zierikzee, maar ontving daarvoor de duinen en haymannen in het Westendeel van Schouwen; het ligt dus voor de hand, dat hij toen Zierikzee verlaten heeft, om zich op zijne nieuwe bezittingen te vestigen. Nu treffen wij eenige jaren later zekeren Heer Costijn, ridder, op dat

---

[1]) Te vinden in V. d. Bergh's Oorkondenboek van Holland en Zeeland, I, n°. 314. NB. ter bekorting zullen wij verdere aanhalingen uit genoemd boek met de letters O. B aangeven.

[2]) O B., I, 297.

Westendeel aan; van zelf rijst dus de vraag, of het slechts toeval is, dat wij dien naam juist daar ontmoeten, of dat wij moeten aannemen, dat deze Heer Costijn dezelfde is, die in 1229 daar goederen in ruil ontving. Wij vinden hem genoemd in een brief van Graaf Willem II van 2 Juli 1244 [1]), waarbij de Graaf de tolvrijheid vernieuwt van de abdij Dunes; de brief heeft tot onderschrift: «Actum anno Domini MCCXLIIII mense Julio, Sabbato infra octavam apostolorum Petri et Pauli. *In domini Costini militis domo apud Rietnesse*» [2]). Indien wij nu, dit onderschrift met den brief van 1229 in verband brengende, stoutweg aannamen, dat Costijn, die het huis bij Renesse in 1244 bewoonde, dezelfde persoon is als Costijn van Zierikzee, zoo zoude deze stelling wellicht te gewaagd genoemd kunnen worden; het is echter eene aanwijzing in welke richting men zoeken moet, om uit te vinden wie deze Costijn, ridder, in 1244 te Renesse wonende, eigenlijk geweest is. Hier dient ons ook wederom de brief van 1229 tot een nader bewijs, en wel door het vermelden van bezittingen van Costijn van Zierikzee in Dirksland: welke bezittingen wij later terug vinden in het geslacht van Renesse, waarin zij tot in de 15de eeuw zijn gebleven.

Graaf Floris belooft namelijk in dezen brief, dat zoo Costijn zonder wettigen zoon komt te overlijden, zijne dochter van hem zal «behouden te leenrecht tlant dat men hiet Dircslant». De geschiedenis van dezen uitdijk is te belangrijk, vooral met het oog op de door ons bepleite afkomst van Renesse uit het geslacht van Zierikzee, om die niet eenigszins uitvoerig te behandelen.

---

[1]) O. B., I, 405.

[2]) Ook later is Graaf Willem te Renesse geweest en wel 16 Dec. 1253, Scheidi Orig Guelph. IV 240; Haeberlin p. 109.

Dirksland.

Algemeen was men van gevoelen, dat Dirksland deel uitmaakte der heerlijkheid van Voorne; deze meening berustte op een brief van Graaf Floris V van 3 Januari 1279, waarbij hij aan Aelbrecht van Voorne, Burggraaf van Zeeland, verkoopt «terram illam que vocatur Diederixland, jacentur inter aquas que dicentur Sonnemaer et Greveninghen, que terra fuit condam filiorum Theodorici de Zeriksee et Johannis fratris suis» [1]).

Deze verkoop had plaats om Aelbrecht schadeloos te stellen voor een som van 200 ℔ die de Graaf hem schuldig was [2]); later, op 25 Juni 1284, werd deze koop door den Graaf bekrachtigd: «den Here van Vorne heren Aelbrecht, burchgrave van Zelant, gherechte ghevarende ziin van Diederickslande ende Grysoert, want hijt wittelike jeghens ons ghecocht heft ende betaelt» [3]).

Aelbrecht van Voorne aanvaardde dit goed onder den titel van vrij en eigen, dus als allodiaal eigendom; het bleef echter deel uitmaken van de uitdijken tot het grafelijk domein behoorende [4]), zooals blijkt uit de rekeningen der Rentmeesters van Zeeland Beooster-Schelde [5]), waarin de belastingen verantwoord worden, die geheven werden van de opbrengsten en hoofdzakelijk uit zout bestonden.

Mede wordt aangevoerd dat toen met Gerard van Voorne, in

---

[1]) O. B., II, 373.

[2]) Zie de noot bij V. d. Bergh, O. B., II, 506; de brief hierin bedoeld is afgedrukt in Oudheden enz van Zuid-Holland, p 363.

[3]) O. B., II, 506.

[4]) De uitdijken (buitendijksche gronden) werden in de rekeningen der grafelijkheid onder een afzonderlijk hoofd gebracht en de daaruit verkochte partijen altijd voor memorie geboekt, zoolang tot dat de gronden ingedijkt werden. Was dit geschied, dan moesten zij als ambacht voor de leenkamer verheven worden; het ingedijkte land, aan verschillende eigenaars behoorende, werd gerekend één geheel uit te maken. Geschiedde echter de indijking door anderen dan de eigenaars, dan bedongen deze laatsten zich dijkvrije gemeten.

Vergelijk de reeds gemelde verhandeling van Mr. J. Verheije van Citters, deel II, p. 20.

[5]) Hamaker, Rek. van Zeeland. II, 336.

1337, het geslacht van dien naam in de mannelijke lijn uitstierf, waardoor de heerlijkheid Voorne aan de grafelijkheid verviel, de Graaf, bij bizondere gunst, deze aan Machteld, Gerard's dochter van Voorne, gehuwd met Dirk, Heer van Montjoie en Valkenburg, schonk [1]). Machteld en haar echtgenoot droegen de heerlijkheid wederom aan den Graaf op; bij deze opdracht werd uitgezonderd al «sulck eijghen goed als hi (Gerard) in siin lesten live vrij hielt en sijn eijghen was» [2]). Over dit vrij en eigen schijnt verschil van gevoelen te zijn ontstaan, waarom de Graaf, op 25 Maart 1339, aan al zijn Baljuwen en Rentmeesters in Zeeland last geeft, dat men den Heer van Montjoie en Valkenburg en zijne nicht Vrouwe van Voorne, «rustelike ghebruke laet tot huer oirbaar als huer eijgen goet Diericslant en Grijsoert, behoudelic onser lieve nichte Johanna, Haeren Aelbrechts dochter van Voorn, ons liefs neven, daer God die siele af hebben moet, al sulcs goet als haer op die voorscreven bewijst is, want de Heer van Voorne ende onse nichte voirscreven ons ghetoent hebben opene brieven met des graven Florens seghele [3])». De Graaf treedt hier als Heer van Dirksland op; de bewering van vele schrijvers over Zeeland handelende, dat namelijk Dirksland in zijn geheel als leen uitgegeven is aan Voorne, is dus onjuist.

Wij willen nu aantoonen dat Costijn van Zierikzee het grootste deel ervan «te leenrecht» hield, en dat dit deel door hem in het geslacht van Renesse is gebracht. Om dit echter duidelijk voor te stellen wordt hierbij overgelegd een tabel [4]) der aandeelhouders in den uitdijk van Dirksland, uit oorspronkelijke gegevens samengesteld; door gebrek echter aan de noodige bewijsstukken omtrent

---

[1]) O. B., II, 596.

[2]) ibid, II, 597.

[3]) ibid, II, 617.

[4]) Bijlage B.

de oudere aandeelhouders, is hiervoor als uitgangspunt genomen de 4e rekening van Boudijn Jansz., rentmeester van Zeeland Beooster-Schelde, A° 1344/45 [1]). In zijn ontvangsten van gorshuren enz. vermeldt deze, dat de uitdijk Dirksland in zes gelijke deelen was verdeeld, en noemt daarbij de namen van de eigenaars dier deelen op: $^2/_6$ behoorde toen aan Voorne, $^3/_6$ aan den Heer van Moermont, $^1/_6$ aan Renesse.

Gaan wij nu ieder dezer drie eigenaars in het bizonder na, dan zien wij, dat de $^2/_6$ deelen van Voorne afkomstig zijn van Aelbrecht van Voorne, die deze blijkens den brief van 1279 kocht, zooals zij behoord hadden aan Dirk en Hugo van Zierikzee; zonder mutatiën gingen zij tot 1344/45 op zijn nakomelingen over.

De $^3/_6$ deelen, die in dat jaar Aernout van Haemstede, Heer van Moermont, bezat, zijn niet zonder mutatiën op hem gekomen; zij waren echter, evenals de $^2/_6$ van Voorne, afkomstig uit het geslacht van Zierikzee, en wel van Cossinus van dien naam, die later van Renesse genaamd is geworden. Deze moet namelijk $^4/_6$ deelen in Dirksland bezeten hebben, waarvan na zijn dood zijn beide zoons, Jan en Costijn van Renesse, ieder eene gelijke helft hebben ontvangen. Jan van Renesse liet drie zoons na; de oudste verbeurde, waarschijnlijk door ongenade, zijn recht op den uitdijk; wij vinden echter dat aan de beide anderen, Hendrik en Costijn genaamd, het aandeel huns vaders, dus $^2/_6$ deelen, gewaarborgd bleef. [2])

De wederhelft dezer $^2/_6$ behoorde aan hun oom Costijn van Renesse, die ze aan zijn zoon Jan van Renesse, genaamd van Haemstede, naliet; toen deze echter in 1295 kinderloos overleed,

---

[1]) Hamaker, Rek. van Zeel., II, p. 336.

[2]) v. Mieris, II, 124.

vervielen deze beide zesde deelen aan de grafelijkheid, en werden waarschijnlijk verkocht aan Mathijs en Clays Rengersz. Het aandeel dezer beide Heeren is door erfenis aan Margaretha, de dochter van Mathijs Rengersz, gehuwd met Aernout van Haemstede, gekomen. Zij liet bij haar dood de beide zesde deelen aan haren echtgenoot [1]) na; en zoo vinden wij dezen in 1344/45 eigenaar van $^2/_6$ deelen; het andere $^1/_6$ deel, dat hij volgens de rekening van Boudijn Jansz. bezat, is hem eveneens van zijne vrouw aangekomen. Mathijs Rengersz. kocht namelijk van de grafelijkheid $^1/_6$ deel, dat haar toegevallen was door het kinderloos overlijden van Costijn van Renesse, Janszoon, die vóór 1334 overleed; hij maakte hierbij het beding, dat als hij geen wettigen zoon naliet, dit goed op zijn dochter zoude komen. [2]) Zoo was dus Aernout van Haemstede eigenaar van $^3/_6$ deelen van Dirksland, afkomstig van de $^4/_6$ deelen van Costijn van Zierikzee.

Het laatste $^1/_6$ deel, dat in 1344/45 aan Renesse behoorde, was de wederhelft van het deel van Costijn Jansz.: welke helft aan diens broeder Hendrik had behoord, op zijn erfgenamen was overgegaan, en aan dezen is verbleven, tot dat op Allerheiligenavond 1413 de helft van dit $^1/_6$ deel verkocht werd door «Jan van Renesse van Everingen, Ridder, Jan, Heijnric en Claes van Renesse van der Burch, gebroeders, knaepen». Deze Heeren erkennen dat zij aan den Prior en het Convent der Reguliere Kanunniken van Rugge verkocht hebben die «rechte helft van een sesdeel uijtgorsse, geheeten Dirxland [3])». De andere helft van het $^1/_6$ deel der Renesse's behoorde toen aan Jan van Renesse van Rijnauwen,

---

1) Reg. E. L. 32, fol. 12.

2) Reg. E. L. 13, fol. 128.

3) Oudheden enz. van Zeeland, p. 366.

die in verbond met de grafelijkheid en met genoemde Regulieren, in 1415 geheel Dirksland heeft ingedijkt [1]).

Hebben wij nu getracht een overzicht te geven van de geschiedenis van dien uitdijk, en daarbij gepoogd aan te toonen, op welke wijze het deel dat Costijn van Zierikzee er van in 1229 «te leenrecht» hield, in het geslacht van Renesse is gekomen, een blik op de tabel (bijlage B.) zal ons hiervan een nog beter denkbeeld geven. Ook hebben wij, naar onze meening, hiermede voldoende aangetoond, hoezeer de waarschijnlijkheid er voor pleit, dat Costijn van Zierikzee de stamvader is geweest der Heeren van Renesse. Wij komen alzoo tot het besluit, dat de bewering der vroegere genealogen, volgens welke het geslacht van Renesse uit dat van Voorne afstamt, niet geheel onjuist is, maar dat de aanhechting gezocht moet worden in het geslacht van Zierikzee.

Afkomst uit het geslacht van Voorne.

Reeds de overeenkomst der familie-wapens doet verwantschap veronderstellen; het zoude echter te gewaagd zijn om deze overeenkomst als een afdoend bewijs aan te voeren. Toch is het opmerkelijk dat beide geslachten den aanzienden, gouden, klimmenden leeuw op een rood veld voeren, terwijl bij Renesse, als jongeren tak, het wapen gebroken is door het veld met gouden blokjes te bezaaien [2]). In verband met hetgeen wij gezegd hebben omtrent de afkomst van Renesse uit Zierikzee, en met hetgeen de oudere genealogen vermelden omtrent de afstamming van eerstgenoemd geslacht uit Voorne, trekt het ook de aandacht dat wij zoowel in dit geslacht als in dat van Zierikzee, zoo dikwerf de namen van Hugo, Jan en Dirk tegenkomen; als van zelf leidt dit tot het vermoeden, dat de in een oorkonde van 1174 genoemde

---

[1]) Reg. Priv. 1404/1416, Cap. Zeeland, fol. 22 vo

[2]) Rietstap Wapens v. d. tegenw. en vroegeren Ned. Adel, p. 411 en 188.

«Florentius de Voern et frater ejus Theodoricus» [1]) de stamvaders zijn geweest der beide geslachten [2]). Floris zal toen de landen van Voorne en het burggraafschap van Zeeland bezeten hebben, terwijl aan Dirk goederen in Qualambacht op Schouwen en waarschijnlijk in Dirksland zijn toegewezen; deze laatste zal zich Heer van Zierikzee hebben genoemd.

Men komt hier, al is het langs een anderen weg, tot dezelfde uitkomst als de oude kroniekschrijvers, met name Goudhoeven, die in zijn Oude Kroniek van Holland en Zeeland vermeldt, dat «Flores den oudsten (zoon van Dirk van Saijn?) heer was van Voorn en Burggrave van Zeelant, vant jaer 1162—1203, en Dierch den jongsten was heer van Renesse en Haemstede, van den welcken comen in wettigher en manlijcken linie alle de Renessen in Zeelant, t' Utrecht en in Brabant tot heden toe». Wij zien hier echter dat Goudhoeven aan Dirk den naam van Renesse geeft, welke eerst door diens kleinzoon is aangenomen, bij den ruil van zijn goederen in 1229.

Het oudere geslacht van Haemstede.

Bij een aandachtige lezing van genoemde kroniek en deze toetsende aan hetgeen de oorkonde van den ruil van 1229 bericht [3]), komen wij echter tot andere gevolgtrekkingen, en wordt veel opgehelderd, dat ons in de oorkonde nog duister voorkwam. Goudhoeven vermeldt dat Pelgrim van Holland, jongere broeder van Floris III, tot vrouw had eene erfdochter van de Heeren van Renesse en Haemstede, waardoor later deze goederen op Dirk, bovengenoemd, zijn gekomen [4]). Nu lezen wij in de oorkonde

[1]) O. B., I, 149.
[2]) Zie de geslachtstafel als Bijlage C.
[3]) Bijlage A.
[4]) Volgens de Kroniek van Egmond zou Pelgrim in 1151, twaalf jaar oud zijnde, overleden zijn. Zie hieromtrent: Wagenaar, II, p. 328; Boxhorn op Reigersberg, II, p. 37 en de Aanmerkingen op Wagenaar, Deel II, door Mr. Van Wijn e. a., p. 78 en 79.

van 1229, dat voor het geval dat de Graaf zou wenschen «Burch of Haemstede te vercopen, zo soude die voirss. Costiin die naeste wesen»; hieruit blijkt dat de Graaf op dien tijd Haemstede bezat en er over beschikken kon. In 1226 ontmoeten wij echter nog een geslacht van Haemstede: in een brief van 25 Aug.[1]) wordt gesproken van «Costinus filius Costini de Hamstede»; aangezien ons overigens niets van dit geslacht bekend is geworden, zoo vermoeden wij, dat het vóór 1229 in de mannelijke lijn is uitgestorven en de goederen aan de grafelijkheid zijn terug gekomen. Haemstede toch was, zooals wij later zullen uiteen zetten, een kwaad of recht leen: «ende een recht leen niet versterven mach dan op eenen zoon». Zoo had dus de Graaf er in 1229 de beschikking over, en is het zeer goed mogelijk dat niet, zooals Goudhoeven wil, Pelgrim van Holland met een dochter van den Heer van Haemstede huwde, maar Dirk, Heer van Zierikzee, of diens zoon, haar tot vrouw had. De Graaf zal dan aan Costijn van Zierikzee, in 1229, de goederen van zijn voorvader van moederszijde in ruil hebben aangeboden, voor hetgeen deze in Qualambacht bezat, hem echter Dirksland latende, dat hem van vaderszijde bestorven was.

De redenen die de Graaf drongen om in het bezit der goederen van Zierikzee te komen, zijn ons onbekend; de bovenstaande uitlegging geeft ons echter een denkbeeld, waarom Costijn het leen op den Westendeel van Schouwen aanvaardde, en tevens een juistere opvatting van hetgeen Goudhoeven in zijn kroniek heeft willen beweren.

---

[1]) O. B., I, 299.

II

EERSTE GENERATIE

De Burcht bij het dorp Renesse.

Heeft Costijn van Zierikzee, toen hij zich op het Westendeel van Schouwen vestigde, aldaar een burcht of steenhuis gevonden? Met zekerheid kunnen wij deze vraag niet beantwoorden; het is echter niet waarschijnlijk: in den brief van 1229 toch wordt van geen huis melding gemaakt; er wordt ook van geen parochie gesproken en evenmin noemt de Graaf den naam van Renesse. Hij behoudt daarenboven bij den ruil de beide burchten Haemstede en Burch, welke naar alle waarschijnlijkheid destijds, met het huis in Welland, de eenige steenhuizen aan de Schelveringe gelegen, zijn geweest. Het feit echter, dat in 1244, Graaf Willem II op het huis bij «Rietnesse», waar Heer Costijn, ridder, woonde, een oorkonde bezegelt[1]), doet ons vermoeden, dat deze er spoedig toe overgegaan is om zich aldaar een burcht te bouwen. Het landschap toch waar Costijn zich vestigde, was zeer bevolkt, het bezat vruchtbare dalen in de duinen en zoogenaamde

De Heerlijkheid der duinen van Schouwen.

---

1) O. B, I, 405

zoute haymannen, in de noordelijke monding van de Schelveringe opgewassen; deze gronden moet men — alhoewel niet volkomen daarmede overeenstemmende — wat de geaardheid betreft, rangschikken onder de uitdijken, gorzen en slikken, waaruit Zeeland in de 13de eeuw voor een groot deel bestond, en waartoe Dirksland, Ooltgensplaat, de uitdijken en gorzen beoosten Duiveland enz. behoorden; het was allodiaal eigendom, dat zoolang het onbedijkt bleef, niet in de leenregisters en steenrollen werd opgenomen. (Dit is dan ook wel de verklaring dat het kasteel Haemstede, als tot de duinen behoorende, niet in die registers voorkomt.) De opbrengst dezer gronden, zoolang zij nog niet vervreemd waren, werd onder een afzonderlijk hoofd in de rekeningen verantwoord [1]), evenals dit plaats vond ten opzichte van de duinen [2]) van Schouwen, zoo als blijkt, toen in 1351 de helft van dit bezit weder aan de grafelijkheid was vervallen, afkomstig van Floris van Haemstede, wiens goederen na den scheepsstrijd op de Maas, in dat jaar, verbeurd waren verklaard.

Aan het door Costijn in ruil ontvangen goed verbond de Graaf de navolgende rechten «dat die voirss. Costiin die haimanne van mi te leen houden sal, te houden hun alinge die voirss. haimanne ende dunen als ict ghehouden hebbe, voert alle misdade vallende tusschen den luden op die haimanne ende dunen wonende, sal die voirss. Costiin rechten ende bruken sal siin siin, wtghenomen dootslagh, die ic rechten sal ende dairof sal half die bruke miin siin, dat anderdeel heren Costiins» [3]). Deze rechten, die in den brief slechts in korte woorden zijn vermeld, waren echter van uitge-

---

[1]) Zie de Rek. der Rentm. v. B. O. Schelde, i. d. 14e en 15e eeuw.

[2]) Id. id., 1458, 1494, 1504, 1514 (copul) fo. 70—77.

[3]) Bijlage A.

strekten aard en kunnen gelijk gesteld worden met die, welke Hendrik van Borselen, Heer van der Vere, in 1452 voor Westkapelle verkreeg [1]); dit ontwaart men uit later tot ons gekomen bescheiden. Toen namelijk Floris van Haemstede, Heer van Haemstede, omdat hij de partij van Jacoba van Beijeren gekozen had, na den strijd bij Brouwershaven van zijn goederen vervallen verklaard was geworden, en Hertog Philips hem deze in 1427 terugschonk, wordt hieromtrent in de grafelijke registers het navolgende vermeld: «de hertog gaf hem weder alle sijne goede, heerlicheden, erve, have ende eijgen, als hij die up deze tijt sal connen bevinden»; en verder «behoudelic dat mijn here aen hem sal behouden den zeevont en voirt alle heerlicheden hoge en lage mitten wilde in den dunen van Haemstede, met die here van Haemstede sal gebruken sulken diensttijns ende renten als hij dair in pleech te hebben [2]).» De Heer van Haemstede schijnt zich aan deze beperking zijner rechten niet gehouden te hebben, en werd tengevolge van dien, bij sententie door de vierschaar, 29 Juli 1454, te Zierikzee gehouden, met eenige restrictie van zijn goederen vervallen verklaard [3]).

De jurisdictie van deze hooge heerlijkheid strekte zich echter niet verder uit, dan tot hetgeen Costijn van Zierikzee had ontvangen, en waaraan later het huis Haemstede, dat mede tot de duinen behoorde, werd toegevoegd; zij stond bekend als de Oosteren en Westerenban.

In den Oosterenban is het dorp Renesse te vinden, thans geheel door duinen ingesloten, maar toenmaals aan de noordelijke

---

[1]) Rood Reg. A., fol. 58 vv.

[2]) Reg. Memorial XVII, Bourg. 1427/28, fo. 45.

[3]) Reg. G. fol. 26 vv., en Boxhorn II, 124.

uitmonding van de Schelveringe gelegen, waardoor het zeer geeigend was als zeehaven. Het schijnt dit ook geweest te zijn, zooals ons blijkt uit een brief van 4 Maart 1326, waarin Graaf Willem zijnen neef Floris van Haemstede beveelt uitspraak te doen ten aanzien van het overzeilen van een scheepje uit Brouwershaven door «een schip van Renesse» [1]) Ook in de rekeningen van Floris van Borselen, rentmeester van Zeeland Beooster-Schelde, A° 1431/32, dus ongeveer honderd jaar later, wordt in ontvangst geboekt: «van Hamburg vuer (vurenhout) dat in zee gevischt werd en anquam te Renisse, verkocht om XX s. enz.» [2]).

Renesse geen heerlijkheid.

Bij dit dorp Renesse, eertijds Rietnesse, Riedenesse of Renisse geheeten [3]), heeft Costijn een burcht gebouwd en aan dezen den naam van Renesse gegeven, zooals ons blijkt uit een franschen brief, geschreven 12 Maart 1289, tijdens den twist tusschen den Graaf van Holland en dien van Vlaanderen, en waarbij Jan van Renesse, de zoon van Costijn, aan den Graaf van Vlaanderen opdraagt «son *manoir* de Renesse avec 100 mesures de terre, de plus près de celui, pour le tenir en fief» [4]). Op dien zelfden datum werd door den Graaf van Vlaanderen aan Jan van Renesse vergunning gegeven om zijne echtgenoote te tochten met «cent mesures de terre de plus près de son *château* de Renesse» [5]); terwijl bij het tractaat van Biervliet, 12 Juni 1290, wordt bepaald, dat «Monseigneur Jean de Renesse, qui a fait hommage et feauté au comte de Flandres de sa *maison*

---

[1]) v. Mieris, II, 380.

[2]) Te vinden op fol. 11 in de rekening van dat jaar.

[3]) Vóór de 14e eeuw vinden wij den naam Renesse op verschillende wijze gespeld: in 1244 hield Costijn zich op te „Rietnesse"; zijn zoon zegelde in 1271 eveneens „Rietnesse"; later in 1292 „Rienissa". Diens zoon Jan noemt zich in 1299 „Renisse" of „Renesse", even als zijn beide broeders Hendrik en Costijn.

[4]) St. Genois. Mon. Anc., p. 779.

[5]) Ibid id.

de Renesse» [1]), leenman van den Graaf van Vlaanderen zal blijven. Als ambacht is Renesse in de grafelijke leenregisters niet bekend, en bij de opdracht, die Jan van Renesse in 1289 aan den Graaf van Vlaanderen deed is ook enkel sprake van zijn «kasteel, met de honderd gemeten» lands daarbij gelegen. Toen de twist tusschen de beide Graven beslecht werd, bij het verdrag van 1322, deed de Graaf van Vlaanderen afstand van zijn aanspraak, niet op de heerlijkheid, maar «sur la *terre* de Jean de Renesse [2])»; het kasteel wordt hier niet genoemd, daar het, zooals Melis Stoke vermeldt, in 1297 was verwoest.

Het kasteel Moermont

Deze kroniekschrijver over de verwoesting handelende, vermeldt: «dus belach men Mermond [3])»; het is echter opmerkelijk, dat noch in hetgeen wij hier vooraf lieten gaan, noch in een enkel stuk uit de 13de eeuw, aan den burcht der Renesse's die naam van Moermont wordt gegeven; het eerst dat men van dien naam melding vindt gemaakt, is in de Bede-rekening van Boudijn Jansz., Rentmeester van geheel Zeeland, a°. 1339—1342 (fol. 11), waarin Arnoud van Haemstede, Heer van Moermond wordt genoemd. Arnouds vader, Witte van Haemstede, verkreeg de verbeurd verklaarde goederen der Renesse's; na zijn dood, omtrent 1317 [4]) kwamen deze op zijn drie zoons Jan, Floris en Arnoud, maar bleven onverdeeld, tot dat Arnoud in 1334 met de dochter van Mathijs Rengersz. in het huwelijk zullende treden, onder borgstelling van Graaf Willem aan dezen laatsten, een verdeeling tusschen de drie broeders plaats vond. Aan Arnoud werd een

---

1) St. Genois. Mon. Anc., p. 783.

2) Ibid, p. 201.

3) Rijmkroniek, editie van Prof. Brill, in de werken van het Historisch Genootschap, vers. 1177.

4) Reg. E. L. 20, fol. 40.

derde uitgekeerd [1]); men heeft reden om te vermoeden, dat dit deel bestond in ambachten met gevolgen in Schouwen en uit $^2/_6$ deel in den uitdijk van Dirksland [2]). Jan en Floris lieten de overgebleven twee derde deelen onverdeeld; hiertoe behoorden de duinen met de haymannen en het kasteel Haemstede [3]). Arnoud heeft toen waarschijnlijk op het hem toegevallen deel, waartoe, naar het ons voorkomt, de haymannen van Renesse behoorden, een kasteel gebouwd, en aan dezen burcht den naam van Moermont [4]) gegeven. Hij stichtte dien burcht op de plaats waar nu nog het kasteel van dien naam wordt gevonden, en wel aan de monding der Schelveringe; evenwel niet aan de westzijde van dit kanaal, waar het dorp Renesse te vinden was, maar aan de oostzijde; hetgeen misschien gedaan is om den burcht, bij eene eventueele belegering, beter te kunnen versterken, aangezien deze aldaar bij vloed zeer moeilijk te naderen was.

Tegenwoordig nu de Schelveringe verland is, kan men van het dorp Renesse, het kasteel Moermont in een kwart uur bereiken; toenmaals was het echter door de breede monding van dit water van het dorp gescheiden; het is dus niet denkbaar dat het huis, dat Costijn van Zierikzee, blijkens het onderschrift van den brief

---

[1]) Org. charters Rijksarch., 4 brieven.

[2]) Zie het vroeger besprokene en Bijlage B.

[3]) Het deel van Arnoud behoorde tot den zoogenaamden Oosterenban; de Westerenban was eigendom van Floris en later van diens zoon Jan. (Reg. E. L. 42, fo. 14 en Reg. Lib Aelb., IV, fo 15.)

[4]) Moermont ontleent vermoedelijk zijn naam aan het „Moer”, een moeras dat in de 13e eeuw een grooten omvang had, maar nu nagenoeg geheel in weiland herschapen is. Het moer lag te midden van Schouwen en werd door de vier zesdedeelen: Haamstede, Kerkwerve, Bridorp en Zuitkerke (later Zuidland) ingesloten; het was met de zee verbonden door de Grevelingen, welk water, thans verland, Bridorp van Haamstede scheidde en ter hoogte van het kasteel Moermont in zee uitmondde, en waarlangs het zout afgevoerd werd, dat gewonnen was uit de „daerink” uit het moer gedolven; het zout was een voorname bron van inkomsten.

van 1244, bij Renesse bewoonde, hetzelfde is dat in later tijd als het kasteel Moermont bekend is geworden. Costijn zal toch niet zijn burcht gebouwd hebben aan de overzijde van het water, dat de grens van zijn eigendom uitmaakte; en evenmin is het aan te nemen dat Arnoud van Haemstede aan zijn op een andere plaats opgetrokken kasteel, den naam gegeven heeft van den eertijds verwoesten burcht. Het kasteel Moermont, zooals gezegd op den aanwas (zouten hayman) van den Oosterenban gebouwd, en met de thans verlande uitmonding van de Schelveringe de gemeente Renesse vormende, maakte dus de helft uit van het in 1229 uitgegeven Westendeel van Schouwen, en verviel, zooals wij vroeger reeds hebben vermeld, na den dood van Floris van Haemstede, die in 1351 in den scheepsstrijd op de Maas sneuvelde, aan de grafelijkheid. [1]) Behalve dit $^{8}/_{16}$ aandeel, verkreeg deze in 1426 nog $^{1}/_{16}$ deel hierin, [2]) door de verbeurdverklaring der goederen van Costijn en Raes van Haemstede. [3])

Na hetgeen hier nu is aangevoerd, komt men tot het besluit, dat het kasteel door Costijn van Zierikzee gebouwd en het kasteel Moermont niets met elkander gemeen hebben, en dat de burcht, die in 1297 verwoest is, toen niet als het kasteel Moermont bekend heeft gestaan. Wij komen hierdoor in tegenspraak met de kroniek van Melis Stoke; men is echter geneigd te veronderstellen, dat dit gedeelte der kroniek van lateren datum is, evenals dat waarin melding wordt gemaakt van de verbranding van Sluis. Huydecoper merkte reeds op, dat de benaming Sluis niet

---

[1]) Lib. iiij, fol. 15 en v. Mieris, III, 69.

[2]) v. Mieris, II, 873.

[3]) Deze $^{9}/_{16}$ deelen werden in 1705 aan Hubertus Mogghe verkocht, die zich, het grootst aantal aandeelen bezittende, „Heer van Renesse" noemt (Tegenw. staat van Zeeland II, p. 405.)

ouder is dan 1331, en dat dit stadje vóór dien tijd Lamminsvliete genoemd werd; hetgeen bevestigd wordt in een vidimus, door Nicolaas, abt van onze Lieve Vrouwe te Middelburg, in 1324 gegeven van een franschen brief van 25 Mei 1293, waarbij privilegiën worden toegestaan door den Graaf van Vlaanderen «à ceux de Lamminsvliete. [1]»

Costijn eerst Hr. v. Zierikzee, nu Costijn van Renesse gehuwd met Hillegonde van Voorne.

Wij hebben in het voorafgaande getracht eenigszins breedvoerig uit een te zetten, dat Costijn van Zierikzee, toen hij bij den ruil van 1229 goederen in het Westendeel van Schouwen ontving, hieraan hooge en lage rechten verbonden zag, maar dat aan den burcht, dien hij zich aldaar bouwde, geen heerlijkheidsrechten waren toegekend, en tevens dat genoemd kasteel nooit onder den naam van Moermont bekend heeft gestaan. Aan den burcht, bij het dorp Renesse gebouwd, zal hij waarschijnlijk zijn naam ontleend hebben, en het is dan ook als Costijn van Renesse dat wij hem in de geschiedenis vermeld vinden.

Het is echter de vraag of de kroniekschrijvers, die van hem vertellen dat hij met Floris V de Heeren van Amstel en van Woerden beoorloogd heeft, hier niet een misslag begaan; wij vermoeden dat hierbij niet van hem, maar van zijn gelijknamigen zoon sprake behoort te zijn, zooals wij, over dien zoon handelende, nader zullen verklaren. Het is opmerkelijk hoe menigmaal de oude kroniekschrijvers, waarschijnlijk bij gebrek aan kennis der ons nu bekende documenten, personen onderling verward hebben en aan hen daden hebben toegeschreven, door anderen gepleegd. Ook omtrent het huwelijk van Costijn van Renesse hebben de genealogiën van dit geslacht een onjuiste voorstelling gegeven.

---

[1]) St. Genois. Mon. Anc, p. 939

Uit den brief van 1229, in bijlage A vermeld, blijkt ons dat Costijn toen gehuwd was; in dezen brief is slechts sprake van ééne dochter. De vrouw wordt enkel met een letter aangeduid, «vrou A. heren Costiins wiif»; nadere gegevens omtrent haar naam vinden wij in geen officieel document. De genealogiën maken gewag van een huwelijk van Costijn met eene dochter van den Graaf van Virneburg; of nu deze dochter en de in den brief genoemde vrouw A, dezelfde persoon is, zal wel immer onzeker blijven. Omtrent het volgens de genealogiën gesloten tweede huwelijk van Costijn, en wel met Hillegonde van Voorne, weduwe van Willem van Brederode, zijn meerdere gegevens aan te voeren.

Hillegonde was eene dochter van Henric van Voorne, Burggraaf van Zeeland (van 1214—1259 vermeld), uit zijn huwelijk met eene dochter van Jean de Cisoing.[1]) Men moet echter, zooals reeds vroeger door bevoegde geschiedvorschers aangetoond is,[2]) aannemen dat Hillegonde niet, zooals de genealogiën vermelden, weduwe was van Willem van Brederode, toen zij Costijn van Renesse huwde, maar omgekeerd, als weduwe van Renesse, Willem van Brederode heeft getrouwd. Het bewijs dat wij aan kunnen voeren omtrent dit tweede huwelijk van Costijn is, dat in den zoenbrief van Jan van Renesse, Costijn's zoon[3]), deze broeder genoemd wordt van Dirk van Brederode, den zoon van Willem. — Omtrent het huwelijk van Willem met Hillegonde van Voorne zie men het dagregister van Baldewinus. — Uit genoemden brief blijkt tevens ten duidelijkste dat Hillegonde van Voorne eerst Costijn van

---

[1]) St. Genois. Mon. Anc., p. 526 en Bijlage C.

[2]) Brief van Bn. van Spaen in Mr. Van Wijn's Huiszittend leven, p. 63 en 64.

[3]) O. B., II, 798 en 799.

Renesse en later Willem van Brederode heeft gehuwd, daar Jan Costijnsz. reeds in 1267 wordt vermeld, terwijl wij eerst in 1289 gewag vinden gemaakt van Dirk van Brederode, en diens vader in 1283 nog leefde. Ook vinden wij in alle stukken, waarin Jan van Renesse en Dirk van Brederode gezamenlijk genoemd worden, immer Renesse, als oudere, vóór zijn half-broeder vermeld; zoo ook in den brief van 7 Mei 1293, waarin «haren Janne, here van Renisse», voorrang heeft boven «Diddrike, here van Brederode», maar de zoon van Jan van Renesse «haren Janne van Renisse, here van der Ghoude», nà zijn oom wordt genoemd.[1]) Professor Kluit maakt gewag van een brief, waarin Aelbrecht van Voorne, Burggraaf van Zeeland, vrijdom geeft van zekere belasting, bij overlijden te betalen aan: «Dominus Theodoricus, milis, noster avunculus», en aan «Dominus Johannes noster consanguinus, miles de Rienesse et Costinus frater ejus».[2]) En eindelijk, als laatste bewijs voor de bewering, dat Hillegonde van Voorne het laatst met Willem van Brederode was gehuwd, zij aangevoerd hetgeen in het necrologium van Egmond vermeld wordt omtrent haar overlijden: «Anno M°CCC°II° Hillegondis uxor Domini de Brederode, filii Domini Theodorici Drossaet, filia domini de Voerne».

Van het tijdstip van het overlijden van Costijn van Renesse hebben wij zulk een positief bewijs niet; de genealogiën noemen 1289 als het jaar van zijn dood, maar wij moeten aannemen dat ook hierin verwarring bestaat tusschen hem en zijn zoon en naamgenoot. In officieele bescheiden vinden wij hem na 1244 niet meer genoemd; terwijl het feit dat Dirk van Brederode, de zoon uit het tweede huwelijk van Hillegonde van Voorne, in 1289

---

[1]) O. B., II, 845.

[2]) Kluit, Hist. Crit. pars II, p. 11.

onderscheiden brieven met Graaf Floris bezegelt, grond oplevert om het tijdstip van het overlijden van Costijn vóór 1260 te stellen. In 1229 had hij slechts éene dochter; na dien tijd zijn hem echter zoons geboren; wij zeiden reeds dat Jan van Renesse broeder van Dirk van Brederode wordt genoemd, en dat deze Jan een broeder had, Costijn genaamd. Dit zou echter alleen pleiten voor de bewering, als zouden dit kinderen van Hillegonde van Voorne zijn; maar als wij zien dat de goederen op Schouwen, die Costijn in 1229 ontving, op deze beide broeders zijn overgegaan, dan blijft er wel geen twijfel over, of genoemde Jan en Costijn zijn kinderen geweest uit het huwelijk van Costijn van Renesse met Hillegonde van Voorne.

III

TWEEDE GENERATIE

Jan en Costijn van Renesse.

Bij de behandeling van hetgeen wij vinden opgeteekend omtrent Jan en Costijn van Renesse, kinderen uit het huwelijk van Costijn en Hillegonde van Voorne, komen wij op een meer bekend terrein, aangezien deze beide Heeren bij de gebeurtenissen dier dagen min of meer op den voorgrond treden. Het eerst wordt van Jan van Renesse melding gemaakt in een oorkonde van 1267, toen hij als Jan van Riedenesse, op 29 April van dat jaar, een leenbrief van Aelbrecht van Voorne mede bezegelde. [1]) In dit stuk staat hij nog niet als ridder vermeld; op 14 November 1270 wordt hij echter wel als zoodanig genoemd, toen hij met zijn broeder Costijn tegenwoordig was bij eene verklaring van Graaf Floris V, waarbij de bloedverwanten van Johan en Dirk van Heusden beloven geen wraak te zullen nemen [2]), omdat bij den aanslag op de stad Keulen Edelheer Jan van Heusden was gedood en Edelheer Dirk gevangen genomen [3]). In

---

[1]) O. B, II, 156.

[2]) "Oervede zweren."

[3]) O. B., II, 206 en Stads Archief v. Keulen, n⁰. 342.

dien brief wordt Jan Heer van Ridnesse genaamd, terwijl het zegel aan de oorkonde hangende Rietnesse vermeldt, zooals een hierbij gaande afbeelding laat zien.

Den 16 Augustus 1271 zweren Jan van Renesse en zijn broeder Costijn wederom de stad Keulen oervede: nu echter omdat bij de overrompeling dier stad, hun bloedverwant Hendrik van Herpen — ridder — werd doodgeslagen en diens broeder Albert van Herpen gevangen genomen [1]).

Dat Jan en Costijn van Renesse onder de ridders, die de verklaring van 1270 bezegelen, het eerst vermeld zijn, — « videlicet dominum Johannem de Ridnisse, militem, Costinum fratrum suum (etc.) . . . mili(tem) quondam »; — doet ons vermoeden dat zij gerekend werden mede tot de aanzienlijksten dezer landen te behooren. Ook blijkt zulks bij de twisten die Graaf Floris had met de Heeren van Amstel en van Woerden. Floris was in 1279 [2]) meester geworden van geheel het Nedersticht, en had den zwakken Elect van Utrecht, die immer in geldverlegenheid verkeerde en 's Graven grootste schuldenaar was, geheel in zijn macht; alleen het sterke slot Vreeland, dat aan Gijsbrecht van Amstel behoorde en als de sleutel van het Nedersticht werd beschouwd, was nog niet in zijn handen. Om dit te verkrijgen trachtte de Graaf eerst bij rechterlijk

---

[1]) Ibid n°. 362. Het geslacht van Herpen was een jongere tak van het huis van Kuik. Hendrik II, Heer van Kuik, en zijn vrouw Sophie van Herpen met hun zoon Albert droegen in 1191 Herpen aan den Hertog van Brabant op. Albert huwde Aleide van Voorne, en Aleide van Herpen, Alberts zuster, Dirk, Heer van Voorne (1188 1226). De vermelde bloedverwantschap ontstond dus vermoedelijk door het geslacht Voorne, waaruit, zoo men vermeent, Renesse voortkomt, en uit welk geslacht de moeder der beide heeren van Renesse is gesproten. Waarom het oervede zweren voor de heeren van Herpen zooveel later geschiedt dan voor de heeren van Heusden blijkt niet. (V. d. Aa, Gegr. woordenboek, Wap, Heeren van Kuik en Geldersche Volksalmanak 1897, p. 57.)

[2]) O. B, II, 380.

vonnis te zien uitgemaakt, dat Gijsbrecht op het slot geen recht had. Door negen ridders, waaronder «'s eer Jans van Rijenesse» [1]) werden de redenen overwogen, door den Graaf aangevoerd; de uitspraak viel echter niet te zijnen gunste uit [2]); waarop hij om tegen Gijsbrecht op te treden een voorwendsel vond in de klacht der Utrechtsche burgerij over den tol, die bij Vreeland geheven werd. De burcht werd in 1280 door 's Graven benden omsingeld; maar het bleek alras dat de Graaf «niet sterc ghenoeg voort huys gecomen was om dat te winnen» [3]); hij liet daarop hulptroepen uit Zeeland komen, die den eersten April 1280, onder «Her Jan van Renesse der Zeelander hooftman» aanrukten. Beka vermeldt dat het «Costinus de Renes» was, die het bevel over deze benden voerde; het is echter zeer wel mogelijk, dat beide broeders den Graaf te hulp kwamen, en dat het Costijn is geweest, die met zijn troepen bij Loenen gelegerd en aldaar door Gijsbrecht van Amstel aangevallen, dezen niet alleen versloeg, maar hem ook gevangen nam. Voor het belegerde slot gevoerd, moest Gijsbrecht zijn broeder Arend, die de verdediging had geleid, tot de overgave nopen; Arend «gaft op Costiin, tot 's Graven behoef» [4]), en werd met zijn broeder Gijsbrecht gevankelijk naar Zeeland gevoerd.

Dat de hier genoemde Costijn van Renesse niet, zooals de genealogiën vermelden, de vader, maar de in de oorkonden genoemde broeder van Jan van Renesse is, springt te veel in het oog om hier verder over uit te weiden. Wij moeten ook aannemen, dat beide broeders in dezen strijd gemengd zijn geweest, en dat

Jan v. Renesse.

---

[1]) v. Mieris, I, 399.

[2]) J. ter Gouw, Geschied. v. Amsterdam, II. 133.

[3]) Onghenoemt Clerc, geboren uten lagen landen bi der zee. Uitgave Hist. Genootschap, p. 124.

[4]) Clerc enz., t. z. p.

de hulp die door Jan aan den Graaf werd geschonken één der redenen is geweest, waarom in een brief van Floris wordt gesproken van «den trouwen dienst die ons dicken gedient heeft Jan van Renisse». Deze woorden worden gevonden in den brief van 15 Augustus 1282 [1]), waarbij aan Jan tolvrijheid voor Gouda wordt verleend, ter wille van zijn zoon, die de erfdochter van Gouda tot vrouw had. Dat hem deze gunst wordt bewezen, toont ons dat Jan zich toen in de vriendschap van den Graaf mocht verheugen en op dat oogenblik nog geen gespannen verhouding tusschen hen bestond. Dit maken wij eveneens op, als wij lezen dat Jan van Renesse den Graaf behulpzaam was bij het aanleggen van een nieuwe haven. Met het oog op de verzanding, die zich waarschijnlijk reeds aan de monding van de Schelveringe deed gevoelen en de haven van Renesse bedreigde, had de Graaf het plan gevormd een nieuwe haven aan te leggen, aan den noord-oosthoek van Schouwen, en wel voor de sluis van Bridorp, welk dorp door de inpoldering van 's Heeren-Klaaskinderen-Nieuwland [2]) zijn gemeenschap met de zee verloren had. De plaats van deze nieuwe haven, juist voor die sluis, was goed gekozen, aangezien het water dat zich door de sluis ontlastte, schuring te weeg bracht en daardoor de verzanding tegenwerkte. Jan van Renesse, die honderd gemeten lands in het ambacht Bridorp had, stond deze in 1286 voor den aanleg van de haven af, en beloofde tevens den Graaf, dat hij het water van zijn land door de sluis zou laten ontlasten. [3])

De stichting van Brouwershaven.

Deze haven is nu nog aanwezig en bekend onder den naam

---

[1]) O. B., II, 462.

[2]) O. B., II, 582.

[3]) O. B., II, 586, 587 en 644.

van Brouwershaven; zij wordt aldus in de rekeningen van de grafelijkheid van Zeeland van 1318 voor het eerst genoemd. Wij zien dus hieruit, dat in de goede verhouding tusschen Graaf Floris en Jan van Renesse nog geen wanklank was gekomen; het blijkt ook dat in die dagen de Graaf den adel van Zeeland nog op zijn hand had. In Holland was dit anders: daar had Floris de macht der edelen gefnuikt, om met den steun van de burgerij aan de grafelijkheid meer aanzien te geven; hij had zich hierdoor bij den adel veel vijanden gemaakt. Tot 1287 was ook zijne verhouding tot Guy, Graaf van Vlaanderen, goed geweest, maar toen in dat jaar Floris de overeenkomst, vroeger door zijn oom met Vlaanderen gesloten, verbrak, toen begonnen voor hem de moeilijkheden, die hij voor zijn dood niet zoude zien eindigen. [1]) Weldra ging hij er toe over om ook in Zeeland de oude costumen [2]) te besnoeien; onder den adel, hierover ontevreden, vormde zich toen een partij met Wolferd van Borselen en Jan van Renesse aan het hoofd, om zich tegen het grafelijk gezag te verzetten en om den Graaf van Vlaanderen als hun heer te huldigen.

De twisten over Zeeland.

Om welke reden Jan van Renesse en Dirk van Brederode, in 1287, door Hertog Jan van Brabant te Geertruidenberg gevangen gehouden werden, is niet recht duidelijk. Wilhelmus Procurator verhaalt, [3]) dat zij niet losgelaten zouden worden, dan onder belofte dat hun zoons met 's Graven raden een ongelijk huwelijk zouden sluiten. Baron van Spaen heeft reeds aangetoond dat hier *filiarum* voor *filiorum* gelezen moet worden [4]), hetgeen

---

[1]) P. J. Blok, Geschied. Ned. Volk, I, p. 198 en vv.

[2]) Ibid.

[3]) Pag. 533.

[4]) Brief in Van Wijn's Huiszittend leven, p. 64, 65.

ook begrijpelijk is, als men nagaat dat Jan's zoon, Jan, gehuwd is geweest met Sophie, erfdochter van Gouda. In de genealogiën wordt vermeld dat deze gevangenschap het gevolg was van bepalingen bij het verdrag van Biervliet: dit is echter onmogelijk, daar dit verdrag eerst in 1290 gesloten is. Lang hebben beide Heeren niet in den kerker doorgebracht, want reeds in het volgend jaar is Jan van Renesse, met tal van Hollandsche en Zeeuwsche edelen, tegenwoordig bij den op 5 Juni 1288 geleverden bloedigen strijd bij Woeringen [1]), waarbij Jan van Brabant voor goed het bezit verwierf van het hertogdom Limburg [2]). Zelfs wordt van Jan van Renesse gezegd, dat hij met Wolferd van Borselen de aanvoerder is geweest der benden, die Graaf Floris aan Hertog Jan ter hulp zond.

De slag bij Woeringen.

Graaf Guy van Vlaanderen, die aanspraak meende te kunnen maken op Zeeland, had hier reeds lang onder den adel gestookt; in 1289 kwam het dan ook eindelijk tot een openbare breuk, en zien wij in Maart van dat jaar twee-en-dertig Zeeuwsche edelen, aan wier hoofd wij Jan van Renesse vinden, den Graaf van Vlaanderen hulde en manschap beloven [3]) voor het land tusschen Schelde en Hedens-ee. Deze van zijn kant belooft, zonder hun goedkeuring geen verdrag met Graaf Floris nopens Zeeland te zullen sluiten [4]), en indien de beslissing omtrent bovengenoemd land te zijnen gunste mocht uitvallen, alsdan de oude wetten te zullen herstellen. [5])

---

[1]) Huydecoper.

[2]) P. J. Blok, Gesch. enz., I, p. 250.

[3]) O. B., II, 666 en 705.

[4]) O. B., II, 667.

[5]) O. B., II, 668.

Opdracht van den burcht van Renesse met honderd gemeten aan Vlaanderen.

Den 18 Maart 1289 draagt Jan van Renesse zijn burcht, met de honderd gemeten lands daarbij gelegen, aan Graaf Guy op, en verklaart zich hiermede leenman van Vlaanderen [1]). «Jean de Renesse, chevalier, reporte dans les mains du comte de Flandres son manoir de Renesse avec cent mesures de terre de plus près de celui, pour les tenir en fief», wordt in den franschen brief gezegd [2]), en leenman van Vlaanderen blijft hij ook na het vredesverdrag, dat het volgend jaar gesloten werd.

Tractaat van Biervliet.

Dit verdrag werd Graaf Floris eenigzins opgedrongen: hij werd namelijk door zijn schoonvader Guy tot een onderhoud in Biervliet uitgenoodigd, maar aldaar met list gevangen genomen en voorloopig niet weder losgelaten. In Mei 1290 draagt Floris aan Jan, Hertog van Brabant, aan Guy, Graaf van Vlaanderen, en aan diens oudsten zoon Robert, de uitspraak over zijn geschillen op, onder belofte dat hij Biervliet niet zal verlaten [3]), alvorens zij zich van die taak hebben gekweten. Ook de verbonden Zeeuwsche edelen, benevens Jan van Renesse, dragen, niettegenstaande de vermaning van den Roomsch-Koning Rudolf om Floris als hunnen wettigen Heer te erkennen [4]), hun geschillen met dezen aan dezelfde zegmannen op [5]), die daarop 12 Juni 1290 hunne uitspraak doen [6]). Er werd bepaald dat alle gevangenen en gijzelaars zouden worden uitgeleverd en alle leenen en goederen aan de rechthebbenden teruggegeven, alleen het leen van Jan van Renesse verbleef aan Guy, «sauf monseigneur de Renesse, qui a fait

1) Melis Stoke, IV, 604 en vv.

2) St. Genois, Mon. Anc., p. 779.

3) O. B., II, 714.

4) O. B., II, 706.

5) O. B., II, 721 en 723.

6) O. B., II, 714 en 722.

hommage et féauté au comte de Flandre de sa maison de Renesse etc. [1])». Wellicht is dit wel geweest omdat Jan van Renesse meer dan eens geld van Graaf Guy te leen ontving, en hij hem door deze opdracht eenigzins schadeloos moest stellen. Wij vinden namelijk vermeld dat Jan, op 21 Maart 1289, kwitantie afgeeft voor 250 £ van den Graaf van Vlaanderen ontvangen [2]); in April 1290 is het deze wederom, die Jan 150 £ te leen geeft, welke som «il lui promet lui rendre à volonté» [3]); den 14 Mei 1290 erkennen Jan van Renesse, Wolferd van Borselen, Hugo van Cruiningen, ridders, Floris van Borselen en Jan van Cruiningen, knapen, dat zij den Graaf van Vlaanderen 700 ℔ Parisis schuldig zijn [4]).

Verzoening met de Zeeuwsche partij.

Hoe dit ook zij en niettegenstaande Jan van Renesse zich leenplichtig aan den Graaf van Vlaanderen gemaakt had, wil Graaf Floris hem en zijn partijgenooten toch de vriendenhand wederom reiken; den 18 Juli 1290 laat hij aan Renesse en aan Dirk van Brederode en hunne vrienden, door tusschenkomst van Hertog Jan van Brabant, weten dat hij hun «hevet vergeven zijnen evelen moet van alle stucken, die zij misdaen hebben gheghen hem en gheghe zijne vrient, tot deze dage toe» [5]). Het was echter niet voor het volgend jaar, dat de verzoening werd bekrachtigd door de zoenbrieven van Jan van Renesse en van Dirk van Brederode, gedagteekend 6 en 7 Febr. 1291 [6]); de brief van

---

[1]) St. Genois. Mon. Anc., p. 783.

[2]) O. B., II, 662.

[3]) St. Genois Mon. Anc., p. 780.

[4]) O. B., II, 708.

[5]) Melis Stoke, IV, 767 en v. Mieris, I, 547.

[6]) v. Mieris, I, 530 en 531, ook O. B., II, 799 en 805; dat V. d. Bergh deze brieven op 6 en 7 Febr. 1292 dateert, doet ons vermoeden dat hij hier reeds voor de grafelijke kanselarij den zoogenaamden paaschstijl heeft aangenomen. In verband met het voorafgaande stellen wij liever den datum 1291.

Renesse heeft tot onderschrift: «so hebbe ick Jan van Renesse, riddere, ende Jan mijn Soene ende Jan Heer Costijns Soene, minen neve, borge en sakeweldige, ende ik Dirk van Brederode, ridder, overborge, besegelt desen brieff mit onsen segelen, daer onsen Heere, die Bischop van Utrecht, sine segele voer ane gehangen heeft om beede des voirscr. Heere Jans van Renesse, Ridders» [1]). In den brief van Brederode, geheel eensluidend, waarin Jan van Renesse diens overborg genoemd wordt, zien wij, hetgeen wij vroeger reeds aanhaalden, «Janne van Renisse, Ridder», als broeder van Dirk van Brederode betiteld [2]).

Na het vredesverdrag van Biervliet en de daarop gevolgde verzoening met de Zeeuwsche edelen, waren de twisten over Zeeland tijdelijk geschorst en hebben Jan van Renesse, zijn zoon en Jan, den zoon van Costijn van Renesse, den Graaf wederom trouw beloofd [3]). Den 7 Mei 1293 blijven beide eerstgenoemden borg voor den Graaf, bij het verdrag dat deze maakt met den Bisschop van Utrecht [4]), waaruit wij mogen afleiden dat de verzoening van duurzamen aard was, niettegenstaande het kasteel met de honderd gemeten van Jan van Renesse leenplichtig bleef aan Graaf Guy. Dit zou het blijven, tot dat bij den vrede van Parijs, in 1322, voor goed een einde gemaakt werd aan den oorlog tusschen Holland en Vlaanderen, en de Graaf van Vlaanderen geheel afstand deed van zijn aanspraken, ook op die «sur la terre de Jean de Renesse.» [5])

Margaretha Scarpord echtgenoote van Jan v. Renesse.

Bij de opdracht van het kasteel van Jan aan den Graaf van

[1]) St. Genois, Flandres, I, 800. Zie omtrent de zegels aan deze brieven hangende, p. 43 en 44 van dit opstel.

[2]) O. B., II, 799.

[3]) St. Genois, Mon. Anc., p. 442.

[4]) O. B., II, 845.

[5]) St. Genois, Mon. Anciens, p. 201.

Vlaanderen vinden wij gewag gemaakt van de echtgenoote van Jan van Renesse; op denzelfden dag namelijk dat hij de opdracht doet, (18 Maart 1289) geeft Graaf Guy hem vergunning om zijne vrouw eene duwarie te vermaken. In den brief, hierop betrekkelijk, lezen wij: «le Comte Guy permet à son cher et féal monseigneur Jean de Renesse de donner pour Douaire à Dame *Marguérite* sa femme, fille de Huon *Scerports*, cent mesures de terre de plus près de son château de Renesse, tenues du Comte en fief, [1])»; ook waren aan dezen lijftocht toegevoegd de renten uit den tol van Rupelmonde. [2])

Van waar het geslacht Scarpord afkomstig is, valt moeielijk na te gaan; wel vindt men in de vierde rekening van Boudijn Jansz. Rentmeester van Zeeland Beooster-Schelde, a° 1344/45, dezen naam een paar maal geboekt, o. a. in uitgaaf: «Item wtgheven aan ghenen die leen houden van minen here enz.: in 't zestendeel van Haemstede, Lamward en Hughe Pieter Scarpord's kinderen 1/2 marc 't sjaars f° annis et sol 4 ℔ 5 sc. 4d.; Jacob en Pieter Heineman Scarpord's kinderen», voor hetzelfde bedrag. Hieruit zouden wij kunnen afleiden, dat dit geslacht in Zeeland tehuis behoorde; toch is men meer geneigd de afkomst er van in Engeland te zoeken, afgaande op de ongewone spelling van den naam. Dat de genealogiën van het geslacht van Renesse den naam van Margarite Scarpord niet vermelden, zal wel hierin zijne verklaring vinden, dat ook hier de lotgevallen van Jan van Renesse met die van zijn zoon, den Heer van der Goude, zijn verwisseld geworden, en aldus, hetgeen wij later van dien zoon zullen mededeelen, aan den vader wordt toegeschreven.

---

[1]) St. Genois, Mon. Anc., p. 779.

[2]) O. B., II, p. 654.

Wij vinden Jan van Renesse het laatst genoemd, als hij, den 28 Augustus 1293, met zijn zonen Jan en Henric, en met zijn neef Jan van Haemstede, eene verklaring van Graaf Floris V medebezegelt in het geschil, dat gerezen was over het erfrecht der goederen van Aelbrecht van Voorne tusschen diens weduwe, Katharina van Teylingen, en Mabelia van Voorne.[1]) Met eenige zekerheid het tijdstip van zijn overlijden bepalen, kunnen wij niet. Wel mogen wij aannemen dat hij vóór 1296 moet zijn gestorven, aangezien den 2 Februari van dat jaar de tienden, die Jan van Haemstede, zoon van Costijn van Renesse, van het Kapittel van St. Jan te Utrecht in leen had, op den zoon van Jan van Renesse werden overgedragen, hetgeen op hem had moeten geschieden, ware hij nog in leven geweest.[2])

Costijn van Renesse.

Alvorens echter over te gaan tot de behandeling der drie zoons, uit het huwelijk van Jan van Renesse en Margarite Scarpord geboren, is het noodzakelijk, een oogenblik terug te keeren tot Costijn van Renesse, van wien wij gewag maakten als bevelhebber der Zeeuwsche benden, die de Graaf ontbood om de Heeren van Amstel en van Woerden te beoorlogen. In de twisten tusschen den Graaf en Jan van Renesse schijnt hij zich niet gemengd te hebben: althans vinden wij zijn naam hierin niet genoemd, ook is het waarschijnlijk, dat toen Jan zijn kasteel met de honderd gemeten in 1289 aan Graaf Guy opdroeg, Costijn reeds overleden was. Met wie hij gehuwd is geweest, blijkt uit geen authentiek stuk; wel zien wij dat hij een zoon heeft nagelaten, wiens naam alhier reeds een paar maal vermeld is, zoo bijvoorbeeld in den zoen-

---

[1]) O. B., II, 856.

[2]) O. B, II, 931.

brief van Jan van Renesse. In den oorspronkelijken, in het latijn [1]) gestelden brief komt voor: «Johannes, filius quondam domini Costini de Renisse, militis, bone memorie»; terwijl in de hollandsche vertaling [2]) melding wordt gemaakt van «Jan, Heeren Costijns zoen, minen neeve». Dat wij hierbij te denken hebben aan den zoon van Costijn, broeder van Jan, «dominum Johannes de Ridnisse, militem, Costinum fratrem suum» [3]) en dat hieruit blijkt dat Costijn op dien datum overleden was, behoeft geen verder betoog.

Jan van Haemstede.

Jan van Renesse, Costijn's zoon, komt in het laatst van zijn leven voor onder den naam van Jan van Haemstede, vermoedelijk om hem te onderscheiden van zijn neef Jan van Renesse, Heer van der Goude, en niet, zooals men oppervlakkig denken zou, omdat hij Heer van Haemstede is geweest. In den brief van 1229 [4]) lezen wij, dat de Graaf van den ruil der goederen met Costijn van Zierikzee uitsluit Burgh en Haemstede: maar «voert gheviel mi die Burgh of Haemstede te vercopen, zo soude die voirss. Costiin die naeste wesen voir sulken prijs dier een ander omgheven soude». Later is vermoedelijk Haemstede, dat is te zeggen het kasteel met het dorp en zijn zeventig vrije gemeten, door aankoop of gift bij de in 1229 aangekomen goederen gevoegd, en zijn alstoen, na het overlijden van Costijn van Zierikzee, deze goederen op zijn beide zoons, Jan en Costijn van Renesse, gekomen. De aan Costijn van Renesse toegevallen helft is na diens dood overgegaan op zijn zoon Jan; deze heeft toen waarschijnlijk het kasteel Haemstede gaan bewonen, en zooals wij zeiden, om zich te

---

1) v. Mieris, I, 530.

2) v. Mieris, I, 531.

3) 14 Nov. 1270, O. B., II, 206.

4) Bijlage A.

onderscheiden van zijn oom Jan en van zijn neef Jan, zich Jan van Haemstede genoemd. Behalve van de helft van de heerlijkheid der Duinen van Schouwen, eenmaal het eigendom van zijn grootvader Costijn, is ook Jan voor $^2/_6$ eigenaar geworden in den uitdijk van Dirksland [1]); wij lezen namelijk in een brief van 13 October 1299 [2]), waarbij Graaf Jan de goederen, hem «anecomen van Jans doet van Haemstede», aan zijn bastaard broeder Witte schenkt, dat hij dit doet «in alle maniere ghelike dat die voirm. Jan van Haemstede en syn vader haer Costijn» dit goed bezeten hadden, en wel «waart in ambacht, waart in lande, in thienden, aan molen, aan uitdijken, aan dunen, aan haymannen of aan wat andere goederen dat gelegen was. [3])» Witte werd dus eigenaar van de ambachten en tienden buiten de heerlijkheid gelegen, en bekwam een half aandeel in de molens, duinen, haymannen en van het kasteel, deel uitmakende van de heerlijkheid; terwijl met den uitdijk bedoeld moet zijn het $^2/_6$ deel, dat Jan van Haemstede in Dirksland bezat. In 1313 werd in plaats van de 500 ₶ renten, hem door Graaf Willem toegekend, aan Witte ook het andere deel geschonken, dat aan de erfgenamen van Jan van Renesse was toegevallen, namelijk aan diens drie zoons en aan hunne moeder Margaretha Scarpord, waardoor hij in het bezit kwam van de heerlijkheid der Duinen van Schouwen, bestaande in duinen en haymannen «mit den zeevont, mit de heerlicheden, hoge ende lage, mitte wilden in de duynen van Haemstede»: dus in het geheel zoo als deze heerlijkheid aan Costijn van Zierikzee in 1229 was toegewezen, met alle daaraan verbonden rechten, terwijl het huis Haemstede, dat toen uitgesloten was, er in 1313 aan toegevoegd werd.

---

[1]) Zie tabel van Dirksland, bijlage B.

[2]) O. B., II, 1092.

[3]) Zie bijlage D.

Hetgeen wij hier omtrent het bezit van Jan van Haemstede, dat door zijn kinderloos overlijden aan de grafelijkheid verviel, en door deze aan Witte werd geschonken, hebben vermeld, dient tevens als bewijs voor onze vroeger geopperde bewering, dat de goederen, die Costijn van Zierikzee in Schouwen bezeten had, op zijn beide zoons overgegaan zijn, welke zoons als Heeren van Renesse in de geschiedenis bekend hebben gestaan. Het overlijden van Jan van Haemstede zal plaats hebben gehad op het einde van 1295: dit maken wij op uit den reeds vroeger vermelden brief, waarbij deken en kapittel van St. Jan te Utrecht «enen edelen man ende enen moghenden haren Janne van Rinesse, Ridderen, verleint te pachten, al die tienden die Jan van Haamstede syn neve hielt van ons te pachten [1])»; waaruit tevens blijkt dat laatstgenoemde geen zoons heeft nagelaten. Volgens overlevering zou hij gehuwd zijn geweest met eene dochter van Gerard Wolfertsz. van Maelstede, wiens naam wij in dien tijd in oorkonden aantreffen [2]). Smallegange noemt hem Gijsbert van Maelstede; [3]) ons echter is omtrent dit huwelijk niets verder bekend geworden.

---

[1]) O. B., II, 931.

[2]) O. a. O. B., II, 1081.

[3]) Smallegange, p. 75.

IV

DERDE GENERATIE

Jan v. Renesse, Janszoon, Heer v. d. Goude.

Uit het huwelijk van Jan van Renesse en Margaretha Scarpord zijn ons bekend geworden drie zoons: Jan, Hendrik en Costijn geheeten, wier geschiedenis wij hieronder, van ieder afzonderlijk en voor zooverre wij deze uit oorspronkelijke gegevens hebben kunnen samenstellen, willen laten volgen. Aan Jan van Renesse, Heer van der Goude, ridder, zij hier de voorrang gegeven: niet alleen omdat hij als oudste zoon uit genoemd huwelijk moet worden beschouwd, maar vooral omdat hij in de geschiedenis van zijn tijd een zeer belangrijke rol heeft gespeeld. Bij hetgeen de genealogen omtrent hem hebben vermeld, valt op te merken, dat zij slechts één Heer Jan van Renesse kennen en mitsdien de daden van den vader en van den zoon aan denzelfden persoon toeschrijven; maar niet alleen de genealogen zijn het, die slechts van één Heer Jan van Renesse gewagen, ook Melis Stoke, de tijdgenoot dier beide Heeren, maakt in zijn rijmkroniek geen onderscheid tusschen vader en zoon. De brieven en oorkonden, ons uit dien tijd bekend geworden, maken

echter wel degelijk onderscheid tusschen de beide Heeren, Jan van Renesse, den vader, en Jan van Renesse, den zoon; als de vader tolvrijheid verkrijgt voor Gouda, heet het in den brief daarop betrekkelijk, dat «Jan van Renisse ende sine Jhanne sinen zone, die Sophien heeft die joncvrouwen van der Gouden te wive [1])» dit «te rechten leene» ontving; ook in den zoenbrief van Jan, den vader, wordt de zoon als medebezegelaar genoemd [2]); zoo vinden wij Jan met zijn vader vermeld, als deze laatste wederom trouw belooft aan den Graaf [3]); ook treden zij gezamenlijk op bij het verdrag, dat Floris met den Bisschop van Utrecht sluit [4]). Eindelijk wordt Jan met zijn beide zoons, Jan en Hendrik, genoemd bij de uitspraak over het geschil in de nalatenschap der Voorne's [5]).

Het lijdt geen twijfel dat de in deze stukken genoemde Jan van Renesse, de vader, de hoofdpersoon is: hij is het die den zoenbrief uitgeeft, en dus was hij het, en niet zijn zoon, die in de Zeeuwsche twisten gemengd is geweest; wij kunnen dus met vrijmoedigheid alles, wat wij in de vorige bladzijden hebben medegedeeld, aan hem toeschrijven. Dat na 1293 de oorkonden van hem niet meer gewagen, bewijst ons, dat hij toen niet meer in leven was; letten wij er nu verder op, dat in den brief waarin Jan, de vader, het laatst wordt vermeld, zijn tweede zoon Hendrik mede genoemd wordt, en brengen wij dit in verband met den brief, dien Jan, de zoon, in 1299 den Graaf trachtte te doen geworden [6]) en waarin hij Hendrik zijn broeder noemt, die dezen

---

[1]) O. B., II, 462.

[2]) v. Mieris, I, 531.

[3]) St. Genois, Mon. Anc., 422.

[4]) O. B., II, 845.

[5]) O. B., II, 856.

[6]) O. B., II, 1077.

brief ook medezegelt, dan blijft ons evenmin twijfel over of hetgeen na 1293 is opgeteekend omtrent Jan van Renesse, op den zoon betrekking heeft.

Op dat tijdstip leefden er drie Heeren Jan van Renesse, zooals ons uit het voorafgaande is gebleken; dit heeft bij het later samenstellen van genealogiën, de kroniekschrijvers in verwarring gebracht; zij hebben geen onderscheid gemaakt tusschen vader en zoon: reden waarom ook geen melding is gemaakt van Margaretha Scarpord. Tevens willen zij dat Jan van Renesse, de zoon, tweemaal gehuwd zou zijn geweest, en noemen zijn tweede vrouw Willemeine van Maelstede, waarbij zij, zooals reeds vroeger is aangegeven,[1] zich vergissen, en Jan van Renesse met zijn neef Jan van Haemstede verwarren. Dat Jan van Renesse tweemaal gehuwd zou zijn geweest, zal ons uit het hier volgende blijken onwaarschijnlijk te zijn; maar dat de drie Heeren Jan van Renesse in later tijd onderling verwisseld, en als het ware tot één persoon zijn geworden, zal wel zijn verklaring vinden in het feit dat Jan van Renesse, Heer van der Goude, door zijn huwelijk met de erfdochter dier heerlijkheid, het meest bekend is geworden en zijn naam onafscheidelijk verbonden heeft aan de groote gebeurtenissen van dien onrustigen tijd. Belangrijk waren deze voorzeker: de voortdurende strijd tusschen Vlaanderen en Holland, de verraderlijke moord van Floris V, de ontijdige dood van Graaf Jan I, met wien het oude Hollandsche Gravenhuis uitstierf, waardoor de gravenkroon in het huis van Henegouwen overging: deze feiten behooren wel tot de meest bekende gebeurtenissen onzer middeleeuwsche historie, waaraan letterkundigen van vroegeren

---

[1]) De Lange van Wijngaerden. Beschrijving van Gouda, I, noot op pag. 13 en bijlage C in dat werk.

en lateren tijd de stof van hun werken hebben ontleend.

Bij al deze voorvallen wordt de naam van Jan van Renesse vermeld; ook heeft hij in meerdere of mindere mate invloed er op uitgeoefend. Na de verzoening van zijn vader met Graaf Floris schijnt de verhouding van dezen met de Heeren van Renesse goed te zijn gebleven; wij lezen namelijk dat Jan van Renesse, om de Vlamingen te tuchtigen, het stadje Sluis, toenmaals nog Lamminsvliete geheeten, gedeeltelijk verbrandde. Aangezien echter dit feit, door Melis Stoke [1]) vermeld, in 1295 plaats heeft gevonden, is het niet zeker of het door den vader is gepleegd, of dat de zoon als aanvoerder der Zeeuwen moet worden aangemerkt. In het begin van 1296 is Jan van Renesse met Graaf Floris te Parijs, alwaar, op den achtsten Januari, tusschen dezen en den Koning van Frankrijk een of- en defensief verbond werd aangegaan, waarbij Floris zich leenman verklaart van den Franschen vorst [2]). Onder hen die hun zegel aan dat tractaat hechten, vinden wij ook «Jehan Sire de Reinesse, chevalier»; het verdient echter opmerking, dat het zegel, aan dat stuk gehecht, gebroken is door een filet en bande; wat hiervan de reden kan zijn is onverklaarbaar.

Zegels der Renesse's.

Na de twisten tusschen Graaf Floris en de Zeeuwsche edelen, dienden Dirk van Brederode, op 6 Februari 1291 (1292), en Jan van Renesse, de vader, op den daarop volgenden dag, hun zoenbrieven in; van dit laatste charter zijn twee exemplaren in het Rijksarchief te vinden, één in het latijn, het andere in het hollandsch, dat als een vertaling wordt aangemerkt. Aan beide stukken hangen zegels, en wel aan het latijnsche charter in deze volgorde: 1° dat van den Bisschop van Utrecht, 2° dat van Jan van Renesse,

---

[1]) Melis Stoke, IV, 914—916.

[2]) O. B., II, 926.

3° dat van Dirk van Brederode, 4° dat van Jan van Renesse, zoon van Jan, en 5° dat van Jan van Renesse, zoon van Costijn; van het derde en vijfde zegel zijn slechts fragmenten over. Aan den hollandschen brief ontbreken, met uitzondering van het vierde, alle zegels. Jan van Renesse, de zoon, breekt op dit zegel het wapen met een lambel met vijf afhangers (pendants), en zijn neef Jan met een filet en bande: dat dit geschiedde is natuurlijk, aangezien Jan, de vader, nog leefde en deze alleen het wapen «en plein» kon voeren. Waarom echter in 1296 Jan, de zoon, op dezelfde wijze als zijn neef in 1292, het schild met een filet breekt, is niet duidelijk. De neef was in 1296 overleden; dit zagen wij reeds uit de overdracht der tienden van het Kapittel van St. Jan, en teekenden daarbij aan, dat aangezien deze op den zoon en niet op den vader waren overgegaan, de vader waarschijnlijk toen overleden was. In dat geval zou Jan van Renesse, bij het tractaat in Parijs gesloten, het wapen vol hebben kunnen voeren. Nu bestaat evenwel de mogelijkheid dat zijn vader, nog in leven zijnde, te zijnen behoeve afstand had gedaan op het recht dier tienden; maar dan blijft het toch immer onverklaarbaar dat Jan, vier jaren later, een charter van 11 Mei 1300, waarop wij terugkomen, met ditzelfde zegel heeft bezegeld.

Dood van Graaf Floris V.

Tijdens het verblijf van den Graaf te Parijs, waar zijn plannen om een Fransch bondgenootschap te sluiten, verwezenlijkt werden, werd in Engeland de samenzwering beraamd, die den noodlottigen dood van Floris voorbereidde. Deze samenzwering had haar vertakkingen zoowel in Holland als in Zeeland; of Jan van Renesse er deel aan heeft gehad, weten wij niet; wel beweren eenige schrijvers dat hij reeds vooraf aan zes zijner knapen den aanslag op den ongelukkigen Graaf zou hebben medegedeeld. Uit authentieke stukken blijkt wel, dat hij beticht is geworden van er de hand in

te hebben gehad, maar van zijn schuld in deze is geen bewijs te vinden. In allen gevalle is onmiddellijk na den moord op hem geen verdacht geweest; op 7 November 1296, dus kort na den verraderlijken moord (27 Juni), ontvangt Jan van den Hertog van Brabant tolvrijheid voor het dorp Taleboitseinde (lees Paalvoetseinde)[1], welke gunst hem den vrijen toegang tot zijn goederen ontsloot. Jan van Renesse moet namelijk beschouwd worden als de stichter van het, thans verdwenen, maar in de 14de en 15de eeuw bloeiende dorp Wester-Schouwen, gelegen in het zuidwest einde der duinen, in het ambacht van dien naam, vroeger Westland genaamd; ten noorden was de uitmonding der West-ee, die aldaar een ruime haven voor het dorp vormde. De ambachten Burgh en Westland behoorden vóór hun indijking tot de zoute haymannen; de Graaf behield bij den ruil van 1229[2]) de haymannen van Burch, om deze later, in 1250[3]), aan Claes Hendriksz. van Zierikzee en aan diens broeder Willem[4]) te verkoopen. De andere haymannen behoorden aan Hendrik Alard Paalvoet, en werden in den ruil van 1229 niet begrepen. Wester-Schouwen droeg aanvankelijk, naar dezen Heer Paalvoet, den naam Paalvoetseinde; men moet dus de door Smallegange vermelde tolvrijheid, die Jan van Renesse van den Hertog van Brabant verkreeg voor « de luden die behooren

Jan van Renesse stichter van het dorp en van de haven Wester-Schouwen.

---

[1]) Smallegange, p. 690.

[2]) Bijlage A.

[3]) O. B., I, 509.

[4]) In hoeverre deze beide leden van het geslacht Zierikzee verwant waren aan de vroeger genoemde Heeren van dezen naam, is niet te bepalen; men vermeent dat zij hun geslachtsnaam met dien van Burch hebben verwisseld, even als andere takken dien van Renesse en Haemstede hebben aangenomen. Zij bezaten ambachten in Ouderkerk, (in Duiveland), en bovendien aandeel in het gors de Mare, dat in 1354 in Oosterland (Duiveland) is binnengedijkt.

Vergelijk Hamaker, II, 335/36; Reg. Lib. iiij, fo. 71vo. en 72 & van Mieris, II, 818.

ter Nieuwer Sluyse dat men heet Taleboitseinde», in Wester-Schouwen zoeken, en voor Taleboitseinde, Paalvoetseinde lezen.

Toen Westland ingedijkt en evenals Burch tot ambacht verheven was, kwam het in zijn geheel aan den eigenaar, aan wien vrije gemeten werden toegekend, terwijl hij daarenboven waarschijnlijk geen waterkeering behoefde. Spoedig echter had een naamsverwisseling plaats; in den brief, waarbij aan Witte van Haemstede de goederen der Renesse's worden gegeven, wordt het dorp «ter Nieuwerhaven» genaamd. Frederik, rentmeester van Zeeland, boekt in zijn rekening, a° 1318/19, voor memorie «in de ontvangst van die watermolen en de tollen te Westende»; terwijl Boudijn Jansz., rentmeester van Zeeland Beooster-Schelde, a° 1351-57, het Westeijnde noemt. Later heeft ook deze naam weder een verandering ondergaan, zooals blijkt uit een brief van Philips van Bourgondiën, waarin door hem bevolen wordt zoo spoedig mogelijk den waterloop te doen schoonmaken, «so verre alst dorp Westen Schouwen strecket ende voir die sluys in zulcker wys in de diepte als die van outs pleech te wesen». Dat bij den overgang der goederen op Witte van Haemstede dit deel van Schouwen mede genoemd wordt, en dat Jan van Renesse tolvrijheid voor dit dorp krijgt, bewijst dat of Jan zelf of wel zijn vader dit goed na 1229 moet gekocht of ontvangen hebben.

Graaf Jan I.

In 1297 vinden wij Jan van Renesse in Engeland, waarschijnlijk om den zoon van Graaf Floris, den jeugdigen Jan I, aldaar als Graaf te huldigen, en van den Koning te verkrijgen, dat hij den jongen Graaf, die, tegenover de aan Engeland vijandige politiek van Floris, als gijzelaar gevangen gehouden werd, naar zijn staten zou laten vertrekken. Jan van Renesse is met onderscheiden Hollandsche Edelen, waaronder ook Dirk van Brederode, in Januari 1297 te Gypewyz (Ipswich?) tegenwoordig bij eene ver-

klaring van Graaf Jan, waarbij deze den Koning van Engeland tot scheidsrechter benoemt in zijn geschil met Hertog Jan van Brabant [1]). Koning Eduard gaf eindelijk wel verlof om Jan I te laten gaan, maar huwde hem eerst aan zijne dochter Elisabeth uit; den 4 Mei 1297 wordt door den Graaf, met goedkeuring van zijn vermoedelijken erfgenaam, Jan van Avennes, de lijftocht voor zijne jonge vrouw vastgesteld. Jan van Renesse wordt hierbij onder 's Graven raden genoemd [2]).

De jonge Graaf werd in Zeeland met vreugde ontvangen [3]) en ook in Holland ingehaald, maar vond bij zijn komst onmiddellijk handen vol werks. Van zijne afwezigheid had men gebruik gemaakt om zijn landen aan alle zijden te bestoken; zoowel de Vlamingen en de Friezen, als de Bisschop van Utrecht hadden hieraan mede gedaan; een tocht ter tuchtiging der Friezen werd dan ook reeds spoedig ondernomen. Jan van Renesse heeft zich bij dezen tocht zeer onderscheiden, en is daarbij zwaar gewond geworden [4]); hem wordt dan ook het eerambt geschonken van baljuw van Zuid-Holland [5]); terwijl de Graaf hem vergunt, «dat al dat goed dat hi (Jan van Renesse) en vrou Sophie sijn wijf voerseit, van ons houden, op hare oudste dochtere te comene [6])» indien hij geen zoon nalaat, en «in al sulcken rechten als sijt van ons houden», en dat wel voor de menigvuldige diensten door Jan aan den Graaf bewezen.

---

1) O. B., II, 975.

2) O. B., II, 999.

3) Blok. Gesch. v. Ned. Volk, I, 200.

4) De Lange v. Wijngaarden. Beschrijving van Gouda, I, 39.

5) Melis Stoke, V, 106.

6) Copie van brief, waarvan het orgineel in handen der familie van Renesse is, opgenomen in Bijlage E.

Ongenade van Jan v. Renesse.

Maar deze gunstbewijzen zijn de oorzaak geweest van al de tegenspoeden, die hem later moesten treffen. Het toenemend aanzien waarin hij bij den Graaf kwam te staan, de groote rijkdommen die hij bezat, en zijn ridderlijke dapperheid, die allen waren doornen in het oog van zijn beruchten landgenoot, Wolferd van Borselen. Deze, jaloersch op den invloed door Renesse op Graaf Jan uitgeoefend, dien hij door brieven had laten beloven [1]) in alles zijn raad te zullen volgen, kon geen mededinger naast zich dulden, te minder als die mededinger Jan van Renesse heette, de ridderlijke figuur door Melis Stoke met den loflijken naam van den «hovesschen (hoflijken) viant» van den Graaf betiteld [2]). Wolferd, trotsch en aanmatigend, wist den minder geslepen en meer driftigen Jan van Renesse, met wiens vader hij tijdens de Zeeuwsche onlusten zeer bevriend was geweest, dan ook handig uit den weg te ruimen en hem maatschappelijk in zijn eigen land te vernietigen. De aanleiding hiertoe werd gevonden, toen Graaf Jan, bij het bezoek dat hij aan Zeeland bracht, waarvan Melis Stoke gewaagt [3]), een afgezant wilde zenden aan den Hertog van Brabant, die zich te Bergen op Zoom bevond, om met hem eenige geschillen te vereffenen [4]). Jan van Renesse werd hiertoe aangewezen, volgens enkele geschiedschrijvers [5]), op aanraden van Wolferd van Borselen, volgens andere [6]) tegen den zin van dezen laatsten, die Jan zelfs om deze gunst zou hebben benijd; maar hoe het ook zij, van zijn afwezigheid werd door Wolferd gebruik

---

[1]) O. B., II, 997.

[2]) Melis Stoke, X, 245, 246, 256—259.

[3]) Melis Stoke, V, 1093 en v. v.

[4]) O. B., II, 1013 & 1019.

[5]) De Lange v. Wijngaarden. Beschrijving van Gouda, I, 40.

[6]) Oud Goudsch Kroniekje, p. 78.

gemaakt om Renesse verdacht te maken. Aan den Graaf werd verteld, dat Hertog Jan van Brabant met Renesse samenspande om zich van zijn persoon meester te maken en hem gevankelijk naar Brabant te voeren. Toen Renesse vernam wat men hem ten laste legde, vond hij het raadzamer zich naar zijn burcht op Schouwen te begeven, en deze voor alle eventualiteit te laten versterken en van mondbehoeften te voorzien. De Graaf was met zijn hofhouding intusschen te Veere aangekomen en riep hier Jan van Renesse ter verantwoording; daarheen te gaan, naar de woonplaats van zijn tegenstander Wolferd, scheen hem echter niet raadzaam, te minder daar men hem het noodige vrijgeleide ontzegde [1]); hij gaf daarom geen gevolg aan het bevel van den Graaf. Of hij werkelijk plannen heeft gesmeed om den Graaf uit den weg te ruimen, blijkt ons uit geen authentiek stuk; in den brief, waarbij Jan van Schengen belooft voor hem in leisting te gaan naar Rijnsburg, waar Jan zich in gijzeling moest stellen en niet verschenen was, wordt niet vermeld waarvan men hem eigenlijk beschuldigde: van Schengen zegt: «daer of gheve ic mi sculdich ende verlic, dat ic in die borchtocht bevallen ben om die misdaet, die haer Jan voirs. misdaen heeft» [2]). Evenmin blijkt dit uit den brief van Nicolaas van Cats, die een half jaar later aan den Graaf verklaart zich te willen laten gijzelen op Rijnsburg voor Jan van Renesse, voor wien hij zich borg heeft gesteld [3]).

Verwoesting van den burcht bij Renesse.

De voorzorgen, die Renesse genomen had ter versterking van zijn burcht, bleken niet onnoodig te zijn geweest. De Graaf, vertoornd over de weigering van Jan om zich te Veere te komen

---

1) Oud Goudsch Kroniekje, p. 78.

2) O. B., II, 1019.

3) O. B., II, 1055.

verantwoorden, liet het beleg voor het kasteel slaan; maar het schijnt dat de verovering niet gemakkelijk ging. «Men lach er voer eene stont, eer ment ghewan en sijt opghaven», zegt Melis Stoke [1]); de belegerden moesten zich echter ten laatste overgeven; de burcht bij Renesse werd nu geheel geslecht [2]), de burchtheer werd verbannen en zijn goederen verbeurd verklaard. Zoo had dan Wolferd over zijn mededinger gezegevierd, maar niet lang zou hij zich over deze zegepraal verheugen: gehaat als hij was bij de edelen en het volk, werd hij, op het los gerucht als zoude hij Graaf Jan gevankelijk naar Zeeland willen voeren, door de burgers van Delft, waar hij vertoefde, gevangen genomen en uit de vensters van het steenhuis aldaar, den 1 Aug. 1299, op de pieken zijner wachters geworpen [3]).

Dood van Wolferd van Borselen.

Op het vernemen van den dood van zijn vijand, spoedde Jan van Renesse zich naar Den Haag om zich te verontschuldigen: niet over zijn weigering om zich te Veere te verantwoorden en over hetgeen hiertoe aanleiding had gegeven, maar over hetgeen men hem nu ten laste legde, namelijk dat hij deel zou hebben gehad in de samenzwering tegen Floris V en medeschuldig zijn aan diens dood. Eerst drie jaren na het gepleegde feit komt men dus met deze beschuldiging voor den dag, nadat men hem eerst met gunstbewijzen had overladen en hij sedert om andere redenen in ongenade was gevallen. In het op 22 Augustus 1299 door hem opgemaakte ontwerp van een borgtocht aan Graaf Jan, verklaart hij zich te zullen onderwerpen aan diens uitspraak [4]); zijn broeders

---

[1]) Melis Stoke. V, 1178 en 1179

[2]) Oud Goudsch Kroniekje, p. 80.

[3]) Blok, Gesch. Ned. Volk, I p. 200. Busken Huet, Land v. Rembrand, I, p. 183—186.

[4]) O. B., II, 1077.

Hendrik en Costijn van Renesse zullen borg voor hem blijven. Hij kon dit stuk echter niet bezegeld krijgen[1]; het kwam dan ook niet in handen van den Graaf, die den 10 November 1299, te Haarlem, plotseling aan een ingewandsziekte overleed.

Dood van Graaf Jan I.

Graaf Jan I, de laatste afstammeling van het oude Hollandsche gravenhuis, liet geen kinderen na; zijn naaste bloedverwant en erfgenaam was Jan van Avennes, Graaf van Henegouwen, die als Graaf Jan II de regeering aanvaardde en de heerschappij over Holland en Zeeland in zijne dynastie, het huis van Henegouwen, overbracht. Reeds aanstonds na het overlijden van Floris V had hij zich in de zaken van zijn neef gemengd, maar was tijdelijk door Wolferd van Borselen ter zijde gedrongen; nadat Wolferd echter te Delft vermoord was, trad hij, op aandrang van adel en volk[2], als voogd over den zwakken en jeugdigen Graaf Jan op; dit was dan ook wel de reden waarom bij de aanvaarding van zijn regeering, geen ingrijpende veranderingen in het bestuur gemaakt werden.

Graaf Jan II.

Jan II was Renesse niet genegen; men zegt dat het vooral ook aan hem te wijten was, dat deze zijn ontwerp-borgtocht niet bezegeld kon krijgen[3]. Hij had zich na het mislukken zijner pogingen terug getrokken in Zeeland, alwaar zich een partij vormde tegen het grafelijk bewind gekant, waarbij nevens Jan van Renesse en de Borselens, ook vele Hollandsche edelen, door Jan II uit hunne bezittingen verdreven, zich aansloten. De Graaf besloot deze partij den kop in te drukken, en begaf zich daartoe met een leger naar Walcheren, alwaar het tot een botsing kwam. Renesse wordt genoemd als de aanvoerder der ontevreden edelen;

Graaf Jan door Renesse verslagen.

---

[1] Oud Goudsch Kroniekje, p. 84.

[2] O. B., II, 1092.

[3] De Lange v. Wijngaarden. Beschrijving v. Gouda, p. 42 (noot).

hij versloeg het grafelijk leger en nam zelfs des Graven broeder, Guy van Henegouwen, gevangen. Na deze mislukte poging om zijn gezag in Zeeland te handhaven, schijnt Graaf Jan zijn geschillen met Renesse en de ontevreden edelen aan de beslissing van den Franschen Koning te hebben onderworpen. Deze — die op dat oogenblik geheel Vlaanderen in zijn bezit had, Graaf Guy van Vlaanderen, benevens zijne zonen en vele voorname baronnen [1]) gevangen hield, en mitsdien eenig recht op een leenman van Vlaanderen als Jan van Renesse kon doen gelden; — nam de bemiddeling aan. In een brief uit Campvere, gedateerd 11 Mei 1300 [2]), wordt een compromis aangegaan tusschen Jan van Renesse, Floris van Borselen en anderen aan de eene zijde, en Jan, Graaf van Henegouwen, aan de andere zijde, waarbij de edelen beloven hun geschillen te zullen opdragen aan den Koning van Frankrijk, of aan diens zoon Karel. Zij zullen Guy van Henegouwen, broeder van Graaf Jan, uit zijne gevangenschap bevrijden, indien de kinderen van Wolferd van Borselen, door den Graaf gevangen gehouden, eveneens vrij worden gelaten [3]).

Bemiddeling van Koning Philips van Frankrijk.

Veel vertrouwen heeft Jan van Renesse, zoo het schijnt, niet gehad in de bemiddeling van den listigen Philips. De Zeeuwsche partij toch was niet franschgezind; dit wist de Koning ook, terwijl Jan van Avennes bij hem in gunst stond. Renesse poogde daarom een anderen invloed te doen gelden; wetende dat de Roomsch-Koning Albrecht een groot aantal kinderen had, en aan ieder hunner gaarne een voordeelige positie bezorgen wilde, blies hij dezen in, dat Jan II zich onrechtmatig van de heerschappij dezer landen had meester gemaakt, en het volk slechts op den Koning wachtte om

Bemiddeling van den Roomsch-Koning.

---

[1]) Blok, Gesch. Ned. Volk, I, 202.

[2]) Zie het aangeteekende omtrent het zegel van dit charter, pag. 44 van dit opstel.

[3]) Muller, Reg. Hannon. p. 2, zie ook het afschrift van het charter in bijlage F.

zich van den indringer te ontslaan en een zijner zoons als hun heer te huldigen. De Koning ging hierop in en verzamelde een leger; Jan van Renesse zou zich met zijn zeeuwsche troepen bij hem voegen, maar Avennes, van het voornemen op de hoogte gebracht, trok, voordat Renesse zich bij den Koning voegen kon, zelf dezen tegemoet. De Koning was reeds te Nijmegen gekomen [1]), maar ontweek den slag door zich achter Kranenburg terug te trekken; de vloot, waarmede Renesse ter hulpe op kwam dagen, kon bij het vernemen van den terugtocht des Konings, slechts met moeite aan de vervolging van 's Graven leger ontkomen.

In Augustus 1300 werd de vrede tusschen den Roomsch-Koning en Jan II gesloten, waarbij deze laatste erkend werd als Graaf van Holland en Zeeland en als Heer van Friesland. Voor Renesse was de onderneming in alle opzichten noodlottig geweest, want tijdens zijn afwezigheid uit Zeeland had 's Graven zoon, Jan zonder Genade, aldaar zijn partijgenooten verdreven en geheel Zeeland aan zijns vaders gezag onderworpen. Na deze teleurstellingen en bij de onmogelijkheid om in Zeeland terug te kunnen keeren, bleef aan Jan van Renesse niets anders over dan zich uit deze landen te verwijderen. Zijn burcht was verwoest, zijn goederen waren verbeurd verklaard, zijn partij was ontbonden, hij zelf een vreemdeling in zijn land geworden; het is dan ook voorzeker in dit tijdperk van zijn leven, dat hij den naam verwierf van den grooten Zeeuwschen Banneling.

Jan v. Renesse, de groote Zeeuwsche Banneling.

In Vlaanderen was intusschen een geweldige gisting ontstaan: de drukkende heerschappij van den Franschen Koning had het volk tot oproer aangezet. Brugge gaf het sein tot de volksbeweging; weldra werden de Franschen overal verdreven; zelfs ontkwam de stadhouder noode aan de « Brugsche metten » [2]). Philips liet echter niet met zich

Sporenslag.

[1]) Slichtenhorst, Gesch. v. Gelderl., VI 110.

[2]) Blok, Geschied. v. Ned. Volk. I 203.

spotten: onder leiding van den Graaf van Artois, trok zijn leger Vlaanderen binnen. Alles wat weerbaar was verzamelde zich toen aldaar om den Vlaamschen standaard, en onder hen, die deze benden aanvoerden, wordt ook Jan van Renesse genoemd. Op den 11 Juli 1302 had het samentreffen der beide legers plaats, in de nabijheid van Kortrijk; in dezen merkwaardigen slag, als de Sporenslag in de geschiedenis bekend, werd het Fransche leger verslagen en de bloem van den Franschen adel gedood. Lodewijk van Velthem [1]) noemt Jan van Renesse als den eigenlijken aanvoerder in dezen slag, en bezingt hem als den grootsten veldheer van zijn tijd, even dapper in den krijg, als edelmoedig in de overwinning [2]).

Inval der Vlamingen in Holland.

Hoewel de oorlog met Frankrijk hiermede niet geëindigd was, keerden nu de Vlamingen hun zegevierende wapenen tegen Zeeland, waarschijnlijk wel op aandringen der Zeeuwsche Ballingen, met Jan van Renesse aan het hoofd. Aan Graaf Guy van Vlaanderen was de gelegenheid zeker niet onwelkom, om zijn vermeende rechten op Zeeland met de wapenen in de hand te bekrachtigen, en tevens om, als afstammeling der Dampierre's, den erfvijand van zijn huis, den telg uit het geslacht van Avennes, in zijn eigen staten te gaan beoorlogen. Op 25 April 1303 landden de Vlamingen, onder Graaf Guy en Jan van Renesse, bij Veere en werden door de bevolking, wetende dat in het leger de kinderen van Wolferd van Borselen en vele andere verdreven edelen dienden, met vreugde begroet. Willem van Oostervant, na den dood van Jan zonder Genade, die in den Sporenslag was gesneuveld, de oudste zoon van Jan II, trok hen te gemoet, maar werd bij Arnemuiden verslagen; Middelburg werd belegerd, en Jonkheer Willem,

---

[1]) Spiegel Historiael, IV, 25—50.

[2]) De Lange v. Wijngaarden, Beschr. v. Gouda, I, 50.

zooals Oostervant genoemd werd, moest de stad overgegeven, onder voorwaarde dat hij zich naar Zierikzee mocht begeven. Toen Graaf Guy deze voorwaarde wilde verbreken, verzette Jan van Renesse zich hiertegen[1]; hij kon echter niet verhinderen dat Zierikzee belegerd werd. Geheel Zeeland, behalve deze stad, was thans in handen der Vlamingen. De Zeeuwsche edelen konden nu weder bezit nemen van hun goederen, en werden hierin gehandhaafd door het vredesverdrag, dat weldra werd gesloten en waarbij bepaald werd dat Zeeland tot aan de Maas aan Vlaanderen zou behooren, maar dat geen der verbannen edelen binnen de palen van Holland zou mogen komen.

Renesse was dus in het bezit zijner Zeeuwsche goederen hersteld; door de laatste bepaling van het verdrag was hij echter nog verstoken van zijn bezittingen van Gouda, maar ook hier zou hij spoedig als heer en meester weer verschijnen. Op het gerucht van een ziekte van Graaf Jan II, verbrak Guy van Vlaanderen het verdrag, en trok met zijn leger Holland binnen, Zierikzee in handen van Jonkheer Willem latende, die echter aldaar bleef ingesloten. Hertog Jan van Brabant maakte van de troebelen gebruik om Geertruidenberg te bezetten; zoo groot was de schrik en ontzetting in deze landen, dat de Vlamingen Holland tot Kennemerland konden bezetten. Renesse was met een deel van het leger naar Utrecht getogen, waar door het gevangen nemen van den Bisschop Guy van Henegouwen, broeder van Graaf Jan, regeeringloosheid heerschte en de oude naijver tusschen de hollandschgezinde partij, aan wier hoofd Jacob van Lichtenberg stond, en de anti-hollandsche partij, met Lambert de Vrese aan het hoofd, weder ontbrand was. Lichtenberg

Jan v. Renesse, Stedevoogd van Utrecht.

---

[1]) De Lange van Wijngaarden. Beschr. v. Gouda, I, 53.

werd vermoord en Jan van Renesse de stad binnen gehaald, waar hij als stadsvoogd werd gehuldigd.

Witte van Haemstede.

In Holland was inmiddels de toestand veranderd. Witte van Haemstede, met Jonkheer Willem in Zierikzee opgesloten, wist te ontsnappen; te Zandvoort geland, riep hij het volk te wapen en bracht den Vlamingen bij het Manpad een beslissende nederlaag toe, waardoor Graaf Guy genoodzaakt werd ijlings terug te trekken. Overal staken nu de burgers de hoofden bijeen om den indringer te verdrijven; Guy, die een schuilplaats gezocht had te Schoonhoven, waar Nicolaas van Cats burchtheer was, kon zich ook daar niet langer staande houden. Van Cats werd gevangen genomen door zijn eigen volk, zoodat Guy op raad van Renesse naar Gouda toog, dat door diens invloed nog betrouwbaar was; van daar kon hij zich langs den IJssel uit Holland verwijderen. Jonkheer Willem was het eveneens gelukt uit Zierikzee te komen; hij stelde zich aan de spits van een leger om den burcht van Schoonhoven te belegeren; wel trachtte Jan van Renesse zulks te verhinderen, maar hij had werk genoeg om zich in Utrecht staande te houden, waar de Lichtenbergsche partij, aangemoedigd en gesteund door de overwinningen der Hollanders, het hoofd wederom opstak.

Zeeslag bij Zierikzee.

Guy, uit Holland ontkomen, had opnieuw het beleg voor Zierikzee geslagen en de haven dezer stad geheel toegedamd, zoodat het der moedige burgerij weldra aan levensmiddelen begon te ontbreken; maar ook hier was het krijgsgeluk den Vlamingen niet meer gunstig. Een groote vloot, door den Koning van Frankrijk uitgerust, onder leiding van den Genuees Grimaldi, was de Maas ingeloopen tot voor Schiedam, waar zij zich met een vloot van Jonkheer Willem vereenigde om van daar het benarde Zierikzee te hulp te komen. Op 10 en 11 Augustus 1304

werd toen in de Zeeuwsche wateren een groote zeeslag geleverd [1]), voor de geschiedenis van Holland van overwegend belang; de Vlamingen werden geheel verslagen en hun aanvoerder Guy van Namen gevangen genomen. Zeeland werd nu spoedig weder in zijn geheel aan het Hollandsche gezag onderworpen.

Dood van Jan van Renesse.

Jan van Renesse had zich intusschen in Utrecht nog staande kunnen houden, hoewel ook deze stad belegerd werd [2]); bij het vernemen der nederlaag bij Zierikzee, door zijn partijgenooten ondergaan, vond hij het echter raadzamer Utrecht te verlaten. Met vele zijner aanhangers verwijderde hij zich, en wilde, bij de Lek gekomen, zich laten overzetten; bij het overvaren is het scheepje echter gezonken en vond de in zoo menigen strijd geharde ridder, de om zijn dapperheid gevreesde edelman een noodlottigen dood in de wateren van de Lek. [3]) Enkele geschiedschrijvers meenen, dat het scheepje omsloeg bij een strijd met vijandige edelen [4]); andere vermelden dat het [5]) gezonken is, omdat het te zwaar geladen was met al de in hun harnassen gestoken ridders. [6]) Het lijk van Jan van Renesse is later opgevischt en te Beusichem in de kerk bijgezet.

Kort hierop werden de vredesonderhandelingen geopend, waarop

---

[1]) Mr. J. L. de Jonge, Gesch. v. het Ned. Zeewezen, I, 16—20; en in de nalezingen van Mr. Van Wyn op de Vad. Hist van Wagenaar, p. 153—170 het zeer lezenswaardige uittreksel uit eene beschrijving door een tijdgenoot, Guillaume Guiard, van dezen slag gegeven.

[2]) De Lange van Wijngaarden, Beschr. v. Gouda, I, 59.

[3]) Melis Stoke, X. 520 en v. v.

[4]) Goudhoeven p. 360.

[5]) Met name het oud Goudsch Kroniekje, p. 95, waar het een pont genoemd wordt.

[6]) Stoke geeft als datum van dit ongeval op, 16 Augustus 1304 Andere noemen 12 October; het is echter waarschijnlijk dat Stoke gelijk heeft, aangezien de voorloopige vredesonderhandelingen reeds in September zijn aangevangen.

de voorloopige vrede in Juni 1305 werd gesloten. Bij den aanvang van deze onderhandelingen waren de hoofdpersonen, die in de gebeurtenissen dier dagen zoo groote rol gespeeld hadden, allen reeds van het tooneel afgetreden. Guy van Vlaanderen overleed vóór het sluiten van het vredesverdrag; Jan van Avennes was kort na de overwinning bij Zierikzee gestorven, en opgevolgd door Jonkheer Willem als Graaf Willem III; Jan van Renesse eindelijk, mede in al de gebeurtenissen betrokken, was op 16 Augustus 1304 noodlottig om het leven gekomen.

Sophia van der Goude.

Wij hebben getracht een schets te leveren van het openbare leven van Jan van Renesse, samenvallende met een zeer bewogen tijdperk onzer geschiedenis; door de vele tot ons gekomen kronieken dier dagen is het mogelijk geweest dit eenigzins uitvoerig te doen. Vragen wij echter naar zijn persoonlijk, huiselijk leven, dan zijn de bronnen schaarscher en minder betrouwenswaard. Zooals wij reeds aanteekenden, vermelden de genealogiën twee huwelijken van Jan van Renesse; van het eerste hebben wij deugdelijke bewijzen: wij zagen toch, dat in 1282, toen zijn vader tolvrijheid voor Gouda ontving, Jan reeds gehuwd was met Sophia van der Goude [1]). Deze Sophia was het eenige kind van Dirk, Heer van der Goude, op wie na zijn dood zijne goederen waren gekomen, aangezien Dirk het laatst manlijk oir was van den oudsten staak der Heeren van dien naam [2]).

Sophia draagt, den 23 Febr. 1289, de tienden, die zij ten noorden van den IJssel van het Kapittel van Oud-Munster te Utrecht in leen had, aan haren echtgenoot op [3]); in 1296 zien wij dat

[1]) O. B. II, 462.
[2]) De Lange van Wijngaarden. Beschr. v Gouda. I, p. 7 en 8.
[3]) O. B., II, 651.

Graaf Jan als gunst aan Renesse toezegt, dat al het goed dat hij en «Sofijen synen wyve der vrouwe van der Goude» van den Graaf in leen had, op hun oudste dochter zal komen, indien hij geen zoon nalaat [1]). In 1296 leefde Sophia van der Goude nog; is dus Jan van Renesse hertrouwd, dan moet dit zijn geweest tijdens het meest bewogen tijdperk van zijn leven, toen hij als banneling rondzwierf; onmogelijk is dit niet, en evenmin dat uit dit tweede huwelijk kinderen geboren zouden zijn, maar onwaarschijnlijk is het toch wel. Wij zullen namelijk later uit de geschiedenis van de goederen, die de Renesse's in Baarland bezaten, en uit de tabel van Dirksland [2]) bemerken, dat de latere Heeren van dit geslacht niet van Jan, maar van zijn broeder Hendrik afstammen.

Nemen dus de genealogiën aan dat Jan tweemaal is gehuwd geweest en zoons heeft nagelaten, andere schrijvers daarentegen, onder anderen De Lange van Wijngaarden in zijne Beschrijving van Gouda, vermelden dat Jan van Renesse kinderloos overleed. Ook dat is echter onjuist: het blijkt namelijk uit een zegel, op het Rijksarchief berustend, dat Jan eene dochter heeft nagelaten, die hem, al is het dan ook tijdelijk, in zijn leenen is opgevolgd; wij komen later op deze dochter terug. De zoo even genoemde schrijver deelt ook mede dat Sophia van der Goude haren man overleefde, en in het jaar 1305 overleed, zonder hieromtrent echter een nadere aanwijzing te geven; dat zij haren gemaal niet langer dan een jaar kan overleefd hebben, blijkt uit hetgeen wij later zullen vermelden omtrent hare dochter Margaretha.

---

[1]) Bijlage D.

[2]) Bijlage B.

Hendrik van Renesse, Heer in Baarland.

Alvorens over genoemde Margaretha te handelen, is het noodig eenige oogenblikken te wijden aan de broeders van Jan van Renesse, Heer van der Goude, geboren uit het huwelijk van hun vader Jan van Renesse met Margaretha Scarpord. Reeds noemden wij hen in enkele aanhalingen uit oorkonden; zoo zagen wij Henric vermeld in den brief, handelende over de nalatenschap van Aelbrecht van Voorne [1]; in dit stuk wordt hij knape genoemd. Eveneens is dit het geval bij het ontwerp van den borgtocht van Jan van Renesse, op 22 Augustus 1299 [2]; in dezen brief wordt nevens Henric ook Costijn genoemd. Zij verklaren: «ende wy Henrijck ende Costijn haren Jans broeders van Renesse voornoemt verlien ende bekennen dat wy borghen zyn voor haeren Janne onzen broeder», en «dat wy hebben verboert onse lijf en al onse goet sonder eenige wedersegghen jeghens onsen lieve here Janne grave van Hollant». Deze brief is een der weinige documenten, waarin de drie broeders gezamenlijk worden genoemd; men weet dat het ontwerp niet bezegeld kon worden en den Graaf niet bereikte. Noch Hendrik, noch Costijn schijnen zich gemengd te hebben in de onlusten in Zeeland, of tot de aan het grafelijk gezag wederspannige partij behoord te hebben; hunne namen worden in geen enkel stuk, op deze gebeurtenissen betrekkelijk, genoemd.

Ruil der goederen op Schouwen.

Toen dan ook, na den dood van Jan in 1304 en na het vredesverdrag in 1305, Zeeland wederom aan het grafelijk gezag was onderworpen, schijnen Henric en Costijn, benevens hunne moeder, aanvankelijk in het rustig bezit hunner goederen te zijn gelaten. Later, op 20 Mei 1313, schonk Graaf Willem, in plaats van de 500 ℔ als renten aan Witte van Haemstede door den Graaf

---

[1] O B , II, 856.

[2] O. B., II, 1077

toegekend, aan zijn neef de goederen aan de gebroeders Renesse toebehoorende [1]), Witte was toen, zooals wij vroeger meldden, reeds eigenaar van de andere helft van de heerlijkheid der Duinen, eenmaal in zijn geheel eigendom van Costijn van Zierikzee. Dat het echter de bedoeling van den Graaf niet was om door deze schenking de Heeren van Renesse te benadeelen [1]), blijkt ons uit een oorkonde van 9 April 1312, waarbij aan Henric en Costijn de ambachten Westbaarland, Badekendorp en Oudeland in Borselen en Coudekerke op Walcheren worden geschonken [2]); daarenboven gaf hij hun, gelijk uit de rekening der grafelijkheid van 1317/18 te zien is, 100 ℔ jaarlijks, omdat de waarde van het goed in Schouwen grooter was, dan hetgeen zij daarvoor in de plaats ontvingen. In den brief hierover wordt gezegd, dat de goederen aan een schatting zullen worden onderworpen, en deze beneden een waarde van 700 ℔ tournoois blijvende «dat sullen wy ende beloven hen te voldoen op prijse en waerderynghe». Ook behielden zij den uitdijk van Dirksland, «al soo groot als het haers vaders was hondert ponden suarter tournoois tsjaers in al sulcken manieren alst haers vaders was» [3]); eindelijk geeft hij hun «van ons te houdene also alst haer vaedere (voorouders) hielt sulck deel alse ons in den Oostmoer [4]) van Haere Janne van Reynisse haeren broeder aencommen was». Door deze schenking, op 9 April 1312 aan «Haren Heynryck ende Haeren Costyn voorsz. ende haer naercommelingen» gedaan, zijn de goederen in Baarland in het

---

[1]) v. Mieris, 133.

[2]) v. Mieris, 124.

[3]) Hieruit blijkt dat, zooals reeds vroeger is vermeld, Hendrik en Costijn in het bezit zijn gekomen van het geheele aandeel, namelijk van de $^{2}/_{6}$ deelen, die hun vader in dien uitdijk eertijds had. Zie pag. 10 van dit opstel en Bijlage B.

[4]) Later Sommelsdijk en Middelharnis.

geslacht van Renesse gekomen en daarin, zooals ons blijken zal, gedurende tal van generatiën gebleven. Het verdient echter opmerking, dat Graaf Willem aan Witte, benevens de andere goederen der Renesse's, ook de honderd gemeten schenkt, waarbij eenmaal de burcht gestaan had, en dat niettegenstaande deze in leen waren opgedragen aan den Graaf van Vlaanderen en als duwarie waren toegekend aan Margaretha Scarpord. Bij het verdrag van Biervliet [1]) was de opdracht en de vaststelling der duwarie goedgekeurd, en eerst bij het vredesverdrag in 1322 te Parijs gesloten, doet de Graaf van Vlaanderen afstand «sur la terre de Jean de Renesse». [2]) Graaf Willem zal zich waarschijnlijk na de laatste overwinningen op de Vlamingen en na de geheele ontruiming van Zeeland, niet meer aan vroegere verdragen gebonden geacht hebben; dit zal wel de reden zijn geweest, dat hij in 1312 reeds over het goed van Jan van Renesse beschikte. Misschien is ook wel betrekkelijk op deze duwarie hetgeen in een charter, als vervolg te beschouwen op den boven aangehaalden brief [3]), gezegd wordt. In dit stuk, eveneens van 9 April 1312, beloven Hendrik en Costijn van Renesse Graaf Willem te zullen helpen, wanneer hij over wil doen dijken tusschen Borselen en Zuid-Beveland, en schelden hem al het goed kwijt, dat op hen van hunne moeder mocht besterven [4]). Dit charter is door beiden gezegeld; beide zegels zijn echter zeer beschadigd; dat van Hendrik, die het wapen hier vol voert, is evenwel conform aan een los zegel op het Rijks-archief aanwezig; dat van Costijn, gebroken door de

---

[1]) St. Genois, Mon Anc. p. 783.

[2]) St. Genois, Mon Anc. p. 201.

[3]) v. Mieris, II, 124.

[4]) Dr. P. L. Muller, Regesta Hannonensia, p. 45. 46.

filet en bande, komt overeen met zijn zegel hangende aan een charter van 1328, dat later behandeld zal worden [1]).

Hendrik van Renesse moet niet lang na de boven beschreven gebeurtenissen overleden zijn; dit maken wij op uit de rekeningen van den rentmeester van Zeeland van het jaar 1318: onder hen die geboekt staan, als hebbende tienden betaald, wordt hij dat jaar nog genoemd, maar in het hoofdstuk «ontvangsten van verkochte ambachten» leest men dat Costijn van Renesse, voor zich zelf en voor «sheren Henrix kinderen» zijn neven, 500 gemeten koopt, afkomstig van de verbeurd verklaarde goederen van Hendrik van Everingen [2]). Wij vermoeden dus, dat hij in genoemd jaar overleden is en dat zijn broeder als voogd over zijn minderjarige zonen is opgetreden. Door deze twee zoons van Hendrik, Jan en Costijn genaamd, wordt het geslacht van Renesse voortgeplant, zooals ons bij de behandeling der volgende generatie blijken zal. Uit geen authentiek stuk kan opgemaakt worden wie hun moeder is geweest; ook geven de bestaande genealogiën geen aanwijzing, in welke richting men in deze zoeken moet; zij vermelden, in tegenspraak met onze bewering, dat Hendrik kinderloos overleed [3]); maar dat het niet onwaarschijnlijk geacht moet worden, in hem den stamvader te zien der Heeren van Renesse van der Burch, en dat de genealogiën hierin niet zoo verre bezijden de waarheid zijn, zal ons uit het vervolg blijken.

Costijn van Renesse hr van Baarland.

Costijn van Renesse heeft zijn broeder Hendrik vele jaren overleefd; wij vinden van hem aangeteekend dat hij gehuwd is geweest met Sophie van Gavre, dochter van Philips en van Sophie

---

[1]) Charters op het Rijks-archief.

[2]) Hamaker, Rek. v. Zeeland, I. 126 en Reg. E. L. 13 fo 131 vo.

[3]) Zich beroepende op Smallegange en Simon van Leeuwen.

van Gent [1]); ook wordt hij genoemd in eene oorkonde van 18 Maart 1328, waarbij de Graaf, bij overdracht van Jan, Heer van Cruningen en andere 's Graven mannen, handvesten en privilegiën aan Zeeland Bewester-Schelde, voor den tijd van zeven jaren toekende. Aan dit stuk wordt het reeds vroeger vermelde zegel van Costijn gevonden.

In 1332 boekt Jan Heynricsz., rentmeester van Zeeland Bewester-Schelde, in uitgaaf de 100 ℔ die aan Costijn betaald moesten worden, als schadeloosstelling voor de vermindering in waarde, ontstaan door den plaats gevonden ruil zijner goederen [2]); in 1334 vinden wij vermeld dat de Graaf het hem van Costijn bestorven aandeel in Dirksland aan Mathijs Rengersz., Baljuw van Kennemerland, verkoopt, die zijn vrouw met de helft van dit goed een lijftocht vermaakt [3]). Wij vermoeden dus dat Costijn tusschen 1332 en 1334 overleden is, en maken uit het feit, dat zijn aandeel in Dirksland aan de grafelijkheid verviel, op, dat hij uit zijn huwelijk met Sophie van Gavre geen kinderen heeft gehad.

---

[1]) Butkens, Tropheés du Brabant, II, p. 80.

[2]) Hamaker Rek. van Zeeland, I, p. 524.

[3]) Reg. E. L. 13 fo 128 en 130 en tabel van Dirksland (Bijlage B.)

V

VIERDE GENERATIE

Margaretha van Renesse.

Overgaande tot eene volgende generatie van het geslacht van Renesse, komen wij het eerst terug op de door ons genoemde dochter, geboren uit het huwelijk van Jan van Renesse en Sophia van der Goude. Reeds toonden wij aan dat deze dochter in geen enkel geschrift, over den grooten Jan handelend, wordt genoemd, en dat ook de heer de Lange van Wijngaerden in zijn Beschrijving der stad Gouda geen melding van haar maakt; waardoor hij tot de gevolgtrekking komt, dat toen Sophia van der Goude in 1305 overleed, haar goederen in Gouda in dat jaar op Jan van Beaumont zijn overgegaan [1]).

In de oorkonde van 1296 [2]) staat echter duidelijk te lezen, dat als uit het huwelijk van Jan van Renesse geen zoons geboren worden, al zijn goederen en die zijner vrouw op hun oudste dochter zullen komen; deze brief was den Heer de Lange van

---

[1]) Beschrijving van Gouda I, 91.

[2]) Bijlage E.

Wijngaerden bekend, die hem op gezag van Simon van Leeuwen in zijn geschrift aanhaalt [1]). Hij heeft echter de gunst, die de Graaf hierbij schonk, anders opgevat, en zegt, dat *als* zij (Sophie v. d. Goude) van een dochter beviel, de heerlijkheid op deze zoude overgaan. In verband met het hem bekende feit, dat Sophia van der Goude reeds in 1282 gehuwd was [2]), terwijl, volgens zijn lezing, in 1296 uit haar huwelijk met Jan van Renesse nog geen kinderen geboren waren, zal de heer de Lange tot de gevolgtrekking zijn gekomen dat dit huwelijk kinderloos is gebleven, en dit te meer omdat kort na den dood van Sophia, de heerlijkheid Gouda werkelijk aan Jan van Beaumont is gekomen.

Onze opvatting echter van den brief is, dat hierin wel degelijk sprake is van eene dochter uit genoemd huwelijk; zelfs zou het woordje «oudste» (dochter) ons doen vermoeden, dat op het oogenblik van de uitgifte der oorkonde nog andere dochters in leven waren. In deze opvatting wordt men versterkt door het op het Rijks-archief berustende zegel, waaraan helaas het bijbehoorende stuk ontbreekt, maar dat de volgende woorden tot randschrift heeft: **S. Marg. D° Renesse, D° Steine † Del Goude,** en een vrouwebeeld voorstelt, twee schilden vasthoudende, rechts dat van Stein, links dat van Renesse. Het feit dat men zich van zulk een zegel heeft bediend, is een bewijs voor onze opvatting van den brief van 1296, als zoude een dochter uit het huwelijk van Jan van Renesse met Sophie van der Goude zijn geboren; geen andere dan deze dochter had het recht, zich Vrouwe van Renesse en van Gouda te noemen. Het is echter te betreuren dat de oorkonde zelve teloor is geraakt, want behalve een nadere bevestiging voor ons betoog, zouden wij

---

[1]) Beschr. v. Gouda, I, p. 12 en 13 en noot a. p. 13.

[2]) O. B., II, 462

daaruit ook hebben kunnen afleiden wanneer men zich van dit zegel heeft bediend; het vermoeden ligt echter voor de hand, dat dit kort na den dood van Sophia van der Goude is geweest.

Dat Margaretha zich Vrouwe van Renesse noemt, alhoewel zij waarschijnlijk nooit in het bezit der goederen is geweest, is te verdedigen, als men nagaat dat haar vader in 1304 overleed en de goederen op Schouwen eerst op 9 April 1312 door den Graaf werden verruild. Aan de broeders van Jan van Renesse werden andere bezittingen toegewezen; of Margaretha echter schadeloos is gesteld, weten wij niet, maar zij heeft zich toch én met den brief van 1296 in handen, én als dochter en erfgename van den oudsten staak, van 1304 tot 1312, Vrouwe van Renesse kunnen noemen; dus is zij feitelijk opvolgster in de leenen van haar vader geweest. Dat haar schadeloosstelling zou zijn gegeven, is niet waarschijnlijk, als wij bedenken dat bij den ruil in 1312, de goederen in Dirksland, zooals die aan hun vader behoord hadden, op haar beide ooms zijn overgegaan, en op 22 Mei 1307 het Kapittel van St. Jan te Utrecht aan Witte van Haemstede de tienden verpacht, die aan Jan van Renesse hadden toebehoord [1]).

Sophie van der Goude is, volgens den heer De Lange van Wijngaerden, in 1305 overleden, waarbij deze aanteekent, dat toen de goederen van Gouda aan 's Graven broeder Jan van Beaumont zijn overgedragen; hij neemt dus aan, dat de overdracht een gevolg was van haar kinderloos overlijden. Tenzij dat aan genoemden heer gegevens hieromtrent bekend waren, ons onbekend, moeten wij aannemen dat hij een verkeerde gevolgtrekking maakt, daar deze overdracht eerst bij brieven van 15 Augustus 1308 heeft plaats gehad [2]). Het losse zegel op het Rijks-

---

[1]) Dr. P. L. Muller, Regesta Hannonensia, p. 22.

[2]) v. Mieris, II, 77.

archief doet ons veronderstellen, dat het jaartal van overlijden van Sophia, door den heer De Lange opgegeven, juist is, maar dat dan ook Margaretha, tusschen 1305 en 15 Aug. 1308, zich Vrouwe van Gouda heeft kunnen noemen, eveneens steunende op het recht, haar door den brief van Graaf Jan in 1296 geschonken. Hieruit zou tevens blijken, hetgeen wij reeds vroeger beweerden, dat Margaretha zich kort na den dood harer moeder van het zegel moet bediend hebben, aangezien zij na 1308 geen aanspraak op den naam van Vrouwe van der Goude meer maken kon. Het is ons onbekend of haar voor het verlies van deze heerlijkheid eenige schadeloosstelling is verleend.

Uit den derden naam, op het randschrift van het zegel te lezen, maken wij eindelijk op dat Margaretha van Renesse reeds vóór 1308 gehuwd was; trouwens de vorm van het zegel is ons reeds hierin een aanwijzing. De naam Steyn komt in Zuid-Holland voor: hieronder is bekend een goed, het land van Steyn genaamd; maar het vermoeden ligt voor de hand, dat dit goed zijn naam heeft ontleend juist aan genoemde Margaretha en aan haren echtgenoot, die het in leen bezaten, daar het voor dien tijd niet als zoodanig bekend heeft gestaan.

Arnoud van Steyn.

Tusschen 1311 en 1338 vindt men een Heer Arnoud van Steyn, ridder, menigmaal vermeld [1]), terwijl in eenige authentieke stukken diens echtgenoote Margaretha wordt genoemd; nu is het niet te gewaagd te veronderstellen, dat genoemde Arnoud van Steyn gehuwd is geweest met Margaretha, erfdochter van Renesse en Gouda. Waarschijnlijk was hij een afstammeling der

[1]) 1313, v. d. Bergh, Ned. Geschied., I, 316.
1317, v. Mieris, II, 182.
1317, v. d. Bergh, als boven, I, 124.
1320, Butkens, Trophées du Brabant, II, 163.
1332, St. Genois. Mon Anc. p. 267.

Limburgsche Heeren van Steyn, wier goederen bij Sittard waren gelegen. Vatten wij echter hetgeen betreffende dit geslacht vermeld is door den heer Habets, in zijn artikel over de Loonsche Leenen [1]), samen met hetgeen de heer Wolters ons meldt in zijn *Notices sur les Seigneuries de Steyn et de Petersheijm* [2]), dan komt men tot de slotsom, dat de geschiedenis van Steyn zeer duister is, daar dit goed dikwerf onder verscheiden familiën is verdeeld geweest, zoodat somwijlen twee of meer deelhouders zich tegelijk den titel van Heer van Steyn toekenden. Habets zegt: «het is mogelijk, dat Steyn ontsproten is uit het huis Sponheim, voerende gelijk Steyn een schild met ruiten.»

In 1313 verlijdt Margaretha, Vrouwe van Steyn, aan zekeren Diderik Willems vijf morgen land [3]); dat zij in dezen brief alleen handelend optreedt, terwijl zij het volgend jaar gemeenschappelijk met Arnoud, Heer van Steyne, Ridder, een andere oorkonde bezegelt [4]), zou tot het vermoeden kunnen leiden, dat de goederen, waarover hier beschikt wordt, aan haar hebben toebehoord, en dat zij, voor het verlies van Gouda, andere bezittingen, zooals het reeds genoemde land van Steyn, van den Graaf als schadeloosstelling heeft ontvangen. Dat op 27 April 1322 [5]) Graaf Willem aan «Arnoud Here van Steyne en de vere Margriete, der vrouwe van Steyne, sine wyve, 100 ℔ Holl 's jaars», na hun dood op hun zoon te komen, toezegt, kan eveneens doen vermoeden, dat zulks hiermede in verband stond.

---

[1]) Publications de la Société historique et archéologique du Limbourg, VIII, p. 90.

[2]) Notices p. 16, 18, 19.

[3]) Reg. B. B. Blois 1348/80 fo 132 vo.

[4]) Reg. B. B. Blois 1348/80 fo. 55.

[5]) v. Mieris, II, 283.

De laatste maal dat wij Margaretha in een oorkonde vermeld vinden, is op 20 Juli 1325 [1]), als Graaf Willem aan zijn broeder Jan van Beaumont zekere goederen verlijdt, aan hem overgedragen door Arnoud van Steyn en Vrouwe Margaretha, zijne echtgenoote.

In een toevoegsel aan dien brief, door van Mieris in zijn charterboek niet opgenomen, en evenmin in het origineel afgewerkt, wordt gezegd «Ende die Here van Steÿne hevet minen here den grave voirscreven int land van Steyne aldat goet goet opghedragen in eyghen, en weder van hem ontfaen in rechten lene dats te weten . . . . (niet verder ingevuld)» [2]). Men ziet hier echter uit, dat in 1325 het land van Steyn nog het eigendom was van Arnoud.

Kinderen van Arnoud v. Steyn en Marg. v. Renesse.

In den boven aangehaalden brief van 27 April 1322 is sprake van een zoon; wat echter van dezen geworden is, is ons niet bekend, vermoedelijk is hij jong overleden. Wij zien namelijk dat door een huwelijk van Margaretha's dochter de heerlijkheid Steyn in het geslacht van der Merwede is gebracht. Deze dochter was gehuwd met Daniel van der Merwede, die zich als ridder in het laatst der 14e eeuw eenen grooten naam verwierf, en op wien een lofdicht, onder den titel «Claeghen», is vervaardigd [3]).

De zoon uit dit huwelijk vierendeelde zijn wapen met dat van Steyn, volgens het armorial van het tournooi van Kuinre in 1396 [4]); het wapen van Steyn is: d'argent losangé de gueules [5]).

In het genoemd armorial wordt ook Arnoud van der Merwede vermeld, die het wapen van Steyn, van goud met ruiten van keel,

---

[1]) v. Mieris, II, 356.

[2]) Reg. E. L. I, fo. 49 v.v.

[3]) Medegedeeld in Bouton, Gelre Heraut d'armes, T. I, waarvan het orgineel berust in de Bibliothèque Nationale van Parijs. Zie ook Biogr. woordenb. v. v. d. Aa.

[4]) Op het Rijks-Archief aanwezig.

[5]) Bouton, Gelre Heraut d'Armes, T. IV. pl. CXXIX.

als surtout voert; deze Arnoud was broeder van Daniel en maakte zich wederrechtelijk meester van Steyn, ten nadeele der kinderen van zijn broeder.

Jan en Costijn van Renesse, zoons van Hendrik.

Hebben wij ons hier eenige oogenblikken bezig gehouden met hetgeen ons bekend is geworden van de dochter van Jan van Renesse, en haar een plaats in de genealogie van dat geslacht ingeruimd, haar tot heden ontzegd, zoo keeren wij ons nu tot hen, die genoemd geslacht in de mannelijke lijn hebben voortgeplant, en wel tot de zoons van Hendrik van Renesse. Reeds vermeldden wij dat Jan en Costijn, geboren uit het huwelijk van Hendrik met eene ongenoemde, na den dood huns vaders, en tijdens hun minderjarigheid, onder de voogdij van hun oom Costijn hebben gestaan. Wij lezen hierover bij Vrederic, rentmeester van Al-Zeeland, in zijn rekening over 1318/19: in ontvangst «Her Costijn van Renisse ende sheren Henrix kinder scieten te stene 358½ m., fa. 20 ℔ 18 sc. 3 d. Inde solvit , ... 19 ℔.[1])»

En in uitgaaf (Hoofdst. II art. 5) «Int eirste bi sheren Costijns lettren van Renesse van den renten, die mijn her die grave hem ende zinen neven jaerlix sculdigh es, daer die daghe of gheleden waren te paeschen int jaer van achttienen . 200 ℔[2])»

In deze beide aanhalingen worden de onmondige kinderen van Hendrik niet bij name genoemd, ook t. a. p. heeten zij «her Costijn v. Renesse et filii fratris sui[3])»; maar in de achtste rekening van Jan Heynrics zoon, rentmeester van Zeeland Bewester-Schelde, worden zij nader omschreven. Wij lezen daar dat de Graaf ontvangt van «Haer Costin van Renesse Jan ende Costin zine neven van haren

---

[1]) Hamaker, Rek. van Zeeland, I, 19.
[2]) Ibid., I, 196.
[3]) Ibid, I, 8.

ambacht in Wellincwaart de precarie» enz.[1]); eveneens worden hunne namen genoemd bij den reeds vroeger vermelden, in 1348 gesloten, koop van het ambacht in «die prochie van Barland», dat den Graaf was aangekomen door verbeurdverklaring der goederen van Hendrik van Everingen en van diens neef Jan[2]). De helft van dezen koop deed Costijn voor zijn neven: «dair her Costijn voirs. voor ons verlieden, dat hi di eene helfte gecoft hadde tot sinen neven behoef Jan en Costijn van Reynesse». Na den dood van hun oom, die kinderloos overleed, werden Jan en Costijn voor de helft in het bezit van dit ambacht, door Graaf Willem, bij open brieven van 1336 bevestigd[3]); toen echter de van Everingens later uit hunne ballingschap waren teruggekeerd, is over het bezit van dit ambacht twist ontstaan. De Graaf deed op Palmendag 1341 uitspraak[4]) in dezen twist, waarin Costijn, de jonge, aan de éene zijde voor zijn rechten optrad en Henric Henricszoon van Everingen aan de andere zijde stond, en welke uitspraak luidde: dat «Janne en Henric (v. Everingen) dat ambacht te behouden en vrijlic ghebruikene voirt van d'andere helfte van den ambacht, die die her oude Costijn cofte ende ontfinc tot sijn selve behoef en ons van hen verstorven is en die wi sint vercofte hēn Costijn van Reynesse»; de van Everingens moeten echter voor half Mei d. a. v. den Graaf drie gulden schilden betalen; doen zij dit niet, «so sal hēn Costijn dit ambt. blijve». Betalen zij echter op den bepaalden termijn, zoo zullen zij geen recht hebben, Costijn over de reeds verschenen en door hem ontvangen rente aan te

---

[1]) Hamaker, Rek. v. Zeeland I, 261.

[2]) Ibid, I 126.

[3]) Reg. E. L. 13 fol. 131 vo. en Reg. E. L. 20 fo 105 vo.

[4]) Reg. E. L. 32 fo 14.

spreken: «ende dat te vooren verscenen dat sal her Costijn behouden». Het blijkt niet, en is ook niet waarschijnlijk, dat de van Everingens de drie gouden schilden betaald hebben, aangezien Baarland in zijn geheel geruimen tijd in het geslacht van Renesse is gebleven.

Jan v. Renesse.

Opmerkelijk is het, dat in den brief van 1341 alleen Costijn genoemd wordt en Jan hierin niet wordt vermeld, hetgeen ons zou doen vermoeden, dat deze toen reeds overleden was; wel bericht Simon van Leeuwen in zijn *Batavia Illustrata*, dat Jan in 1348 overleed en in de abdij van St. Servaas werd begraven, maar hij geeft hiervoor geen nadere bronnen aan. Wij moeten echter aannemen dat Jan van Renesse niet lang heeft geleefd; ook is er weinig omtrent zijn leven opgeteekend. Toch willen wij dit weinige niet voorbij zien, aangezien uit hem het geslacht van Renesse, zooals dat nog ten huidigen dage bestaat, is voortgesproten, en ook omdat Jan de eerste van zijn naam was, die zich in het Sticht heeft gevestigd, alwaar gedurende eeuwen die naam met de geschiedenis van dit gewest is verbonden geweest.

Behalve in genoemde rekeningen, vinden wij Jan van Renesse vermeld als hij, in 1324, met zijn oom Costijn en met zijn broeder, den Graaf er een verwijt maakt, dat deze in de kerk van Oudeland, in Borselen, een priester uit Schouwen wil benoemen [1]). Ook later, op 30 Sept 1337, vinden wij hem genoemd onder degenen die een brief [2]) van Graaf Willem mede bezegelen; in dezen brief schenkt de Graaf de heerlijkheid Voorne en het burggraafschap van Zeeland, hem door het afsterven van Gerard van Voorne, laatst manlijk oir van dit geslacht, aangekomen, bij bizondere gunst aan diens

---

[1]) Reg. E. L. 13 fo. 80.

[2]) v. Mieris, II, p. 596 en v.v.

dochter Machteld, gehuwd met Dirk, Heer van Valkenburg en Montjoye. In beide brieven wordt Jan van Renesse knape genoemd, en daar dit eveneens het geval is in de oorkonde van 1338, is er grond om te vermoeden, dat hem de ridderslag niet is gegeven. De genoemde oorkonde van 1338 bevat de huwelijksvoorwaarden tusschen «Jan van Rennisse, cnape» en «Joncfrouwen Aleiten van Rijnouwen, oudste dochter heren Jacops van Lichtenberghe, ridders». Het origineel van dit stuk berust in handen der familie van Renesse-Breidbach in Belgie, en gaat in afschrift als bijlage hierbij [1]).

Aleide van Lichtenberg.

De bestaande genealogiën, van dit huwelijk melding makende, willen hieruit een bewijs putten voor de bewering, dat deze Jan van Renesse de zoon van Jan, den Heer van der Goude, zoude zijn geweest. Zij beroepen er zich op, hetgeen ook door ons vroeger vermeld is, dat toen Jan van Renesse [2]) te Geertruidenberg gevangen was genomen, hij niet losgelaten kon worden dan tegen belofte dat zijn zoon een ongelijk huwelijk met een dochter van een van 's Graven raden zoude sluiten. Het woordje *ongelijk* laten zij vervallen, en trachten nu aan te toonen, dat Jacob van Lichtenberg, hoewel Stichtenaar, de zaak van den Graaf van Holland zoozeer was toegedaan, dat hij als een van 's Graven raden moet worden beschouwd. Dat deze bewering gezocht is, valt genoegzaam in het oog; trouwens het weglaten van het woordje *ongelijk* doet ons al veronderstellen dat de genealogen zelven de zwakheid van hun bewijsgrond gevoelen. Want ongelijk was dit huwelijk zeker niet: Alyde van Rijnauwen, dochter van Jacob, Heer van Groot- en Klein- Lichtenberg en van de heerlijkheid Rijnauwen, en van Machteld [3]) van Vianen, behoorde toch tot één der eerste

[1]) Bijlage G.

[2]) Deze Jan was de grootvader van hem die de Jonkvrouwe van Rijnauwen huwde; reeds vroeger hebben wij er op gewezen wat de redenen van deze verwarring zijn geweest.

[3]) Butkens, in de Annales de la famille de Lijnden, p. 130, noemt haar: Mabelia.

Stichtsche geslachten, ons uit de geschiedenis dier tijden bekend. Men vertelt van Jacob van Lichtenberg [1]), dat hij gedurende één jaar den Bisschop Willem van Mechelen in zijn huis Lichtenberg [2]) gevangen hield, en hem later in den slag op de Hoogenwoert, bij Utrecht, met behulp van Dirk van Wassenaer, Hendrik, Burggraaf van Leiden, Philip van Duivenvoorde, Simon van Benthem en Jacob van der Woude, overwonnen en gedood heeft. Later is deze Jacob van Lichtenberg, zooals wij reeds aanteekenden, vermoord bij de onlusten in Utrecht, toen Jan van Renesse deze stad, namens Guy van Vlaanderen, in 1304 bezet hield.

De vader van Alyde van Rijnauwen liet slechts dochters na [3]); Alyde ontving als oudste dochter, na den dood haars vaders, de goederen van Rijnauwen en Lichtenberg, die door haar in het geslacht Renesse werden gebracht. Uit haar huwelijk met Jan is slechts één zoon geboren, in 1352 nog minderjarig; in dat jaar verlijdt Hertog Willem V Alyde van Rijnauwen, bij brieven, met alle «tochten ende goederen also ende in alsulcke manieren als haer brieven luyden, die sy daer of sprekende heeft van onsen lieven Her en Oom daer God die siele af hebben moet» [4]); terwijl in een anderen brief van denzelfden datum de Hertog verklaart, dat hij «Jane van Reynisse, heren Jans sone, ghegheven hebben, want hij overmits 't ghebreke van zijn jaren siin goed niet ons versoecken en mach, dat hi dat voirs. goet jeghens ons of onze nacommelinghe niet verloren en sal en noch en mach ter tijd dat hi tot sine jaren ghecommen is» [5]). Alyde vinden wij nogmaals

---

[1]) De grootvader van Alyde van Rijnauwen.

[2]) Dit huis is, later vereenigd met het daarnaast gelegen Hazenberg, verbouwd geworden tot het nu bestaande Stadhuis van Utrecht.

[3]) o. a. met Heeren van Drakenborch en van Hardenbroek gehuwd.

[4]) Lib. D. fol. 17.

[5]) Lib. D. fol. 17.

vermeld in een brief, waarbij zij als «Alyd van Renesse, Vrouwe van Rijnouwen» haren zwager, Werner van Drakenborch, schadeloos houdt voor 73 oude schilden enz., waarvoor hij borg is gebleven tegenover Gijsbrecht van Rijn, haar knaap. Zij bezegelde dezen brief met haar zegel van Lichtenberg [1]).

Costijn van Renesse.

In de boven aangehaalde brieven van Hertog Willem V bemerken wij, dat Graaf Willem IV, de oom van den Hertog, overleden was (27 Oct. 1345). Wij weten dat met Graaf Willem het Henegouwsche huis uitstierf, waardoor deze landen aan den Keizer vervielen, die er zijn echtgenoote Margaretha, zuster van den Graaf, mede beleende; ook kent men den onwil, waarmede deze Vorstin alhier is ontvangen, zoodat zij het voornemen opvatte om aan haren zoon het bestuur over te laten en van hier te vertrekken. De invloeden die den jongen Hertog beheerschten, en de bezwarende voorwaarden waaronder zijne moeder hem het bestuur overdroeg, deden een strijd ontbranden tusschen moeder en zoon, die al ras tot een burgerkrijg ontaardde en die jaren lang deze landen geteisterd heeft; een krijg die in de geschiedenis bekend staat onder den naam van de Hoeksche en Kabeljaauwsche twisten.

Costijn van Renesse, Hendrikszoon, heeft zich, zooals het meerendeel der edelen, in dezen strijd gemengd en even als zij de partij der Keizerin gekozen. Zij roept hem tot den strijd op: «dese syn ter manscap comen ende voer registreert van den oorloghe der Keiserinne ende Hertogh Willem: Heer Costijn, Ridder van Renesse, Heer Jan van Haemstede .... enz.» [2]); als de Keizerin, den 20 Januari 1350, aan haar zoon het graafschap Zeeland afstaat, bezegelt Costijn dezen brief met haar [3]). Ook bezegelt Costijn de oorkonde,

---

[1]) A. Buchell, D, fol. 53 vo. (Hardenbroek)

[2]) Reg. E. L. 42 fol. 49 vo. (Stuk zonder datum, voorkomende op het laatste blad van het register).

[3]) v. Mieris, II, 768.

waarbij Hertog Willem aan zijne moeder voor deze overdracht 2000 gulden 's jaars belooft te geven [1]).

In het volgend jaar, den 4 Juli 1351, had de bekende scheepsstrijd op de Maas bij Zwartewaal plaats; Costijn van Renesse wordt als een der aanvoerders van de Hoeksche partij genoemd, ja zelfs als «Maarschalck der keyserinne armije» [2]). De strijd liep noodlottig voor de Keizerin af, en eveneens voor Costijn, die er het leven bij verloor. Zijn goederen werden verbeurd verklaard, de kostbaarheden, hem toebehoorend, den Hertog ter hand gesteld, een gedeelte van zijn wapenrusting aan 's Hertog's bastaardoom Jan van Suurmont geschonken, en het overige verkocht, zooals vermeld wordt door Jan de Scriver, rentmeester van Zeeland Bewester-Schelde, a° 1351/54 [3]).

Vrouwe Margarethe, echtg. van Costijn.

Bij zijn dood liet Costijn een weduwe en kinderen na; wij kunnen echter in geen oorspronkelijk stuk haar familienaam vinden, wel wordt zij in een brief van Hertog Willem, van 1352, bij haren doopnaam genoemd. In dezen brief geeft de Hertog vergunning aan «Margriette van Renesse her Costijns wedue» [4]) om gebruik te maken van haar lijftocht; in een apostille aan den brief staat «vrouwe derwelcken manne zien doet of ghevanghen, die ghenen scade en doen op ons jof of op onsen lande»; en aangezien hetzelfde onderschrift voorkomt onder een dergelijken brief aan de weduwe van Floris van Haemstede, die eveneens bij Zwartewaal was gesneuveld, maar de apostille niet wordt gevonden onder de oorkonde aan de weduwe van Jan van Renesse gericht, waarbij deze haar lijftocht bevestigd ziet [5]), zoo kan men hieruit opmaken dat Jan van

[1]) v. Mieris, II, 771.
[2]) Boxhorn, Chron. v. Zeeland. II, 154.
[3]) Zie extract uit die Rekening Bijlage G.
[4]) Lib. D. fol. 4 vo.
[5]) Lib. D fol. 17.

Renesse niet in deze troebelen betrokken is geweest, waarbij Costijn het leven liet, maar dat hij voor het uitbreken der twisten overleden was.

Dat Costijn bij zijn vrouw Margaretha kinderen heeft verwekt, blijkt ons uit een brief van 1354 [1]), waarin Hertog Willem, op verzoek zijner moeder en van Jan van Beaumont, de verbeurd verklaarde goederen van Costijn van Renesse aan diens kinderen teruggeeft.

Poppe, Claas en Jan Claasz. v. Renesse.

Alvorens echter over de kinderen van Jan en Costijn te handelen, moeten wij noch drie Heeren van Renesse noemen, die tot deze generatie van dat geslacht hebben behoord, maar in geen der oude genealogiën worden vermeld. Aangezien er slechts weinig van hen opgeteekend is geworden, is het niet mogelijk te bepalen, uit welken staak van het geslacht zij gesproten zijn; mogelijk is het ook, dat zij bastaarden zijn geweest. In de rekeningen a° 1317, Hoofdstuk III art. 6, worden zij genoemd: Poppe van Renesse, Clais van Renesse en Jan Claisz van Renesse. Eerstgenoemde is rentmeester geweest van Graaf Willem IV, waartoe hij op 13 Januari 1319 benoemd werd [2]).

[1]) Reg. E. L 42 fol. 9.
[2]) Reg. E. L. 20 fol. 26.

VI

VIJFDE GENERATIE

Jan van Renesse v. Rijnauwen.

Uit het huwelijk van Jan van Renesse en Alyde van Rijnauwen was één zoon geboren, even als zijn vader Jan genaamd, en in 1352 door den Hertog in de opvolging van de leenen, hem van zijn vader bestorven, bevestigd. Deze goederen, in Westbaarland, Badekendorp en Oudeland gelegen, waren afkomstig, als men zich wel herinnert, van den in 1312 gemaakten ruil en werden door Hendrik en Costijn gezamenlijk aangehouden. Na den dood van Hendrik bestuurde Costijn het aandeel zijner neven, en kwam later ook op deze beiden het aandeel dat Costijn bezeten had. Ook Jan en Costijn schijnen het goed in Baarland in vereeniging beheerd te hebben, en eveneens hebben dit hun beider kinderen gezamenlijk gedaan. Jan van Renesse, Jansz. was in 1352 nog minderjarig, en het aandeel der kinderen van Costijn, hoewel in 1351 verbeurd verklaard, was, zooals gemeld, in 1354 aan hen terug geschonken. Zoo vinden wij in de rekeningen van den rentmeester Willem Hollander, a° 1355/56, in de ontvangst van het hoofdstuk Borselen, geboekt «Heer van Renisse in fac LXX lb», «Heynric en Jan Costiins kinderen van Renisse» voor het zelfde bedrag; ook in 1358 en 1359 worden dezelfde bedragen geboekt, terwijl Renger

Willemansz., rentmeester van Zeeland Bewester-Schelde, in zijn jaarbede over 1361/62, 1364 en 1372—76 opgeeft, dat «Her Jan Janszone van Renisse» in Baerland, Oudelande en Badekendorp zekere sommen moet betalen, welke gelijknamige bedragen door «Heinrice en her Jan, her Costijns kinde van renisse» aldaar aan den Hertog verschuldigd zijn. In 1376 vinden wij «dit ist ontfanc dat rase van van Borselen rent. v. bewest. Scelt in Zeelant ontfanghen heef van mijns heer̄ tiende pachten van den jaer LXXVI°. In Westbaerland H. Jan van Renisse ac decimus suis xviij d. holl. valent et solvit . . . . iiij sc. 1 d. gr. H. Jan ende Henric van Renisse de tantis decimus.»

Maar het zijn niet alleen de rekeningen die gewagen van een gezamenlijk optreden der neven in Baarland, ook Smallegange [1]) verhaalt ons, dat op het laatst der 17e eeuw, in de kerk van Baarland nog te zien was eene op glas gebrande afbeelding der «drie heeren in Baarland»; zooals ons ook later blijken zal, waren onder deze drie Heeren te verstaan Jan Jansz. en Jan Costijnsz. van Renesse, terwijl de derde de zoon van Hendrik Costijnsz. was, eveneens Jan geheeten, en later als Jan Hendriksz. bekend geworden.

Ook nieuwe aanwinsten van land werden door de drie neven gemeenschappelijk beheerd en voor aller rekening gedaan. Renger Willemanszone vermeldt in zijn rekening van 1371—76, dat zij de polders van Avezand (Stuivezand) en Zichwaart hebben ingedijkt, «di min hē bereed int jaer LXV in nieuw avezand en zichw̄t». De Hertog bereed dezen polder, of zooals een andere term luidt, werd dit nieuw ingedijkte land in 1365 in de steenrollen opgenomen; de Hertog gaf het in leen aan Jan van Renesse en aan zijn beide neven, zooals men ontwaart uit de rekening van Rase van Borselen

---

[1]) Smallegange, p. 702.

1376/77 waarin vermeld wordt «Item ontfanghen van heer Jan van Renisse . . . . die miin her ligghende heeft int nieuwland voor Baerland en te pachten hadden h. Jan. h. Heynric en h. Jan van Renesse». Later is deze polder door den Hertog aan Jan van Renesse Jansz. verkocht geworden; in den brief van 14 October 1405 wordt hieromtrent gezegd, dat Hertog Willem aan den Heer Jan van Renesse van Rijnauwen al het goed verkoopt, dat hij liggende heeft in het Nieuwland, gelegen voor Baerland, en Stuivesand geheeten is, met de tienden daaraan vast [1]).

Uit het voorafgaande blijkt dat Jan van Renesse de goederen in Zeeland, hem van zijn vader aangeërfd, door aankoop en indijking vergroot heeft; toch is het niet aldaar, dat hij zich het meeste ophield. Zijn vader was door zijn huwelijk naar het Sticht verhuisd, waar hij door zijne vrouw eigenaar van de huizingen Groot en Klein Lichtenberg en van de ridderhofstad Rijnauwen was geworden. Jan, die later deze goederen verkreeg, was dus uit den aard der zaak in Utrecht gevestigd en behoorde aldaar, zoowel door den roem van zijn naam, als door de familiebetrekkingen zijner moeder, tot de aanzienlijksten in den lande.

Wij vinden van hem gewag gemaakt op 1 Februari 1362, toen de Bisschop van Utrecht een brief bevestigde der priorinne van het Vrouwenklooster, waarbij zij aan Werner van Drakenborch (gehuwd met een zuster van Renesse's moeder) het land in leen geeft, waarop Drakesteijn gebouwd is [2]). Deze brief werd op Rijnauwen uitgegeven en mede bezegeld door Jan van Renesse, die hierin niet onder de ridders wordt genoemd; wel is dit het geval in een belangrijke oorkonde, in 1366, op den dag na St. Agathen,

---

[1]) Reg. Memoriaal B. H. fol. 40vo.
[2]) v. Mieris, III. 137.

door den Bisschop van Utrecht, Jan van Vernenburg, uitgegeven, ter reglementeering van het slaan van munt in Utrecht [1]) De zegels van al de kapittels en van tal van ridders, waaronder dat van Jan van Renesse, en van onderscheiden knapen hangen aan dit stuk.

Graaf Jan van Blois, die met den Heer van Berghen (Bergen op Zoom), Jan van Montjoie, twist had over het gevangen nemen van eenige poorters van Tholen, roept in September 1368 eenige zijner leenmannen «te dagvaart» om met de wapenen het geschil te slechten: het waren Jan van Renesse, Henric die Rover van Montfoort, Dirk van Zuylen, Steven van Nijevelt, Gerrit van Polanen, Gerrit van IJsselstein en Jan van Almelo. Het is echter niet tot dadelijkheden gekomen daar er een vergelijk getroffen werd [2]).

Tocht naar Lithauen.

Op 20 November 1368 vergezelt Jan van Renesse, Graaf Jan van Blois op zijn tweeden kruistocht naar Lithauen, waarvan de rentmeester Aloud Jans van dag tot dag de wederwaardigheden heeft opgeteekend [3]). Het doel van dezen tocht was, om aan Guy, broeder van Jan van Blois, de gelegenheid te verschaffen, zich in een of ander wapenfeit te onderscheiden en den ridderslag te verdienen. Het kwam echter niet tot een treffen, daar de meeste ten strijde opgeroepen Vorsten wegbleven [4]); het oogmerk om Jagello van Lithauen, die de bezittingen der Duitsche Orde bedreigde te tuchtigen, werd daardoor verijdeld. Vele Hollandsche edelen bleven den winter in Pruisen, en onder dezen ook Jan van Renesse [5]); door hun rijkdom en ridderlijke mildheid werden zij aldaar ten zeerste gevierd, en onder hen die door schitterende

---

[1]) Catal. Charters St. Marie nº. 13.
[2]) de Lange van Wijngaerden, Beschr. v. Gouda, I, 764.
[3]) de Lange van Wijngaerden, Beschr. v. Gouda, I, 541.
[4]) F Löher, Jacoba van Beijeren en haar tijd, I, 167.
[5]) Dagverhaal van Aloud Jans, bij de Lange van Wijngaerden.

hofhouding en vorstelijken praal zich het meest onderscheidden, was Graaf Willem van Oostervant, zoon van Hertog Aelbrecht[1]).

Hoeksche en Kabeljauwsche twisten.

Na den terugkeer uit Pruisen ontvlamde hier weer spoedig de oude vete der Hoeksche en Kabeljauwsche partijen, en wel doordien de Graaf van Oostervant in opstand tegen zijn vader kwam, verbitterd door den invloed, dien de schoone Aleide van Poelgeest op den Hertog uitoefende. De Poelgeesten behoorden tot de Kabeljauwsche partij en wisten door Aleide zich in de regeeringszaken te mengen; het was dan ook om zich van haar te ontslaan, dat de Hoeksche edelen zich om den jeugdigen Willem schaarden en de wapenen ter hand namen. De gruwzame moord op Aleide gepleegd gaf het sein tot een algemeenen strijd, waarin de Hoekschen het onderspit dolven, en waarbij Graaf Willem noode aan den toorn zijns vaders ontsnapte door naar Frankrijk te vluchten. Eenigen tijd vertoefde hij aldaar aan het hof; de geschiedenis van zijn wedervaren is voldoende bekend; wij kunnen dus volstaan met de herinnering, dat door bemiddeling van den Koning van Frankrijk de verzoening tot stand is gekomen, en tevens dat het verwijt, hem aan dat hof voor de voeten geworpen, als zoude een smet op zijn wapenschild kleven zoolang hij den dood van zijn voorzaat niet gewroken had, mede aanleiding heeft gegeven tot de nieuwe kruistochten tegen de Friezen.

Tochten naar Friesland.

Na de terugkomst van zijn zoon riep Hertog Aelbrecht de geheele ridderschap ten strijde op, en zoo groot was het aantal der edelen die hieraan gevolg gaven, dat sinds de kruistochten naar het Heilige Land niet zulk een beweging onder den adel was gezien; van uit Engeland, van uit Frankrijk, van den Rijn kwamen de ridders met hun benden om aan des Hertogs roepstem

---

[1]) Dagverhaal van Aloud Jans, bij de Lange van Wijngaerden.

gevolg te geven. Bij deze tochten naar Friesland, die in 1396, 1398 en 1399 plaats vonden, wordt Jan van Renesse mede vermeld; in 1396 vervulde hij den post van hofmaarschalk of meesterridder [1]), zooals blijkt uit de rekening van «Willem van den Coulster van de tresorierscap van Hollant van eenen jaire eynde allerheiligen-avond, anno XCVI°, bij tijden Hertoge Aelbrecht» [2]); in dat zelfde jaar wordt hij onder de raden van den Hertog genoemd; als zoodanig onderschrijft hij een rekening van den proost van Bergen, van 8 Maart 1396, betrekking hebbende op den tocht naar Friesland [3]).

Maar niet alleen in oorlogstijden wordt Jan als een der hoogere hofambtenaren vermeld, ook in vredestijd was hij een van 's Hertog eerste dienaren. Dit maken wij op uit een brief waarbij, op St. Valentijnsdag 1397, «Hertog Aelbrecht, heer Jan van Renesse en van Renauwen, zijn hofmeester, verlijd met zulk een Ambacht en Heerlijkheid, als den Hertog heeft binnen de stad van Utrecht, gelegen onder de Lakensnijders [4]) met cijnsen en alle andere toebehooren tot een onsterfelijk leen [5])». In dezen brief wordt Jan van Renesse, Heer van Rijnauwen genoemd; maar reeds vroeger, op 1 Januari 1394, vinden wij hem aldus betiteld, als de Hertog hem vergunning geeft tot het houden van een weekmarkt in Baarland [6]). Aangezien hij zich vóór 1394 niet Heer van Rijnauwen noemt, vermoeden wij dat zijne moeder tot kort voor dien tijd nog leefde, en hij eerst bij haar dood de rechten op de heerlijkheid van Rijnauwen heeft verkregen. Op 19 Sept.

---

[1]) v. Mieris, III, 682.
[2]) Rijks-Archief; zie ook Dr. E. Verwijs „Oorlogen met de Friezen.” Uitg. Hist. Gen.
[3]) Ibid. id id. p. 35.
[4]) Het noordelijk gedeelte van de Lijnmarkt aldaar.
[5]) Reg. Lib. V, fol. 276vo. vervolg uit het reg Gousset (Utrecht); orgineel fo. 3, 12vo.
[6]) Geogr. Woordenb. van v d. Aa op Baarland.

1386 bezegelt hij een brief van Heer Splinter van Loenersloot [1]): hierin wordt nog geen melding van dien tweeden titel gemaakt, en evenmin in 1388, toen Jan van Renesse tegenwoordig was bij een overeenkomst tusschen den Bisschop van Utrecht, Arent van Hoorn, en Sweder Burggraaf van Montfoort. [2])

Jan v. Renesse, leenman van den Bisschop.

Was Jan, door zijn goederen in Zeeland en door bovenvermelde verlijing in Utrecht, leenman van den Hertog, en had hij dezen reeds in Friesland met eere gediend, door zijn bezittingen in het Sticht en als Heer van Rijnauwen, was hij ook leenplichtig aan den Bisschop en jegens dezen tot gelijke diensten verplicht. Zoo zien wij hem dan ook aan de roepstem des Bisschops gehoor geven en ten strijde trekken, om het landschap Drenthe bij het Sticht te voegen. In 1395 toog hij met Jan van Brederode, Hendrik van Vianen en vele andere ridders en knapen daarheen, en heeft hij zich, zooals de geschiedschrijvers vermelden, voornamelijk onderscheiden bij het beleg van Coevorden, waardoor de strijd ten gunste van den Bisschop afliep, en het landschap Drenthe bij het Oversticht werd ingelijfd.

Dat hij echter, aldus leenman van twee Heeren zijnde, wel eens in moeielijkheden kon geraken, blijkt ons bij den twist, die tusschen den Hertog en den Bisschop ontstond over vergoeding, die deze laatste eischte voor gemaakte onkosten bij den tocht naar Friesland. Op 20 September 1396 geeft de Hertog verlof aan Jan van Renesse van Renauwen, «om gedane en nog te doene diensten, dat zoo er oorlogh mogte worden tusschen hem en den Bisschop en de stad en Sticht van Utrecht, dat genoemde Jan van Renesse, zoolang hij leven zal, met zijn dagelijksche huisgezin zal mogen stil zitten en hem den voorsz. oorlogh niet

[1]) v. Mieris, III, 449.

[2]) Hist. Handschriften Mr. A. v. Buchell, 1º sup. cat. Mr. S. Mulder.

te onderwinden» [1]) Dat dit verlof eigenlijk een bedekt bevel was, is duidelijk; het kwam echter niet tot een strijd, al bleef de toestand eenige jaren gespannen: immers, eerst op 11 October 1401, treden Jan van Renesse van Rijnauwen, benevens de Heer van Montfoort en de proost van Bergen, als bemiddelaars op tusschen den Hertog en de stad Utrecht [2]). Met deze bemiddeling werd door Burgemeesteren, Schepenen en Raden dier stad, bij brieven van 14 October d. a. v., genoegen genomen [3]), zoodat deze oneenigheid hiermede beëindigd werd.

Het ligt echter in den aard der zaak, dat de door den Hertog aan Rennesse gegeven last, om geen deel te nemen aan een mogelijken oorlog tusschen hem en den Bisschop van Utrecht, wiens leenman Renesse was, niet gold voor het geval dat op nieuw de krijg met de Friezen mocht uitbreken. Wij merkten reeds op dat in de rekeningen omtrent deze oorlogen Jan van Renesse vele malen [4]) genoemd wordt, en hem de titels van raad van den Hertog en van meesterridder werden toegekend; maar daarenboven wordt hij ook vermeld als Castelein van Staveren. Op 13 Januari 1400 verzoekt de Graaf van Oostervant van uit Vollenhoven aan Renesse bericht, omtrent de «gestande van Staveren»; er werd namelijk veel gewicht aan het behoud van deze stad gehecht, die op dat oogenblik door de Friezen was ingesloten, en tengevolge van de sterk ingetreden vorst door 's Hertogs troepen niet was te naderen [5]). Het blijkt dat op 4 Juli d. a. v. Renesse nog aldaar vertoefde: er werd hem namelijk op

---

[1]) Reg. Memoriaal B. D. fol. 161 vo.
[2]) v. Mieris, III, 746.
[3]) id. id.
[4]) E. Verwijs, Oorlogen met de Friezen, blz. 45, 46, 47, 48 en 49.
[5]) Ibid. p 391.

dien dag geld toegezonden «om die gesellen te deylen, die onder hem lagen voor x gr. die weke boven horen coste» [1]).

In September van dat jaar is hij echter in Utrecht terug; wij vinden gewag gemaakt van een verlij van landen onder Jutfaas en Bunnik, door Jan van Renesse van Rijnauwen aan «Gijsebrecht, heren Gisebrechts soen van Hardenbroek, in 1400 des vrydaechs ná St. Michiel d.» [2]) gedaan; in de daarop volgende jaren zien wij hem eenige oorkonden van den Bisschop mede bezegelen, te weten: in 1401 de vroeger reeds vermelde bemiddeling in den twist met den Hertog; 26 Mei 1405 een brief van den Bisschop [3]), en op 14 Juni 1406 den brief waarbij Frederik van Blankenheym opnieuw landrecht uitgeeft [4]); eindelijk, toen er geschil omtrent het leen Hagestein ontstond, is het wederom Renesse, die met Freyse en Elias van Amerongen, onder eede, ten voordeele van den Bisschop de verklaring aflegt, dat dit goed tot het Sticht behoorde [5]).

Wij vinden ook vermeld dat Jan de orde der Minderbroeders geldelijk te hulp kwam, toen deze zich een kerk te Utrecht wilde bouwen. Aan deze financieele hulp verbond hij echter de bepaling, dat voor hem en voor zijn nakomelingen een kapel in deze kerk zoude worden ingericht, die nog langen tijd bekend heeft gestaan als de kapel der Renesse's [6]).

Lysbeth van Heukelom.

Jan van Renesse is gehuwd geweest met Elisabeth, dochter van Heer Otto van Arkel, Heer van Heukelom, en van zijne gemalin, eene jonkvrouw van der Lecke, wier naam ons onbekend

---

[1]) E. Verwijs. Oorlogen met de Friezen, p. 378.

[2]) Hist. Hands. van v. Buchell, 1° Supl. cat. Mr. S. Muller Fzn.

[3]) v. Mieris, IV, 14

[4]) v. Mieris, IV, 37.

[5]) v. Mieris, IV, 41.

[6]) Smallegange, p. 677.

is gebleven. Het is moeilijk te bepalen wanneer dit huwelijk gesloten is; men mag echter aannemen dat zulks omstreeks 1372 heeft plaats gehad, aangezien op 22 Mei van dat jaar, Renesse aan zijn echtgenoote, Lysbeth van Heukelom, een lijftocht bewijst op zijn goed in Lodijk en Borselen «ende brake dair aan», benevens op de tienden van Baarland en Oudeland [1]).

Goethals, in zijn Dictionnaire de la Noblesse Belge [2]), noemt de vrouw van Renesse, Marie van Arkel. Handelende over de huwelijken van Jean de Nevers met Margaretha van Beijeren en van Willem van Beijeren met Margaretha van Bourgondiën, beiden op 12 April 1385 te Cambray gesloten, noemt hij onder de edelen daarbij tegenwoordig ook Jean de Renesse, en teekent hierbij aan: «Le Sire Jean de Renesse était fils de Jean de Renesse et d'Aleyde, fille héritière de Ligtenberg. Il épousa Marie d'Arkel, dite de Heukelum, fille de Jean d'Arkel, seigneur de Heukelum, et de Marie de Hornes.» Afgaande echter op bovenstaande aanhaling uit de grafelijke registers, meenen wij dat deze aanteekening als minder juist moet worden beschouwd.

Uit genoemd huwelijk zijn drie zoons en ééne dochter geboren, waarop wij later kortelijk terugkomen.

In zijn laatste levensjaren heeft Renesse zich weinig meer in het openbare leven bewogen; behalve in een brief van Vrouwen-avont Purificatie, 1413, waarin Hertog Willem, Jan van Renesse en Renauwen, Jan van Lichtenberg van Landscroon, Jan van Clarenborch, e. a. «in sijn sauvegarde» neemt [3]), wordt van hem slechts in een familie aangelegenheid gewag gemaakt, als hij in 1412

---

[1]) Perk. Reg. Lib iiij Aelb. fo. 108.

[2]) T. IV. p. 706—711.

[3]) Hist. Handschr. v. v. Buchell, 1e sup. cat. Mr. S. Muller Fzn.

als getuige optreedt bij de huwelijksche voorwaarden tusschen Beernt Vuyten Engh en Jof Claes van Hardenbroek [1]). Waarschijnlijk is hij in 1416 overleden, zoo als is op te maken uit de rekening van den rentmeester Philips van Borselen, a° 1417/18, en ook overeenkomt met hetgeen de genealogiën vermelden, die als datum van zijn dood 6 Maart 1415 opgeven.

Kinderen van Costijn van Renesse.

Tot dezelfde generatie als de hiervoor genoemde Jan van Renesse van Rijnauwen, behoorden ook de kinderen van Costijn van Renesse, die in den strijd op de Maas de schepen der Keizerin Margaretha aanvoerde en in 1351 bij Zwartewaal sneuvelde, en van zijne echtgenoote Margaretha . . . . .

Na den dood van Costijn werden zijne goederen verbeurd verklaard en aan Hendrik Wisse, zoon van Floris (van Borselen) verkocht [2]). Op voorspraak echter van de Keizerin en van Jan van Beaumont, werden in 1354 aan de zoons van Costijn de verbeurd verklaarde goederen teruggegeven [3]), waartoe ook de bezittingen in Baarland behoorden; dit hebben wij reeds aangetoond bij hetgeen wij, naar aanleiding van het gemeenschappelijk beheer over die goederen, opteekenden aangaande Jan van Renesse van Rijnauwen en van diens neven, en wel op grond van de rekeningen van Willem Hollander en Renger Willemanssone, rentmeesters van Zeeland Bewester-Schelde. Het blijkt echter dat behalve de twee zoons, in die rekeningen vermeld, uit het huwelijk van Costijn ook nog dochters zijn gesproten; wij lezen namelijk in de rekening van Jan de Scriver, a° 1351-1353 [4]), dat

---

[1]) Hist. Handschr. v. v. Buchell, 1e. sup. cat. Mr. S. Muller Fzn.
[2]) Bijlage H.
[3]) Reg. E. L. 42, fo. 9.
[4]) fo. 249 v.v.

alvorens in 1354 de verbeurdverklaarde goederen door den Hertog werden teruggeschonken, deze aan Costijn's weduwe haar duwarie liet uitbetalen; de jaarlijksche uitkeering werd echter verminderd als volgt: «Item dit ghevene van jaerliksen renten die men van minen heř hent, Item bi magte brieve *vr^o W^e van Renisse* betaelt in minderinghe van hare duwarie ā. d *joncfr^o Mayne hare docht. Flor. Weduwe van Haemstede* XVI ℔ XVI s. iiij d. gr. xxiij myt. val. in tor. . . . cc ℔ XVI s. x d.

Item bi *Joncfrouwe Jan van Renisse* open brieven haer betaalt van haer jaerlikse renten van den jare LIII°. . . s. v d. . . . VI ℔ v s.

Item bi *Joncfr^o. Marien* brieven *van Renisse* porinne te rosedaale, haer betaelt van hare jaerlixse renten van den jare LII° . . . . . v s. . . . .iiij ℔ v s. [1]).»

Wel wordt bij Jonkvrouwen Jan en Marie niet vermeld, zooals dit uitdrukkelijk bij Jonkvrouwe Meyne (Willemine) het geval is, dat zij dochters van de weduwe van Renesse zijn; toch is het samentreffen dezer namen in éene rekening te opmerkelijk, om niet aan te mogen nemen dat hier drie zusters bedoeld worden, aan wie voor ieder harer een jaarlijksche som, van de duwarie harer moeder, wordt uitgekeerd.

Meyne van Renesse.

Uit de rekening zien wij, dat Meyne in 1351/53 reeds weduwe was van Floris van Haemstede; in een brief van 1352 [2]) wordt dit bevestigd: daarbij wordt aan Meyne van Renesse, vrouw van Floris van Haemstede, het vrij en rustelijk gebruik toegestaan van den lijftocht, haar door haren echtgenoot gemaakt; terwijl in een charter, gegeven dinsdag na onze Vrouwedag Purificatie, 1354,

---

[1]) Dat deze posten in 1354 in de rekening niet herhaald worden, zal wel zijn dewijl in dat jaar de goederen zijn teruggegeven.

[2]) Reg. Lib. D. fol. 14 v°. Cap. Zeel.

Hertog Willem aan zijn bastaardoom Jan van Zuurmond[1]), die verlijd was met de goederen van Floris van Haemstede, de verplichting oplegt, om aan de weduwe van Floris, de dochter van Costijn van Renesse, het duwarie dat haar overleden man aan haar vermaakt had, uit te keeren[2]). Uit dezen brief blijkt tevens, dat met de in de rekening van Jan de Scriver genoemde weduwe Renesse, bedoeld wordt de weduwe van Costijn.

Floris van Haemstede, hier genoemd, was de zoon van Floris en van Goede van Bergen, en had, even als zijn schoonvader, in den strijd tusschen de Keizerin en Hertog Willem, de partij van eerstgenoemde gekozen; volgens enkele geschiedschrijvers zou, hij met Costijn den dood gevonden hebben in den scheepsstrijd bij Zwartewaal, op 4 Juli 1351[3]). Volgens anderen echter[4]) is hij in dat jaar verraderlijk omgebracht, hetgeen ook blijkt uit de acte van verzoening tusschen Keizerin Margaretha en haar zoon, waarin het volgende voorkomt «Item demande medame, que amende et correction soit faite de chians (ceux), qui tuerent Florent de Hamestede et aucuns autres, puisqu'il furent pris et rendut pour sauvetet (zekerheid), entre les mains de chians qui pris les avaient.»

Uit het huwelijk van Floris met Meyne van Renesse zijn waarschijnlijk geen kinderen geboren; uit de rekening van Palmier, rentmeester van Zeeland Beooster-Schelde, 1351-57, is op te maken dat Meyne hertrouwd is met Gerard van Marxhem. In deze rekening komt namelijk voor: «Item uutgheve bi myn shēn

[1]) Jan (van) Zuurmond, ridder, maakte deel uit van den Raad van Hertog Willem V; in 1358 verbannen, werden zijn verbeurd verklaarde goederen aan Jan van Haemstede, broeder van bovengenoemden Floris, afgestaan. (Reg. Lib. iiij, fo 15 en v. Mieris, III 69.)

[2]) Reg. E. L. 42. fo 14.

[3]) o. a. in Math. Anal. V. 567.

[4]) v. d. Berg, Gedenkst. tot opheld. der Ned. Geschied., I, 195, 196.

shertoghen Willems alrehande open lettre, item bi myn shēn letrē dieghēn was tot Zīr des dinxdagh na Sinte Adolfsdach anno LII° betaalt hēn Ghērde van Marxhem uyt hen flor goede van haemstede van de vrouwe syns wijfs duarie . . . . cxxv ℔ holl.»

Deze Gerard van Marxhem behoorde tot het geslacht van Wesemale; het is echter niet zeker, of wij hem moeten houden voor den tweeden zoon van Gerard van Wesemale, Heer van Bergen-op-Zoom, of voor diens kleinzoon, die eveneens Gerard genoemd wordt [1]). Ingeval hij zijn zoon was, heeft hij Willemine van Renesse, in tweede huwelijk, tot vrouw gehad, en was zijn eerste echtgenoote Maria, Vrouwe van Wilre, Brecht en Eeckeren.

Wij moeten, alvorens te spreken over de zoons uit het huwelijk van Costijn, nog kortelijk melding maken van eene dochter, wier naam niet genoemd wordt, maar van wie aangeteekend is, zooals ons later zal blijken, dat zij gehuwd was met Jan van Haemstede van Moermont en Cruningen. Wellicht hebben wij hierbij te denken aan de in de rekening van Jan de Scriver genoemde Jonkvrouwe Jan van Renesse; zekerheid echter hebben wij hieromtrent niet.

Hendrik van Renesse.

Uit de rekeningen der grafelijkheid van Zeeland hebben wij reeds de namen leeren kennen van de beide zoons van Costijn van Renesse, en uit de volgorde, in deze immer nauwgezet volgehouden, zien wij, dat «Her Heijnric Costiins, kind van Renesse», als de oudste der twee broeders is te beschouwen. Het eerst wordt van hem gewag gemaakt in de rekeningen tusschen 1355 en 1356; terwijl wij reeds mededeelden dat hij met zijn neef, Jan van Rijnauwen, en met zijn broeder Jan, Avezand

[1]) v. Mieris, II 291 en I 504 & de Rouck, Ned Heraut 290.

(Stuivezand) en Zichwaart, dat een aanwas van Baarland was, heeft ingedijkt, en dat zij dezen nieuwen polder van den Hertog, volgens de rekening van Rase van Borselen, gezamenlijk in leen hielden, a° 1376/77. Ook in 1383 wordt Hendrik nog genoemd; hij bepleitte in dat jaar, «op Sonnedach na dertiendag (17 November)», bij des Hertogs raden een verschil, dat tusschen hem en Floris van Alkemade was gerezen [1]; het memoriaal teekent dit echter zonder verdere commentaren aan, zoodat wij niet weten waarover deze twist geloopen heeft. Dit is de laatste maal dat van Hendrik in een publiek stuk gewag wordt gemaakt.

Adlize van Everingen.

In 1358 is hij waarschijnlijk in het huwelijk getreden. Hertog Aelbrecht machtigt hem, op Vrijdag na St. Willebordsdag (7 Nov.) van dat jaar, een beleening en duwarie te maken aan Jonkvrouwe Adlize, Oliviers dochter van Everingen, op alle tienden, die hij van den Hertig hield [2]. Adlize was blijkbaar erfgename van Machteld van Voorne, in 1372 overleden; Rengher Willemanssone, rentmeester van geheel Zeeland 1372/74, vermeldt in zijn rekening «Item bi h. heynr. van renissen brieven gheg. des Zaterdag na ons Vrouwendach annunciatie, anno LXXII°, hem betaelt in mindringhen van der scoud die hem mijn hē sculdich was syns wijfs weghen van den coepe van sinen andeele van den goede dat hem van syns wijfs weghen anbestorven is van mir vrowen doot van Vorne.»

Uit het huwelijk van Hendrik van Renesse en Adlize van Everingen is één zoon geboren, Jan; deze heeft, om zich van de vele Jan's van Renesse, zijn tijdgenooten, te onderscheiden, zich Jan Hendrikszoon genoemd, onder welken naam hij dan ook meestentijds

---

[1]) Reg. Mem. B. G. 1383/90 f°. 55, oud f°. 36.

[2]) Reg. E. L. f°. 46.

voorkomt. Zijne moeder is waarschijnlijk, na den dood van Hendrik, hertrouwd met Gerard van Maldegem; men leidt dit af uit een uitspraak door Willem van Does, abt van Middelburg, in 1394 gedaan, tusschen Jan van Renesse, aan de éene zijde, en Gerrit van Maldegem, aan de andere, wegens hunne onderlinge geschillen [1]. Vermoedelijk is deze Gerard dezelfde, die in het begin der vijftiende eeuw baljuw van Termonde was, en Heer van Scoudee op Zuid-Beveland [2].

Jan van Renesse van Everingen.

De tweede zoon van Costijn van Renesse, Jan genaamd, en in de geschiedenis meer bekend onder den naam van Jan van Renesse van Everingen, was waarschijnlijk veel jonger dan zijn broeder Hendrik; hij heeft hem ook geruimen tijd overleefd, zoodat hij eer aan te merken is als een tijdgenoot van zijns broeders zoon, Jan Hendriksz. Het is dan ook met dezen en met zijn neef, Jan van Renesse van Rijnauwen, dat hij vermeld wordt in de geschiedenis van Baarland; hun beeldtenissen prijkten, zooals Smallegange verhaalt, nevens elkander op een venster in de kerk aldaar. Het zijn ook deze drie Heeren, die op 1 Januari 1394, van Hertog Aelbrecht vergunning kregen, om een weekmarkt te Baarland te houden [3].

Het bezit in Baarland.

Tot aan den dood van zijn broeder, omstreeks 1383, wordt, zooals wij aanteekenden, in de rekeningen der rentmeesters van Zeeland Bewester-Schelde melding gemaakt van het bezit, dat Hendrik en Jan, 's Heeren Costijns kinderen, met Jan van Renesse van Rijnauwen, in Baarland hadden; na dien tijd komen alleen Jan van Renesse van

---

[1]) Reg. Memoriaal B. D. f⁰. 117.

[2]) Espinoy, Noblesse des Flandres, p. 210; v. d. Aa, Geogr. Woordenb. X, p. 310.

[3]) v. d. Aa, Geogr. Woordenb. II, p. 16.

Everingen, benevens Rijnauwen en Jan Hendrikszoon daarin voor. In de rekening van Philips van Borselen, van 18 April 1409 tot 12 April 1410, lezen wij onder Baarland. «It. heeft h. Jan vā Renisse ende van renouwen XIXc XIIIs.m., It. hebbe h. Jan van Renisse tsh. henrixs ēn hēn Jan t s. Costiins kinderen van Renisse XIXc XIIIs.m». Jan Hendriksz. is dus hier in de plaats van zijn vader gekomen, die met zijn broeder Jan een even groot aandeel in Baarland bezat, als Jan van Rijnauwen alleen, en wel 1913 gemeten. Na 1411 komt in deze rekeningen Jan Hendriksz. niet meer voor, en uit hetgeen Philip van Borselen over 1417/18 boekt, blijkt dat Jan van Renesse van Rijnauwen toen eveneens overleden was. Het deel van Jan Hendriksz. is, volgens genoemde rekening, overgegaan op Jan, Hendrik en Claas van Renesse (van der Burch); te zamen met Jan van Renesse van Everinge, bezitten zij de boven vermelde 1913 gemeten in Baarland. Wij drukken hierop, omdat juist uit de rekeningen en verdere bescheiden omtrent het bezit van Baarland een nieuw licht is opgegaan over een gedeelte der genealogie van het geslacht van Renesse, dat tot dusverre tamelijk in het duister was gelaten. Met de drie Heeren van Renesse van der Burch hebben de oudere kroniekschrijvers geen weg geweten, en aan Jan van Renesse van Everingen wordt in oude genealogiën een verkeerde plaats toegekend. Met de kennis omtrent het bezit in Baarland, wordt een bewijsgrond toegevoegd aan hetgeen vermeld is op de tabel van Dirksland, en wordt het ons duidelijk op welke wijze Jan van Renesse van Everingen en de drie Heeren van Renesse van der Burch aan die «rechte helft van een sesdeel uytgorsse geheeten Dirxland» zijn gekomen; welke helft zij op Allerheiligen-avond 1413, aan de Reguliere Kanunniken van Rugge verkoopen [1]).

[1]) Oudheden enz. v. Zeeland, p. 366, vergelijk bijlage B.

Everingen.

Het is waarschijnlijk, dat Jan van Renesse den naam van Everingen heeft aangenomen, nadat hij, in gemeenschap met Lodewijk van Maelstede, op St. Martijnsdag in den winter 1391, van Hertog Aelbrecht alle ambachten en gevolgen gekocht heeft in de heerlijkheden van Everingen, Elwoutsdijk en Coudorp, om deze te leen te houden; welke goederen den Hertog waren aangekomen van Frank van Borselen [1]). In 1413 wordt hij daarop, bij opdracht van Wolfaert van Everingen, met de helft van zulke tienden, als waarmede hij in vroegeren tijd verlijd is geweest, door Hertog Willem beleend, gelegen in het ambt van Everingen, namelijk in Ellewoutsdijk en Coudorp, tot een onsterfelijk leen [2]). Op Vrijdag na Onze Vrouwendag 1392, schenkt Jan aan zijn echtgenoote, Swanelda van Haestrecht, Paulus dochter [3]), een lijftocht; in het hierop betrekkelijke stuk wordt hij kortweg Jan van Renesse genoemd; bij de bevestiging echter, door Hertog Aelbrecht gedaan, van de belofte van Jan aan zijn echtgenoote, van zulke medegaven, als Heer Paulus van Haestrecht haar ten huwelijk gegeven heeft, wordt hij Jan van Renesse van Everingen geheeten [4]).

Swanelda van Haestrecht.

De hier als echtgenoote van Renesse genoemde Swanelda van Haestrecht was eene dochter van Paulus, Heer van Ridderkerk, hofmeester van den Hertog, en van Elsbaren van Dalem [5]). Zij had een broeder, Roelof van Haestrecht genaamd, Heer van Tienhoven [6]), die op 23 Augustus 1412 afstand deed van het leen 's Heer Arentsbergen, dat vroeger aan Arkel had behoord. Jan

---

[1]) Memoriaal D., f°. 41 en Lib. V, f°. 21 vo. en 26.

[2]) Reg. nov. vassal, f°. 24 vo.

[3]) Reg. Lib. V, f°. 75.

[4]) Reg. Lib. V, f°. 136 vo.

[5]) v. Mieris III, 543.

[6]) v. Mieris III, 454.

van Renesse van Everingen kocht dit goed, en werd er in 1418 door den Hertog mede beleend [7]. Door het Domkapittel van Utrecht wordt, anno 1415, aan «Heren Johan van Rijnesse ende van Everingen, ridder,» 129 morgen lands in eeuwige erfpacht gegeven, gelegen te Haestrecht aan de Vlist en te 's Heer Arentsbergen, tusschen IJssel en Lek [1]. Reeds het vorige jaar schijnt men over deze verpachting doende te zijn geweest; toen bleef zijn zusters zoon, Raes van Haamstede en van Cruningen, borg voor hem [2]; over deze goederen is later twist ontstaan tusschen Jan en het Kapittel, waaraan in 1424 een vreedzaam einde werd gemaakt door eene «pronunciatio inter Dominem Johannem de Renesse de Everingen et Capitulum nostrum» [3].

Tochten naar Friesland.

Uit dit alles zien wij dat Jan van Renesse een vermogend man is geweest, die de hem in Zeeland en Holland aangeërfde of door huwelijk aangekomen goederen met belangrijke aankoopen van grond heeft vergroot. Het is dan ook niet te verwonderen, dat deze aanzienlijke edelman in 1396 mede aan de roepstem van Hertog Aelbrecht gehoor gaf en zich bij den schitterenden stoet van ridders en knapen aansloot, die den Graaf van Oostervant op zijn krijgstochten naar Friesland vergezelde. Hughe van Heenvliet rentmeester van Zeeland Bewester-Schelde, a° 1399—1401, maakt dan ook melding van hem bij deze tochten: «Item wtg. ēn bet. hen Jan van Renisse hēn Costiins sone die miin hēē in siins hand van hem ontfaen hadde gheliic die quit. dair af inhoud C Dordrechts gulden fat den gulden voir XXVII gr. gherekend, Item uutg. ēn bet hēn Jan van Renisse van Everingen ēn myn hēē him sculdich was van

[1]) v. Spaen III, 284 en v. Mieris IV, 214

[2]) Litera Capituli data Domino Johanni de Rynesse et de Everingen de bonis nostris in Haestrecht quo habet a nobis in pactum. Lib. Domkapittel p. 109.

[3]) Lib. Domkapittel 8; bij v. Spaen III, 284.

[4]) Lib. Domkapittel p. 202.

der letster reyse ten Oistvriesē die hi dede mit mine hee van Oistvant den nobl. voir vj s. viij d. gr. gherec geliic die quit of inhout . . . . . . xviij ℔ iiij s . . . gr.».

Ook Jan Hendriksz. van Renesse wordt in deze rekening menigmaal genoemd, o. a. voor kosten te Staveren gemaakt; het is dus niet alleen bij het beheer van hun goed in Baarland dat wij de drie Heeren Jan van Renesse naast elkander genoemd vinden, maar wij zien zoowel Jan van Rijnauwen als Jan van Everingen en Jan Hendriksz. nevens elkander vermeld als de Hertog hun hulp in den strijd noodig heeft.

Op 15 September 1413 vinden wij aangeteekend, dat Heer Jan van Renesse van Everingen een vrijgeleide van Hertog Willem verkrijgt, voor een bepaalden tijd [1]); waartoe dit gediend heeft, weten wij niet, en of hieruit de gevolgtrekking mag worden gemaakt dat om eene of andere reden de verhouding tusschen Jan en zijn leenheer minder goed was geworden, is niet zeker. Het schijnt echter wel, dat er aanleiding bestond om 's Hertogs ongenade te vreezen: dit blijkt uit den reeds aangehaalden brief van 1415, waarbij het Domkapittel hem 129 morgen lands in erfpacht geeft, en waarin de bepaling wordt gemaakt, dat mocht ter eeniger tijd « die Hogeboren Vorst Hertoge van Hollant » zijn ongenade doen gevoelen en hem uit Holland en Zeeland verbannen, Jan van Renesse van Everingen alsdan de pacht niet zou betalen, voor zoolang als hij ook de profijten van het land niet kon trekken. Het is echter niet waarschijnlijk, dat eene ernstige verwijdering tusschen den Hertog en hem is ontstaan, daar wij Jan kort hierop den Hertog zien beloven dat hij na Willems dood, zijn dochter Jacoba van Beijeren als Vrouwe dezer landen zal erkennen. Deze belofte wordt op 15 Augustus

---

[1]) Reg. Memoriael B. A. 1409/12, fo. 114 vo.

1416 [1]) mede afgelegd door Jan van Renesse van Rijnauwen [2]).

Jacoba van Beijeren.

Hertog Willem stierf den 30sten Mei 1417; men weet uit de geschiedenis, dat na zijn dood de burgerkrijg weer op nieuw met hevigheid ontbrandde en ook welk een lot aan zijne dochter Jacoba beschoren is geweest. Jan van Renesse van Everingen is haar partij getrouw gebleven; op 26 Augustus 1418, blijft hij met anderen borg voor de belofte aan Jacoba, aan Jan van Brabant en aan Jacoba's moeder Margaretha gedaan [3]). Wij moeten trouwens aannemen, dat al de op dat tijdstip levende Heeren van Renesse zich in den strijd, na het overlijden van Hertog Willem alhier uitgebroken, aan de zijde van Hertogin Jacoba hebben geschaard, behalve Hendrik van Renesse van der Burch, die haar partij ontrouw is geworden [4]). Dit blijkt uit de rekening van Philips van Borselen, a° 1418/19, waarin Jan van Renesse van Rijnauwen, Jan van Renesse van Everingen en Jan en Claes van Renesse van der Burch voor hun goederen in Baarland vermeld staan, maar Hendrik afzonderlijk geboekt wordt, als voor het memorie dienende. Zijn goederen waren door Jacoba, op 23 Augustus 1418, verbeurd verklaard en aan Willem van den Berge, Heer van Orbays, rentmeester van Brabant, geschonken [5]); zij werden echter in 1423 aan Hendrik teruggegeven [6]).

Toen in 1418 de verhouding tusschen Jacoba van Beijeren en Hertog Jan van Beijeren werd geregeld, en in Woudrichem de vijf punten werden vastgesteld, waarop deze regeling berustte,

---

[1]) v. Mieris IV, 385

[2]) De zoon van den door ons beschreven Jan; de vader overleed 1415.

[3]) v. Mieris IV, 494.

[4]) Fr. Löher, Jacoba van Beijeren en haar tijd, I, 355.

[5]) v. Mieris IV, 493 en Reg. Jacoba VI, 1417/20 Cap. Holland, fo. 23.

[6]) Reg. Memoriael 1422/23, Duc. Joh., fo. 84.

zien wij onder de edelen, waaronder zes-en-twintig Zeeuwen, die aldaar samen kwamen ook een Renesse genoemd [1]). Aan welken der Heeren van Renesse wij hier denken moeten, is moeilijk te bepalen, wij vermoeden echter dat het Jan van Renesse van Everingen is geweest. Dit leiden wij vooral af uit hetgeen bij die regeling in punt twee bepaald werd, namelijk dat Jan van Beijeren, met Jan van Brabant, in Holland, Zeeland en Henegouwen het regiment zou voeren [2]), voor zoo verre dit niet aan Jan van Beijeren uitsluitend was toegewezen; en ook hieruit dat in 1420 «Johan van Renesse van Everingen, Capitein in Borselen in Zeeland», van Hertog Jan van Beijeren bevel krijgt, om de baardsen en andere roeischepen met gereedschappen, daartoe behoorende, te laten maken en bereijden, om het land te bewaren en de vijanden te beschadigen [3]).

Uit het huwelijk van Jan met Swanelde van Haestrecht zijn blijkbaar geen kinderen geboren; wij zien namelijk, dat op 18 Juli 1430, Floris van Haemstede van Moermont verlijd wordt met het huis en de hofstede 's Heer Arentsbergen en met 46½ morgen land, welk goed hem aangekomen was door het overlijden van zijn oom Jan van Renesse van Everingen; het stuk hierop betrekkelijk werd gezegeld door Floris van Haemstede [4]). Het is door deze aanteekening uit de grafelijke registers en door een vroeger aangehaalde notitie [5]), waarin Raes van Haemstede de zusters zoon van Jan van Renesse van Everingen genoemd wordt, dat wij te voren melding hebben kunnen maken van een zuster van dezen

---

1) Fr. Löher, Jacoba van Beijeren en haar tijd, I, 359.

2) Fr. Löher, Jacoba van Beijeren en haar tijd, I, 360.

3) Reg. Memoriael B. L, fo. 24.

4) v. Mieris IV, 983.

5) v. Spaen III, 284.

laatsten, die, al weten wij haar naam niet, blijkbaar gehuwd is geweest met Jan van Haemstede, heer van Moermont en Cruningen, aangezien uit andere bescheiden blijkt dat deze de vader van bovengenoemden Floris en Raes is geweest. Behalve beide genoemde zoons, waren uit dit huwelijk nog twee anderen geboren, Jan en Costijn genaamd. Raes en Costijn van Haemstede sneuvelden in 1426; terwijl Jan en Floris van Haemstede, welke laatste 's Heer Arentsbergen ontving, even als hun oom kinderloos zijn overleden. Uit het voorafgaande maken wij eveneens op dat Jan van Renesse van Everingen in 1430, of kort voor dien tijd is gestorven.

Slot.

De taak, die wij ons hadden voorgesteld af te werken, is hiermede afgeloopen; wij hopen geslaagd te zijn in hetgeen wij ons voornamen, namelijk om door het bezit, dat het geslacht van Zierikzee in Dirksland had, de afstamming aan te toonen van Renesse uit dat geslacht, en door het bezit op Schouwen en later in Baarland, de geregelde filiatie aan te geven in het geslacht van Renesse van 1226 tot 1430 toe. Dat de rekeningen van de grafelijkheid van Zeeland veel hebben toegebracht om een juist denkbeeld te krijgen van de verhouding, waarin de onderscheiden Heeren van Rennesse onderling tot elkander stonden, behoeft na al het voorafgaande geen verder betoog; terwijl wij door reeds uitgegeven, of door nog onuitgegeven bescheiden, uit de grafelijke registers, omtrent onderscheiden personen licht hebben kunnen werpen, die in vroegere genealogiën min of meer in het duister waren gebleven. Alvorens te eindigen willen wij kortelijk vermelden, welke kinderen uit de door ons in de laatste generatie behandelde personen zijn geboren.

Kinderen van Jan van Renesse van Renauwen.

Zooals gezegd is, zijn uit het huwelijk van Jan van Renesse van Rijnauwen met Elisabeth van Heukelom drie zoons en ééne dochter geboren; de zoons heeft hij alle drie Jan genoemd. De oudste Jan heeft tijdens het leven van zijn vader bekend gestaan als Jan van Renesse van Vinningen [1]; zoo vinden wij hem o. a. genoemd toen hij in 1401 geboden werd, met 's Hertogs baenritsen en ridders in Zeeland, onder de wapenen te komen [2]. Op 16 November 1417 wordt hij door Jacoba van Beijeren verlijd met alle heerlijkheden, die zijn vader bezat, en in dezen brief Renesse van Rijnauwen genoemd [3]. Hij was gehuwd met Rene, Rovers dochter van Zuylen.

De tweede Jan wordt Lichtenberg genoemd; Hertogin Jacoba bevestigt den lijftocht, op 5 Augustus 1417 door Jan van Renesse «die men noemt Lichtenberg» gemaakt aan zijn echtgenoote Meyne van Maalstede, op zijn goed liggende in Oudeland, Baerland en Nieuwland [4].

De derde Jan ziet de duwarie door Jacoba bevestigd, die hij 16 Februari 1417 gemaakt heeft aan zijn wettige echtgenoote, Alida van Wilp, op zijn goederen in Borselen; hij wordt in dezen brief genoemd Jan van Renesse «die men noemt Nesken [5])»; den 14^{den} Januari 1426 is hij in den slag bij Brouwershaven gesneuveld, nalatende vier dochters, die in Brabant, Zeeland en Vlaanderen gehuwd zijn [6].

---

[1]) Vinningen was een bezit van J. v Rijnauwen; zie Rekeningen v. Bewester-Schelde, a⁰. 1438/39 van den rentmeester Hendrik van Borselen van der Vere, fo. 12 en die van Jan Quevin, a⁰. 1444/45 4e rek., fol. 20, waarin Jan v. Renesse v. Rijnauwen of zijn kinderen in Vinningen worden genoemd.

[2]) Reg. Memoriael F. H., fo 29 vo.

[3]) v. Mieris IV, 432.

[4]) Reg. Jacoba van Beijeren 8, 3e ged., fo. 1 vo.

[5]) Reg. Jacoba van Beijeren 8, 3e ged., fo. 2.

[6]) van Spaen 299.

De dochter uit het huwelijk van Jan van Renesse van Rijnauwen, Elisabeth genaamd, huwde tweemaal: eerst, in 1389, met Floris van Borselen, zoon van Raes [1]); later, op 17 April 1414, wordt zij getocht door haar tweeden echtgenoot Gerard van Oy; haar vader gaf haar als huwelijksgift eenig land, gelegen in den Zuidpolder in het Nieuwland van Baerland, en daarenboven de tienden in Heinkenszand [2]).

Nakomelingen van Hendrik van Renesse.

Dit waren, voor zooverre bekend, de vier kinderen van Jan van Renesse van Rijnauwen; uit de beide oudste zoons is het geslacht van Renesse voortgesproten, zooals het tot op heden nog voortleeft. Wat betreft de afkomst uit den jongeren tak, waartoe Jan Hendriksz. van Renesse en Jan van Renesse van Everingen behooren, deze is reeds spoedig afgebroken. De drie zoons van Jan Hendriksz., de Heeren van Renesse van der Burch, zijn allen gehuwd geweest: Jan met Adlize van Schengen, aan wie hij op St. Marie Magdalenadag 1415 een lijfrente vermaakt [3]); Henric, kapitein en rentmeester-generaal van Oostvriesland [4]), op 18 Februari 1415 tochtte Hadewich van Borselen, met tienden in Baarland, Oudeland en Nieuwland voor Baarland; en eindelijk wordt van Claas van Renesse van den Burch vermeld, dat Hertog Philips van Bourgondiën, op 29 October 1433, de duwarie bevestigt, die hij gemaakt heeft aan zijn vrouw Jonkvrouwe Hillegonde, Arend Witte's dochter van Weresteijn [5]). Het blijkt niet of zoons uit deze huwelijken zijn geboren; van Jan van Renesse van Everingen hebben wij dit reeds aangeteekend;

1) v. Mieris III, 554.
2) v. Mieris IV, 284.
3) Reg. Nov. Vassalor Cap 2, fo. 30.
4) Bevelboek 22 Juni 1417—21 en v. Mieris IV, 623.
5) Reg. Philip A, fo. 3 vo.

dat echter de goederen aan den jongeren staak in Baarland toebehoord hebbende, in lateren tijd bij de nakomelingen van den oudsten tak worden teruggevonden, zoude ons doen vermoeden, dat met genoemde Heeren deze staak is uitgestorven.

Wil men dus de geschiedenis van het geslacht van Renesse in lateren tijd nagaan, dan is het bij Jan van Renesse van Rijnauwen en bij Jan van Renesse, genaamd Lichtenberg, dat men den draad weder moet opvatten.

BIJLAGEN

A

Afschrift van een brief te vinden in het Oorkondenboek van Holland en Zeeland van Mr. L. Ph. C. van den Bergh. Deel I No. 314.

---

15 Mei *1229.*

Ic Florens grave van Hollant wille kenlic wesen allen die dit jegenwordighe scrift zien sullen dat ic mangelinge ghemaect hebben mit minen haimannen ende dunen vanden westendeel van Scouden wtghenomen *Burch* ende *Haemstede* ende en deel vander haymanne daer toe behorende die ic mit verlikenisse ghedaen mit minen luden ghesceijden hebben jeghens heren Costiin (voer) alle sijne goede, gronden, veste, renten en alle sine rechten in *Sericze* mit sulker vorwerde dat die voirss. Costiin die haimanne van mi te leen houden sal te houden hun alinge die voirss. haimanne en de dunen als ict ghehouden hebbe; voert alle misdade vallende tusschen den luden op die haimanne ende dunen wonende sal die voirss. Costiin rechten ende bruke sel siin siin wtghenomen dootslagh die ic rechten sal ende dair of sal half die bruke miin siin, dat ander deel heren Costiins; voert waer ijemen die die voirss. dunen of weijden daer en buten ghelegen, mit beesten of in anderen manieren verderfde of hasen jaghede of vinge ende her Costiin niet beteren en mochte, dat sal ic rechten ende die beteringe sal heren Costiins wesen; nijement wonende in die voirss. haymanne sal men ontfaen te wonen in minen haymanne of in minen ambochten tot Burch of te Haemstede te wonen ten si dat hi een jaer ende dach anderswaer ghewoent hebbe. Henric Alaerd Paelvoets zoen sal nijement ontfaen te wonen op siin haymanne die wonen op heren Costiins haijmanne noch en sal dair gheen kerke maken; voert waert dat gheviel den voirss. Costiin te sterven sonder wittachtighe soen, ziin dochter sal van mi behouden te leenrecht tlant dat men hiet *Dircslant* ende haers vaders lien in *Duveland* ende en sal niet hilicken dan bi minen wille ende horen maghen, waer oec dat sake dat die voirss. dochter sonder gheboerte manlix gheslachts storve ende een dochter hadde die soude haers moeders lien in Duveland behouden van mi te lienrecht; voert heb ic ghegeven den voirss. Costiin jaerlix te lienrecht viif marc; voert waer

ijement die heren Costiin in dese haymanne ende dunen onrecht dede dat sal ic rechten; voert ghevielt mi die Burch of Haemstede te vercopen zo soude die voirss. Costiin die naeste wesen voir sulken prijs dier een ander om gheven soude; voert ghevielt dat vrou A. heren Costiins wiif horen man verleefde zoo soude si behouden die voeghdije van hare dochter mit horen goeden toter tijt toe dat si hilicte; up dat die voirss. vaste en ghestade bliven moghen bi mi ende mien nacomelingen graven van Hollant, heb ic doen starken dese brief mitter vestichede minis seghels. Gegeven tot Zerixzee int (jaer) ons heren incarnacien M twe hondert XXIX des dinxdages na sente Servacius dach.

Memor. B. D. Cas. R. fol. 132 in het Rijksarchief [1])

[1]) Deze brief welke (ook door Mr. van den Bergh) voor eene vertaling van de oorspronkelijke latijnsche oorkonde wordt aangemerkt, is in een register van de 15e eeuw opgenomen. Bij de uitgifte van Haemstede aan Lodewijk van Brugge, graaf van Winchester op 13 Juni 1474 (verg. Reg. Car. A. cap. Zeel. f° 31) waande men dit stuk verloren, men leest in den brief op die uitgifte betrekkelijk „ten ander maal dat die brieven van verlij verloren ende verduijstert sijn, die hij (nml. Jan van Hodenpijl) van ons hadde van den Huijse, Goede ende Heerlijkheyt van Haemstede ende Westenschouwen voorsz., ende ten derden ende letste maal dat hij nog geen verlij van ons gehadt en heeft van des voorz. Costijn van Haemstede ambagten bij hem geerft.” (Genoemde Jan van Hodenpijl had tot vrouw Elisabeth van Haemstede, zuster van Floris van Haemstede, die zonder wettige erfgenamen stierf.) Het vermoeden ligt voor de hand dat in de troebele tijden, die het einde der 13e eeuw kenmerkten, de oorspronkelijke brief door de Renesse's is verloren of verduisterd en de bovenvermelde vertaling gemaakt is naar de geregistreerde copie in een of ander klooster gevonden. Dat men zich in 1474 op het verlij van Costijn (van Renesse) van Haemstede, den vader van Jan van Haemstede, beroept, toont dat men van het bestaan van den brief van 1229 geen kennis had; opmerkelijk is het, dat reeds in 1313, toen de goederen der Renesse's aan Witte van Haemstede werden geschonken (van Mieris II 133), van dien brief evenmin melding wordt gemaakt

B

TABEL der aandeelhouders van den Uitdijk Dirksland in 1415 ingedijkt

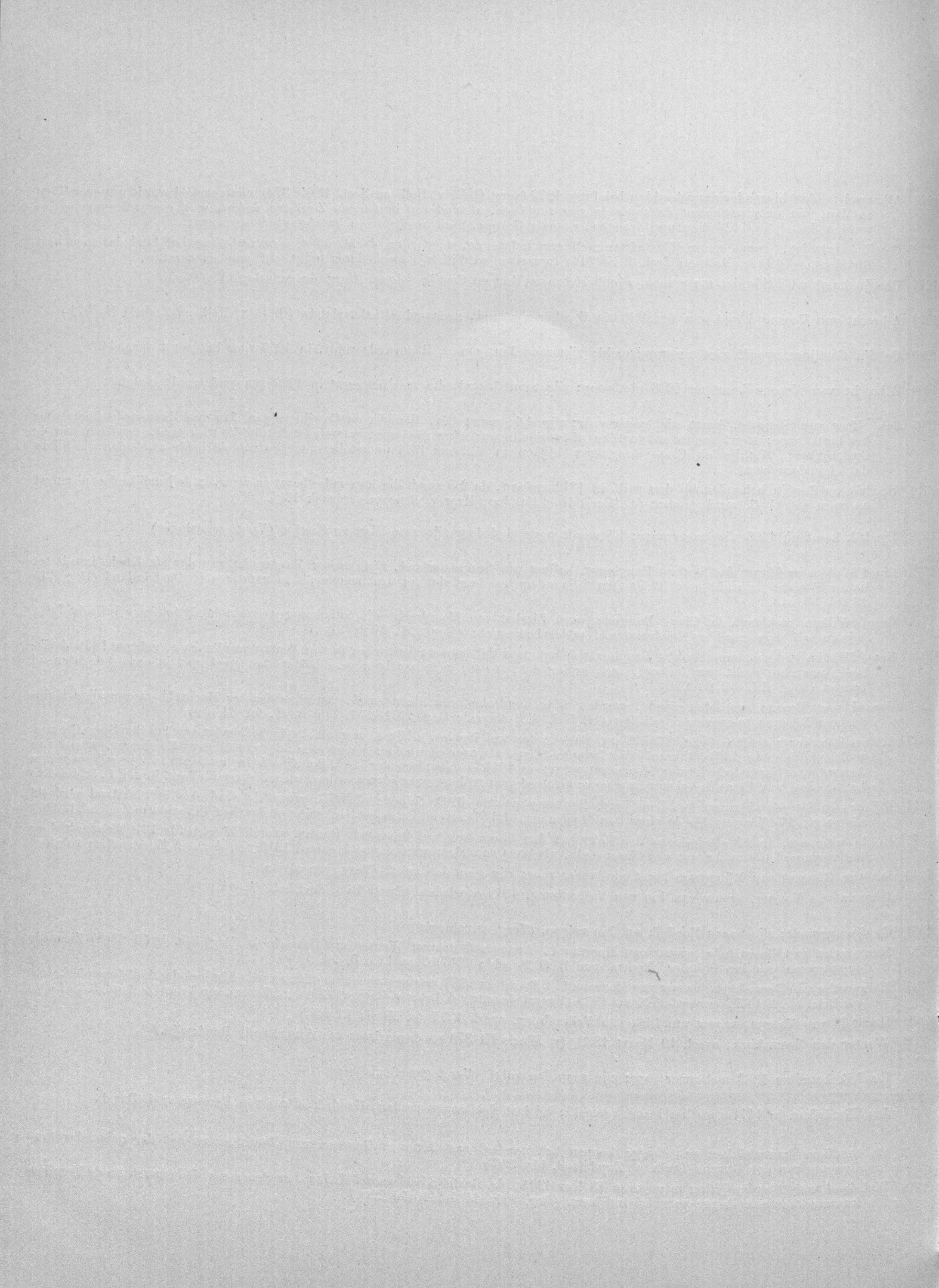
DIRK VAN ZIERIKZEE

verm. in 1174.

6/6

Jaar	2/6			4/6		
1226	HUGO en JAN		COSTIJN, later van Renesse 1226—1244.			
1229						
1244			2/6 JAN, HEER VAN RENESSE 1267—1295			2/6 COSTIJN 1270—1280
1279	ALBRECHT VAN VOORNE 1261—1286					
1280						JAN v. HAAMSTEDE 1292—1295
1290	GERARD 1290—1337					
1295		JAN 1282—1304	1/6 HENDRIK 1293—1318		1/6 COSTIJN 1290—1334	GRAFELIJKHEID
			HENDRIK 1/6		COSTIJN 1/6	〃
1312	〃					
1318	〃	1/12 JAN 1318—1348	1/12 COSTIJN 1318—1352		〃	〃
320	〃				〃	MATHIJS RENGHERSZ
1324	〃					〃 / CLAYS RENGHERSZ
1334	〃				MATHIJS RENGHERSZ	
1337	MACHTELD en JOHANNA					
1337	〃				ARN. v. HAEMSTEDE Heer v. Moermont	ARN. v. HAEMSTEDE, Heer v. Moermont
1344	〃				〃	〃
1346	〃				MARG. v. HAEMSTEDE, vrouw van Moermont	MARG. v. HAEMSTEDE, vrouw v. Moermont
1348	〃	JAN (zoon)			〃	〃
1349	MACHTELD 1323—1372	Hr VANRIJNAUWEN 1352—1445			〃	〃
1351	〃		1/24 HENDRIK 1355—1383	1/24 JAN v. RENESSE v. EVERINGEN 1355—1430		
1365	〃				WOUTER v. HEEMSKERK	WOUTER v. HEEMSKERK
1372	GRAFELIJKHEID				〃	〃
1380	〃	〃	1/24 JAN 1391—1411		GRAFELIJKHEID	GRAFELIJKHEID
1383	〃				〃	〃
1411	〃		1/72 JAN / 1/72 HENDRIK	1/72 CLAAS	〃	〃
			v. RENESSE v. D. BURGH		〃	〃
1413	〃	JAN VAN RENESSE VAN RIJNAUWEN	REGULIERE KANUNNIKEN VAN RUGGE		GRAFELIJKHEID	
1415	〃		REGULIERE KANUNNIKEN VAN RUGGE			

1226	Alhoewel in den hieronder aangehaalden brief van 1279 (verg. O. B. v. Holl. en Zeel. II N° 373) niet vermeld wordt wanneer Hugo en Jan, die men aanneemt de zoons te zijn van Dirk, afstand van hun naam Zierikzee deden, mag evenwel aangenomen worden dat zij in 1226 dien nog droegen, evenals Costijn, dien men als een broederskind beschouwt.
1229	Costijn verkrijgt, geene mannelijke afstammelingen nalatende, voor zijne dochter het „leenrecht van het land dat men heet Dircslant" (O. B. v. Holl. en Zeel. I N° 314) in welken uitdijk hij, zooals later blijkt, 4/6 aandeel bezat.
1244	Costijn komt na 1244 niet meer voor, zijn beide zonen Jan en Costijn volgen. (Verg. de genealogie.)
1279	Albrecht van Voorne koopt van Graaf Floris V zeker zoutland, genaamd „Diederixland" (O. B. v. Holl. en Zeel. II N° 373.)
1280	Costijn Costijnsz. wordt niet meer vermeld; zijn zoon Jan, gen. v. Haamstede volgt, in 1290 voor het eerst vermeld.
1290	Albrecht van Voorne komt na 1286 niet voor; zijn zoon Gerard, die voor het eerst in 1290 genoemd wordt, volgt.
1295	Jan, Heer van Renesse, komt niet meer voor; zijn drie zonen Jan, Hendrik en Costijn volgen. Jan van Haamstede komt voor het laatst voor; stierf zonder mannelijke afstammelingen; zijne goederen, waaronder de uitdijk Dirksland, vervielen aan de Grafelijkheid. Mathijs en Claas Renghersz. blijken in 1320 en 1324 in het bezit te zijn van de beide aandeelen die hij in dat eigendom bezat.
1312	Hendrik en Costijn behouden bij den ruil, in 1312 gedaan, de 2/6 aand. die hun vader bezat en waarvan de jaarlijksche opbrengst op ruim 100 G. C. werd geschat (v. Mieris II, 124). Jan, Heer v. Renesse verdronk 1304.
1318	Hendrik komt nà 1318 niet meer voor; hij wordt opgevolgd door zijn zoons Jan en Costijn. (Verg. genealogie.)
1320	Graaf Willem verklaart dat Mathys Renghersz. baljuw van Kennemerland, zijne vrouw Margaretha van der Maelstede Jansdr tot haren lijftocht gemaakt heeft £ 60 torn. 's jaars op het land dat hij van hem houdt in rechtleen in Diedricsland. (Reg. E.L. 13 fol. 30 vo.)
1324	Graaf Willem verklaart dat Clays Renghersz aan Lizebet van Moordrecht zijn huisvrouw gemaakt heeft tot haar lyftocht 50 £ 's jaars uit zijn goed op Diederixland, onder beding etc. (Reg. E.L. 24 f°. 31vo.)
1334	Graaf Willem verkoopt aan Mathys Renghersz al het goed dat hem aanbestorven is van Costyn van Renesse, gelegen in Diederikland, naar het recht van Zeeland, met beding dat, zoo hij geen wettigen zoon nalaat, het goed op zijn oudste dochter zal komen. (Reg. E.L. 13 f°. 128.)
1337	Gerard van Voorne overleden zijnde, werden zijne aandeelen, als eigen goed, aan zijne dochter Machteld en aan zijne kleindochter Johanna toegewezen, (v. Mieris II 597. 617, alsmede Reg. 1351-1354. Lib. D. II, fol. 11 vo.)
1337	Mathys Renghersz sterft 6 Febr. 1337. Verg. Dagregister van Boudewijn Egm. monnik. In de bede-rekg. van Jan Boudijnsz. Rentm. v. B. O. Schelde 1338/39 komt zijn broeder Claas als overleden voor; Margaretha, dr. van Mathys Renghersz, vrouw van Arnout van Haemstede hr van Moermont volgt; in 1344 — zie hieronder — blijkt zij ook in het bezit te zijn gekomen van het aandeel van Claas Renghersz haar oom; dit goed gaat na haar overlijden over haar op echtgenoot. (Verg. Reg. E.L. 32 fol. 12.)
1344	Blijkens de 4de rekening van Jan Boudijnsz, Rentmeester van B. O. Schelde 1344/45, waren de aandeelen in Dirksland verdeeld als volgt: 2/6 Voorne, 3/6 de Heer van Moermont, 1/6 Renesse. (Hamaker, rekeningen der Grafelijkheid van Zeeland, II 336.)
1346	In de uitgaven, hoofd „Bode-loon" der Rekg van Jan Simonssen van Besancen, Rentm. van B. W. Schelde 1346/49 wordt door het vermoorden van Arnout van Haemstede, als heer van Moermont vermeld 6 Juni 1346 zijn dochter Margaretha; volgt.
1348	Jan van Renesse van Rijnauwen komt niet meer voor; zijn zoon Jan volgt. (Verg. genealogie.)
1349	Johanna van Voorne, vrouw van Jan van Valkenburg, 1349 overleden. (Ernst Hist. de Limb. V 311.)
1351	Costijn sneuvelt; zijn zoons Hendrik en Jan volgen. (Verg. genealogie.)
±1355	Margaretha van Haemstede, vrouw van Moermont, Arnouts dr trouwt Wouter van Heemskerk. (Reg. Lib. D, fol 28vo.) Zie mede de uitgaven van Jan Palmier, Rentm. van B. O. Schelde 1357/57 en Lib. D, fol. 17)
1365	Margaretha van Heemskerk, vrouw van Moermont, lijftocht in 1363 haar echtgenoot met haar aandeel in Dirksland, (Alkemade besch. v.d. Briel blz. 290.) Zij overleed 26 Maart 1360. (Vergel. de ontv.v.d. Rekg v. Reijger Willemsz, Rentm. van Geheel Zeeland. 1366-1368.)
1372	Machteld van Voorne, vrouw van Dirk van Valkenburg, overl. 1372. (v. Mieris III 268.)
1380	Wouter van Heemskerk, overl. 10 Maart 1380, (v. Mieris III 370 en dagregister van den monnik Boudewijn.)
1383	Hendrik komt na 1383 niet meer voor; zijn zoon Jan volgt. (Verg. genealogie.)
1411	Jan Hendriksz. in 1411 voor het laatst vermeld; hij laat drie zonen na Jan, Hendrik, Claas van Renesse v. d. Burgh.
1413	De reguliere kanunnikken van Rugge koopen het aandeel van Jan van Renesse van Everingen en dat der gebroeders van Renesse van der Burgh. (Oudh. v. Zuyd Holl. blz. 366.)
1415	Dirksland wordt ter indijking uitgegeven 13 Nov 1415, de Grafelijkheid voor 5/6, Jan van Renesse v. Rijnauwen en de Reguliere kanunnikken van Rugge voor 1/6 indijkers. (Reg. Priv. 1404-1416 fol 22vo.)

C

GESLACHTSTAFEL

der Heeren van Voorne en van Renesse

8

- **HUGO**, hr van Voorne vermeld 1108
  - **FLORIS**, hr van Voorne, vermeld 1156—1190 tr. Adelheid van Herlaer
    - **HUGO**, hr van Voorne, vermeld 1168—1214
    - **DIRK**, hr van Voorne, Burggraaf v. Zeeland, 1188--1226 tr. Aleida, dr van Hendrik II van Cuyck
      - **HENDRIK**, hr van Voorne, Burggr. van Zeeland, verm. 1214—1259, tr. . . . . de Cisoing, dr van Jean
      - **FLORIS**, verm. 1214
      - **CILLE**, verm. 1263
      - **HUGO**, hr van Heenvliet, verm. 1229 - 1267 tr. Justine van Heere
      - **DIRK** verm. 1246 - 1290 tr. Alvaradis
      - **AALBRECHT** verm. 1246—1258
    - **BARTHOLOMEUS** verm. 1190—1220
    - **ADELHEID** tr. Albrecht van Cuyck 1200—1220
  - **DIRK** (hr van Zierikzee?) verm. 1174
    - onbekend tr. . . . van Haamstede? Costijns dr
      - **COSTIJN**, eerst hr van Zierikzee, later van de Duinen en Haymannen van Schouwen, verm. 1226—1244 tr. Hillegonde van Voorne
    - **HUGO** van Zierikzee, verm. 1279
    - **JAN** van Zierikzee verm. 1279

ALBRECHT, hr van Voorne.
Burgr. van Zeeland,
verm. 1261—1286?
tr. 1⁰ Aleida van Looz (Loon)
2⁰ Catherine van Durbuy.

ERMGARD,
verm. 1318
tr. Jan van Arkel.

HILLEGONDE,
verm. 1302
tr. 1⁰ Costijn van Renesse
2⁰ Willem van Brederode.

GESLACHT HEENVLIET.

BARTHOLOMEUS
verm. 1330.

1⁰ bed
MABELIA,
verm. 1293.

2⁰ bed
GERARD, hr van Voorne,
Bugr. van Zeeland,
verm. 1290–1337
tr. 1⁰ Hadewij van Borselen,
2⁰ Elisabeth van Cleef.

HENRIC,
verm. 1330.

ALBRECHT,
verm. 1330.

ELISABETH,
tr. Maurijn v. d. Does, Dirkzn.

CATHERINE,
verm. 1334
tr. 1⁰ Jan van Hinsberg,
hr van Dalemsbroek,
2⁰ Jan van Valkenburg,
hr v. Borne en Sittard.

ALBRECHT, hr van Bergen
op Zoom en Nispen,
verm. 1328—1331
tr. Johanna van Quabeke,
vr. v. Bergen op Zoom.

MACHTELD, vrouwe van
Voorne Burggravin v. Zeeland,
verm. 1323—1372
tr 1⁰ Dirkloef van Kleef,
Graaf van Helkenrade
2⁰ Dirk, hr van Valkenburg
en Montjoie.

REINAUD van Valkenburg,
hr v. Sittard en Borne, maakt
aanspraak op de heerlijkheid
Voorne.

JOHANNA, vrouwe van
Bergen op Zoom,
verm. 1336–1349
tr. 1⁰ Jan, hr van Valkenburg
Montjoie en Butgenbach.

Dochter vermeld 1229.

JAN, hr van Renesse.
verm. 1267—1295
tr. Margaretha Scarpord,
Hugo's dr.

COSTIJN van Renesse,
verm. 1270—1280
tr. N. N.

JAN, hr van Renesse en Gouda,
verm. 1282—1304
tr. Sophia van der Goude.

HENDRIK, hr v. Baarland,
verm. 1293—1313
tr. N. N.

COSTIJN, hr v. Baarland,
verm. 1299—1334

JAN, van Haamstede,
verm. 1292–1295
tr. . . . van Maelstede.

MARGARETHA vr. van
Renesse, Gouda en Stein,
verm. 1313—1325
tr. Arnout van Steyn, R.

JAN, hr van Rijnauwen
en in Baarland.
verm. 1318–1348.
tr. Alijd van Rijnauwen
dr v. Jacob van Lichtenberg.

COSTIJN, hr in Baarland,
verm. 1318—1351
tr. Margaretha . . .

JAN, hr van Rijnauwen
en in Baarland,
verm. 1352—1415
tr. Elisabeth v. Heukelom
dr van Otto van Arkel

HENDRIK, hr in Baarland
verm. 1355—1377
tr. Adlize van Everingen

JAN, hr v. Everingen,
en in Baarland,
verm. 1355—1430
tr. Swanelde van Haestrecht

WILLEMINE,
verm. 1354—1357
tr. 1⁰ Floris v. Haemstede,
2⁰ Gerard van Marxhem

Joncfr. **JAN**,
vermeld 1354

Joncfr. **MARIE**,
verm. 1354
Priorinne van Roozendaal

een dochter,
verm. 1415—1430
tr. Jan v. Haamstede,
hr v. Moermont en Cruiningen

D

*) Wij Jan, Grave van Hollant en Zeelant ende Heer van Vrieslant, maken cont allen luijden met kennisse der waarheden, dat wij bij authoriteijt ende toedoen eens Hoogesmans ons lieven neven Jans van Avenes, Grave van Henegouwen, bij wiens authoriteijt wij alle dink doen, hebben gegeves ende geven Witten onsen lieven Broeder vrielijke alle dat goed dat onsen Heer onsen Vader, daar God de ziele afhebben moete, anekomen was van Jans dood van Haamstede, of andersints in wat maniere dat hen aannecomen was ende aan wat goede dat gelegen was, ende waar dat gelegen was, waast in Ambochten, waast in Lande, in Thienden, aan Molen, aan Uijtdijke, aan Duijnen, aan Haymanne of aan wat andere goederen dat gelegen was, en hoe dat genoempt was, ende wij ontbieden alle degene die in dat voorsijde Ambogt wonen en Heerschepe, dat sij onsen Lieven Broeder onderdanig sijn in alle stukke als zij waren Janne voorsijt ende sijne vader, ende degene die Pagt ende Thiens schuldig sijn van de voorsijtse goede, die sullen gelden onsen Broeder voornoemt, ende Wij willen, dat hij sijn hand slaa aan dat vers. Goed, aan Thiendens aan Landen, aan Duijnen, ende aan alle andere Goed voorseijt ende die mit Scheepen daer af innemen ende gebruiken ende besitte volkomen in alle maniere, gelijk dat de voornoemde Jan van Haemstede ende sijne Vader Hoer Costijn besaten ende gebruijkende bij hoiren levende lijve etc. . . . Besegelt met onse Segele die gegeven was des Dinsdaegs na St. Fietorsdagen in 't jaer onses Heeren 1299 tot Dordregt.

---

[1]) Deze brief is door Mr. van den Bergh in het oorkondenboek van Holland en Zeeland (II 1092) verkort opgenomen en komt voor in „de *Korte Deductie, waerbij wert aengetoont het Recht, hetgeen den Baender-Heer van Haemstede is hebbende op de Duijnen en Waranden, genaemt Duijnen van Haemstede*" welk stuk omtrent 1707 gedrukt is.

E

COPIA van een originelen brief, die eertijts onder Maximiliaen van Renesse, heer van Wilp berust heeft.

Wij Jan Grave van Hollant en Zelant ē̃n Heere van Vrieslant, maeken kont allen dengenen die desen brief sullen sien off hooren lesen, dat wij Haren Janne van Renesse onsen getrouwen man en Ver Sofijen sijnen wijve der vrouwe van der Goude, omme menghen getrouwen dienst, die Heer Jan voorseit onse Here onsen Vader en ons gedaen hevet en noch doen sal, hebben ghegheven al dat goed, dat hi ende Ver Sofije sijn wijf voerseit van ons houden, op hare oudste dochtere te comene, die sij na hem laten, waar dat sake dat sij bede gader storven sonder wittachteghen sone in alsulcken rechte als sij't van ons houden. Ende omme dat wij deze sticken vast ende gestade witlicke ende trouwelicke willen houden voer ons selven en vore onse nacommelingen, so hebben wij hem desen brieff ghegheven besegelt met onsen zeghele wthangende. — Ghegheven tote Alcmaar in ons Heren jare duijsent twee hondert ses ende negentich des Sonnendaghes die men hetet halff vastene.

Was bezegelt met een groot groen zegel daar op gefigureert stont een man te paert, hebbende een swaart in de hand ende eene schilt op zijn borst waar in stont een klimmende leeuw, desgelijken op het kleedt van 't paard, daar het paard mede behangen was. Het contresegel was een schilt, waar inne stont een klimmende leeuw ende wierd gehouden van een wt gespreiden arent.

F

Direction Générale des Archives Nationales.

Section Historique.

B: 20177

Compromis passé entre Jean de Rinesse et d'autres chevaliers, d'une part, et Jean comte de Hainaut, d'autre part.

A tous cheans qui ces présentes lettres verront et orront, Nous Jehans de Rinesse, Florens de Bersele, Henris Buffle, Gillis de Cruninghes, Jehans Mulard, Henris de Soutenlande, chevaliers, salut. Sachent tuit comme discors fust entre haute prince et noble no chier signeur mon signeur Jehan comte de Haynau et de Hollande, d'une part, et nous devant dis et nos aidans et nos aloués, d'autre part; à la requeste de très haut princes et tres poissant mon signeur Charle, fil dou roy de France, conte de Valois, d'Alenchon de Chastres et d'Anjou, faite à nous par nobles hommes Gobert de Hellevile, et Henri de Beure, chevaliers, et par maistre Gillame dit le Vairier, envoiiés à nous pour ce faire ou non dou dit mon signeur Charle; nous, devant dit Jehans, Florens, Henris, Gillis, Jehans et Henris de Soutenlande, chevaliers, sommes accordé pour nous et pour tous chascun de nous et pour tout nous aidans et aloiés à nous et pour chascun de eux de discors et tous debacs qui sunt et ont esté entre no chiere signeur devant dite d'une part, et nous tous devant dis d'autre part, iusques au jour que ces presentes lettres furent donnés, en la manière qui s'enssient. Premierement, nous tout et chascuns de nous volons, gréons et achevons, assentons et sommes assenti à crore et à tenier le dit et l'ordinanche que tres excellens princes et tres redoutés Philippes, roy de France, et mon signeur Charle, son frère, devant nommet,

u l'un de aux, ordineront, diront et prononcheront de toutes les descors devant dis, et volons et consentons et sommes consenti quil aient povir de ce ordineer, dire et prononchier insque à la feste de la Nativité sainte Jehan Baptiste prochainne à venier; et porront, sil leur plaist, le dit terme alongier par l'assent des parties; et avous encore promiis et enconvent loiaument à envoiier de nous et de nous gens souffisamment à estre ce plus prochain venredi par devant mon signeur Charle devant dit, u que il soit, pour assegurer et affermer soffisamment pour tenier tout ce que li roys de France et mesires Charles ses frères, u l'un d'eaux, de haut et de bacs dirent et prononcheront de tous les descors deseuredis; et cheste segurté enssi faite, nous avons enconvent loiaument sains nul delai à rendre tout cuite et tout delivre noble homme mon signeur Guy de Haynau, frère no chiere signeur devant dis, et Daniel de Hamale et Willame de Linscoten, escuers, priis aveques Li les quex nous tenons par devers nous. Et, pour toutes ches choses faire et assemer paisiblement, otroions nous des maintenant et avons otroiiés et financhié de no fois, pour nous et pour nous aidans tous et pour chascun de nous et de eux, à tenier bone assegurance et léal à nostre chire signeur devant dit et à tous les siens, durant iusques à la Nativité Sainte Jehan Baptiste toute le jour prochaine à venier. Et est encore à savoir que la devant dite sewrté faite dou dit compromis en la meyn mon signeur Charle et le dit mon signeur Guy de Haynau et les deux escuiers delivres en la maniere que deseure est dit, ou dit trois enfans jadis noble homme mon signeur Welfard, tenus en la prison no chier signeur devant dit, delivrer et sans dilai mettre en la meyn le roy pour ordiner sa volenté du tout aveques les chozes deseure dites; et parmi toutes ces chozes deseure dites nous avons promis à tenier toutes chozes estat paisivlement sans nule novelité faire, tout en a tel point comme eles estoient devant ce que li descors fust entre les parties devant dites, iusques adont que li roys de France et mes sires Charles u l'iun d'aux averont dit et pronunciet leur dit des toutes les choses deseur dites, tout en la maniere qu'il est desuer dit. En tesmognage des quex choses, nous, Jehans, Florens, Henris, Gillis, Jehans et Henris de Soutenlande, chevaliers, pour nous et pour nous aidans et pour nos alloiiés, pour tenier fermement toutes les chozes desuer dites, avons saelleis ches presentes lettres des nous propres saiax, donnés à Campvere, en l'an del gracie mil trois cens, l'onzime jour dou mois de maij. Et aprovons les superscripcioen, et pour chascun de nous et pour tout nous aidans et aloiés à nous et pour chascun de aux de. Denés en l'an et à jour desus dis.

Au dos est écrit:

„Littera Johannis de Rinesse et aliorum militum de compromisso inter ipsos et Johannem Comitem Hannonie. Millesimo Trecentesimo."

(In margine stond:)

Vu et collationné,

Le chef de la section historique.

(*geteekend*) SIMÉON LUCE.

(Onderstond:)

La présente expédition, collationnée et visée par le Chef de section dont la signature est ci contre, et par lui trouvée conforme à l'original scellé, qui est deposé aux Archives Nationales (section historique, Serie J n° 519) a été délivrée par Nous, garde général des dites Archives, pour servir et valoir ce que de raison.

En foi de quoi, nous avons signé la dite expédition et y avons fait apposer le sceau des Archives.

Fait à Paris, le dix-neuf Janvier mil huit cent quatrevingt neuf.

Le garde général des Archives Nationales.

(*geteekend*) J. SERVIEN.

G

AFSCHRIFT van een brief, waarvan de zegels zijn verloren geraakt. Het origineel berust op het Kasteel Schoonbeek in Belgie, aan de familie van Renesse van Elderen toebehoorende.

Huwelijksche Voorwaarden tusschen *Jan van Renesse* en *Aleijde van Lichtenberg* — 1338.

Allen den ghenen die desen brief selen sien of horen lesen Doe Ic Jan van Rennisse, Cnape, te weten met kennissen der waerheit dat Ic bi mijnre vriende rade in witteliken huwelijc vergadert ben ane Joncfrouwen Aleiten van Rijnouwen, oudste dochter heren Jacops van Lichtenberghe, ridders. In manieren alse na ghescreven staet. In den jersten so sijn dat voerwaarden, dat Ic haer maken sal ute minen goede twee hondert pont tsiaers swarte tot haerre lijfftucht met mijnre heren hande daer Ic mine goed af houde also dat haer die vast ende stade selen sijn also langhe alse si sal leven. Oec soe sijn dat hilijcs voerwaerden dat si ute haren goede jaerlijx hebben sal ende behouden twee hondert pont payments voerscreven te beseghene toet haerre cameren ende anders daer zijs toe behoeft sonder eynich wedersegghen van mi. Voerd soe ist also ghesproken in den hilijcs voerwaerden dat si sonder eijnich wedersegghen van mi, Jan van Renisse, voerscreven, haer susteren van haren goede versien mach, off si will, tot hondert ponden tsiaers toe des voerscrevens paymens. Waert oec dat sake, dat Ic Jan van Renis voernoemt sterve eer Joncfrouwe Aleit van Rijnouwen voerscreven, ende Ic gheene wittelijc ghebuert en liet bi haer, so sijn dat voerwaerden, dat si ute varen soude met haren goede dat si ane mi brochte ende met haerre voerscrevene lijftucht, met haren cleederen, met haren cleinode ende sonder scout. Waert dat Joncfrouwe Aleit voerscreven eer storve eer Ic Jan van Renis voernoemt ende si ghene wittelijc ghebuert en liet bi mi, so zouden haer erfnamen uutvaeren met haren erffenis ende goede dat si ane mi brocht met haren clederen ende cleinode ende zonder scout. Ende om dat Ic wille datter voernoemder Joncfrouwe Aleijten dese voerscrevene voerwaerden van mi wittelijc ende wael ghehouden worden so heb Ic haer desen brief daerop ghegheven tot enen

bethoeve der waerheit beseghelt open met minen zeghel. Ende om die meerre vestenisse ende zekerheit te hebben van dezen voerscrevenen voerwaerden, so heb Ic haer te borghen gheset eersam lude ende moghende, den here van Arkel, heren Florens van Bersele riddere, Gherarde van den Oest eijnde Costijn van Renis minen broeder ende Clase van Stelant cnapen, alse of haer yet ontbraet ane desen voerscrevene voerwaarden dat Ic Jan van Renis ende mine voerghenoemde borghen daer voer in comen zouden tot Joncfrouwe Aleijten maninghe, of haers ghewaerden boeden, tot Ghorinchem in ene herberghe leijsten op ons zelfs cost ons zelven te wumen recht maeltiden te eten, ende uut dier leijstinghen en zoude wij niet sceiden wij en hadden Joncfrouwe Aleijten voernoemt al voldaen van zulken ghebreke alse si hadde ane desen voerscrevenen voerwaerden. End welc van mi ende van minen voerghenoemden borghen zelve niet leijsten en mocht of en woude, die zoude voer hem in die leijstinghe legghen enen goeden eersamen cnape voer hem te leijsten en voerwaerde te houdene in allen manieren of hijt selve ware. Ende wij Jan, here van Arkel, Florens van Bersele, riddere, Gheraet van den Oest eijnde, Costijn van Renis ende Claes van Steelant, cnapen voerscreven hebben om beden wille Jans van Renis voerscreven gheloeft ende gheloven bi onser zekerheit der voernoemde Joncfrouwe Aleijten alle dese voerscrevene voerwaarden te houden ende wittelijc ende wael te voldoen in allen manieren alse dese teghenwoerdeghe brief begrijpt, dien wij tenen bethoeve der waerheit beseghelt hebben met onsen zeghelen te zamen met Janne van Renis voernoempt. Ende Ic Jan van Renis gheloeve mine borghen, alle die voerscreven zijn, scadeloes te houden. In orkonde des briefs, ghegeven op zunte Bonefacius dach doemen screef ons heren Jaren dusent drie hondert achte ende dertich.

(Onder stond:)

Sceaux disparus. — Certifié conforme de mot à mot à l'original sur parchemin, reposant dans mes archives.

Château de Schoonbeek, le 29 Novembre 1888.

(Was geteekend) Cte. THÉOD. DE RENESSE.

H

EXTRACT uit de Rekening van *Jan de Scriver*, Rentmeester van Zeeland, Bewester-Schelde, ingaande Vrijdags na St. Pietersdag in Augustus 1351 tot St. Lucasdag 1354.

Item ontfaen van alrehande goede dat minen here aen comen es van zinen ghewoesten ballinghen ende van den ghenen die jeghens minen here doet bleven ten Zwarten Wale.

Folio 109 vo.

In den eersten, enz. . . . .

Dit es tgoet dat minen here aen comen es van heren Costine van Renisse die jeghens minen here doot bleef up maze. In den eersten een dreygrenap, item een lepel daertoe, item vj selverin scalen, item een cleyn goddeckin, item v selverin lepelen, item iiij pladen nappe ende deze vorsz. juweelen leverde die rentemeester minen here in siins selfs hant, alsoe dat onder den rentemeester daer of niet en bleef dan een cleyn goddeckin, dat minen here den rentemeester gaf, item soe gheborden minen here x bedden, daer een bedde af ganc x s. gr., item van ij bedden v s. gr. ende die andere vij bedden xij s. gr., item van xv bedde cleederen onder quade ende goede xviij s. gr., item van IX orcussene iij s. gr., item van viij paar slaeplakene onder quade ende goede iiij s. gr., item XLIX elne tafellakene onder quade ende goede iiij s vj d.gr., item van xxviij elne dwalen onder quade ende goede ij s. gr., item van vj tenen kannekine, van een vierendeel vlessche, xxxvj tenen scotelen onder quade ende goede, item ij tenen candelaren, een ijseren roosterkin van eenen watervate ende van een quaec becskin iiij s. gr., item van iij mataline potkine ij s. gr., item van iij oude ketelen ij s. gr., item van iij oude scriinkine ij s. gr., item van licht ijser v s. gr., item van een plate ende lijfijsere ij s. gr., item gheborden minen here ij helmen, des hadde here Jan Suurmond den eenen ende Boudin van Brigdamme [1]) den anderen, item gheborden minen here iij coeyen tsic vj s. gr. doet XVIIJ s. gr., item een merie ganc xx s. gr., item iiij varkine iiij s. gr., item heft die rentemeester noch xxj zitte cussene die

---

[1]) Boudijn Jansz, van Brigdam, Ridder, maakt zich in 1358 schuldig aan den moord op den abt van Middelburg, waarop zijn goederen werden verbeurd verklaard. In den twist tusschen de stad Middelburg en Floris van Borselen, Claasz., Burggraaf van Heusden, neemt hij diens partij op. (v. Mieris III, 61, 70 en 83). Machteld van Voorne, Burggravin van Zeeland, noemt hem haar zwager en schenkt hem en zijn nakomelingen in 1358 12 ℔ tourn. 's jaars uit de jaarbede van Bewester-Schelde, tot betering van zijn leen. (Reg. Voorne B fo. 21.)

niement coopen en wille, overmids dat zi van heren Costins wapene siin, dit comt in somme v ₶ xv ij s. vj d. gr. valent in tor . . . . . LXX ₶ X s.

Item ontfaen hi Janne Everdije [1]) van cense van polres, van tienden ende van diicgorse dat minen here aen comen es van heren Costine vors. van den. oegheste int jaar Lj° in den eersten van den cense van den polre voer Badekendorp iij ₶ xiiij s. j. d. gr. j est, item van den cense van Stormspolre vj. s. x d. gr. ij est, item van der Camerpolre cense XXIX s. gr. Somma van den cense van den polres van den oegheste vorscr. v ₶ x s. gr. valent. . . . . LXVI ₶.

Item ontfaen van heren Costins tienden van den oegheste int jaer Lj° die hi selve vercocht hadden boven den ghelde dat hi selve te voren wech hadde, in den eersten van der tienden int oudelant van Oudelande van Heyne Jans sone xvj s. xj d. gr.; item van der tiende over den Godvliet van Coline den brouwer v s. xj d. gr; item van der tiende in Badekendorp van Ram Pieters sone xxj s. iij d. gr., item van der tiende voer Badekendorp van Ram Ien IJen s. s. xxvij s vj d. gr., item van der tiende voer den Oudelantschen polre van den Gotvlietsen polre ende van Verherkenraden polre van Costine Lems sone xvj s. iij d. xviij miten, item van der tiende uten Camere ende ute Stormspolre xiij s. IX d. gr. IX miten ende hadde Lem Costins sone, item van der tiende van den polre bi der mole van Clays Coman Jans sone XLV s. Somma van der tiende van den jare vors. vij ₶ vj s. viij d. gr. xv miten valent in tor . . . . LXXXViij ₶ vij d. gr.

Item ontfanghen van den oegheste int jaer Lj° van dijcgorse dat Pieter Tune ende Hannin van den Dike ende hur ghesellen jeghens heren Costine ghehuurd hadden omme xxiij s. x. d. gr. et solver xxiiij s. x. d. gr. valent in tor xiiij ₶ xviij s.

Item ontfanghen van heren Costin en heren Jans kinderen mole van Renisse van der tiit dat here Costin doot bleef toter tijt dat Heijnric Wisse [2]), heren Floreijns sone, al heren Costins goet cochte dat, was omtrent ingaende meije int jaer Lij°; allen costen vij ₶ xvj. d. gr. v miten valent in tor. LXXXiiij ₶ xvj s. ij d. gr.

Dit zin die . . . . . enz.

---

[1]) De rentmeester noemt zich hier bij zijn geslachtsnaam: „Everdeij„; deze naam komt in de 14e eeuw veelvuldig op Walcheren voor, ook met bijvoeging van „van de Vivere„. (Verg. Hamaker, Rekeningen der Grafelijkheid van Zeeland).

[2]) Hendrik Wisse op fo. 32 van deze rekening als meester-knape van den Hertog voorkomende. was de zoon van Floris van Borselen. De vader van dezen laatsten, Raes geheeten. Heer van Westkerke — in Borselen — had tot broeder, den door ons in het opstel vermelden Wolferd van Borselen, Heer van Zandenburg, in 1299 door het volk te Delft vermoord.

INVENTARIS DER ZEGELS

1. VAN RENESSE (JAN)

Heer van Renesse, Ridder

1271.

Rond zegel middell. 54 mm. — Stads-Archief van Keulen.

✠ S·IOHANNIS DE RIETNISSE·
MILITIS

Sigillum Johannis de Rietnisse Militis.

Jan van Renesse en Costijn, zijn broeder, zweren aan de stad Keulen „oervede", wegens hunne bloedverwanten: de Edelheeren Hendrik en Albert van Herpen. 16 Augustus 1271.

---

2. VAN RENESSE (JAN)

Heer van Renesse, Ridder

1292.

Ruiterzegel middell. 63 mm. — Rijks-Archief, 's Gravenhage.

✠ SIGILL NI·IOHANNIS·DE·R ENISSA

Sigillum domini Johannis de Rienissa.

Zoenbrief van Jan van Renesse, uitgegeven na de twisten van den Graaf met Guy van Vlaanderen en de Zeeuwsche edelen. Renesse belooft hierin den Graaf met lijf en met goed te helpen en getrouw te zullen zijn; de brief is mede bezegeld door Jan, den zoon van Renesse, door zijn neef Jan van Haemstede en door anderen. 7 Febr. 1292.

✠ CONTRA S DNI IOHIS DE F ..... SSA

Contra-Seel domini Johannis de Rienissa.

---

3. VAN RENESSE (JAN)

Heer van Gouda, Ridder

1292.

Schildvormig zegel 30 × 22 mm. — Rijks-Archief, 's Gravenhage.

✠ S IAN VA....NNISSE

Sigillum Jan van Rennisse.

Zie N°. 2.

---

4. VAN RENESSE (JAN)

Heer van Gouda, Ridder

1295.

Rond zegel 45 mm. middell. — Archives Nationales: Inventaire des sceaux, Parijs.

✠ S·IOHISL.......NESSE D..............
IIL..........

Sigillum Johannis de Renesse domini Goudie, Militis.

Tractaat gesloten tusschen Philips de Schoone en Floris V, Maandag na Epiphania 1295. 10 Januarij 1296.

---

5. VAN RENESSE (JAN)

Heer van Gouda, Ridder

1300.

Rond zegel 45 mm. — Archives Nationales, inventaire des sceaux, Parijs.

Van het randschrift enkel overig

IO...................... DNIG

Sigillum Johanis de Renesse, domini Goudie, Militis.

Jan van Renesse, Floris van Borselen en anderen beloven hunne geschillen met Jan Graaf van Holland op te dragen aan den Koning van Frankrijk. 11 Mei 1300.

---

6. VAN RENESSE (JAN)

Heer van Haemstede

1292.

Schildvormig zegel breed 28 mm. — Rijks-Archief, 's Gravenhage.

✠ SIGILL.....................HESTEDE

Sigillum Johannis de Hamestede.

Zie N°. 2.

---

7. VAN RENESSE (MARGARETHA)

van Stein en van Gouda,

begin 14e eeuw.

Ojief zegel 35 × 27 mm. — Rijks-Archief, 's Gravenhage.

✠ S·MARG·D·RENESSE D·STEINE F
DEL GOVDE.

Sigillum Margaretha de Renesse de Stein et del Goude.

Los zegel.

---

8. VAN RENESSE (COSTYN)

Ridder

1328.

Rond zegel middell. 24 mm. — Rijks-Archief, 's Gravenhage.

✠ S DNI COSTINI DE RENESSE MILITIS

Sigillum domini Costini de Renesse Militis.

Hanvesten der rechten en privilegiën door den Graaf, bij overdragen van Jan Heer van Cruningen en andere 's gravenmannen, voor den tijd van zeven jaren toegekend aan Zeeland, Bewester-Schelde; gezegeld door den Graaf en anderen, waaronder Costyn van Renesse. 18 Maart 1328.

---

9. VAN RENESSE (COSTYN)

Ridder

1312.

Rond zegel middell. 24 mm. — Rijks-Archief, 's Gravenhage.

✠ S· COSTINI DE R......ESSE
MILITIS

Sigillum Costini de Renesse Militis.

Zie N°. 10.

---

10. VAN RENESSE (HENDRIK)

Ridder

1312.

Rond zegel middell. 22 mm. — Rijks-Archief, 's Gravenhage.

HENRICI·DE·RENESSE·MILITIS

Henrici de Renesse, Militis.

Hendrik en zijn broeder Costyn van Renesse beloven Graaf Willem, wanneer hij over wil doen dijken tusschen Borselen en Zuid-Beveland, en schelden hem al het goed kwijt, op dat hen van hunne moeder mocht besterven. 9 April 1312.

Het zegel is zeer beschadigd, evenwel conform aan het hier teruggegeven los zegel.

---

11. VAN RENESSE (JAN)

Begin 14^e eeuw.

Rond zegel middell 25 mm. — Rijks-Archief, 's Gravenhage.

✠ S..... ANNIS........ NE

Seel Johannis de Renesse.

Los zegel aan Jan Hendrikzoon toegeschreven.

---

12. VAN RENESSE (JAN)

Heer van Rynouwen, Ridder

1352—1415.

Rond zegel middell. 28 mm. — Rijks-Archief, 's Gravenhage.

.......:iohis d̄·renisse de̲ ennouwe milt

Seel Johannis de Renisse de Rennouwe, Militis.

Los zegel.

---

13. VAN VOORNE (GERARD)

Heer van Voorne, Burggraaf van Zeeland

1316.

Ruiterzegel middell. 78 mm. — Rijks-Archief, 's Gravenhage.

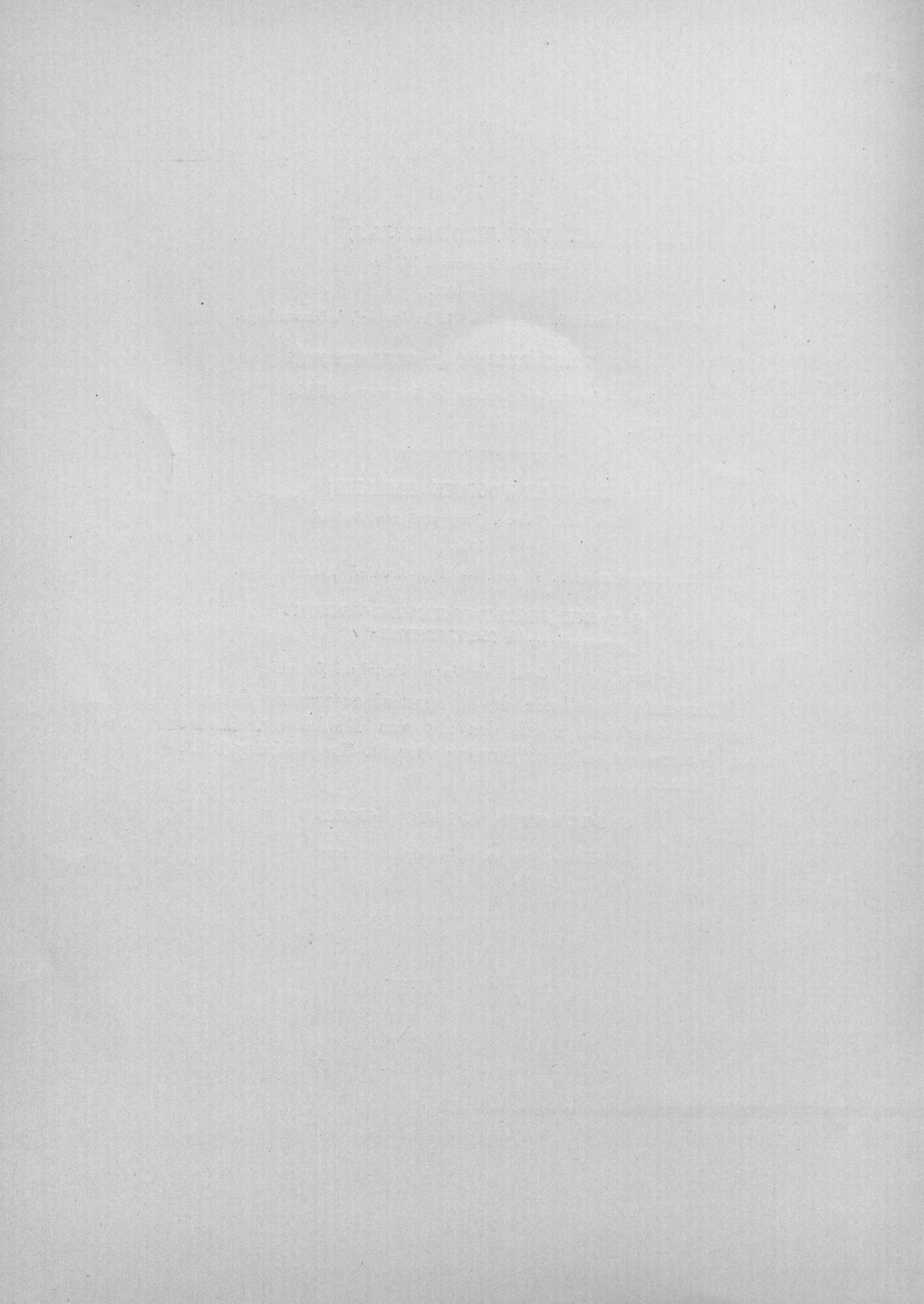
✠ S·GERARDI·DOMINI·DE·VORNE
.............NI ZELANDIE·

Sigillum Gerardi domini de Vorne, Castellani Zelandie.

Sententie betreffende de bij versterf overgaande tienden; gezegeld door den Graaf, den abt van Middelburg, Gerard van Voorne en anderen; Dinsdag voor St. Gregoriusdag 1315. — 9 Maart 1316.

S·SECRETVM·G·DNI·DE·VORNE

Sigillum Secretum G. domini de Vorne.

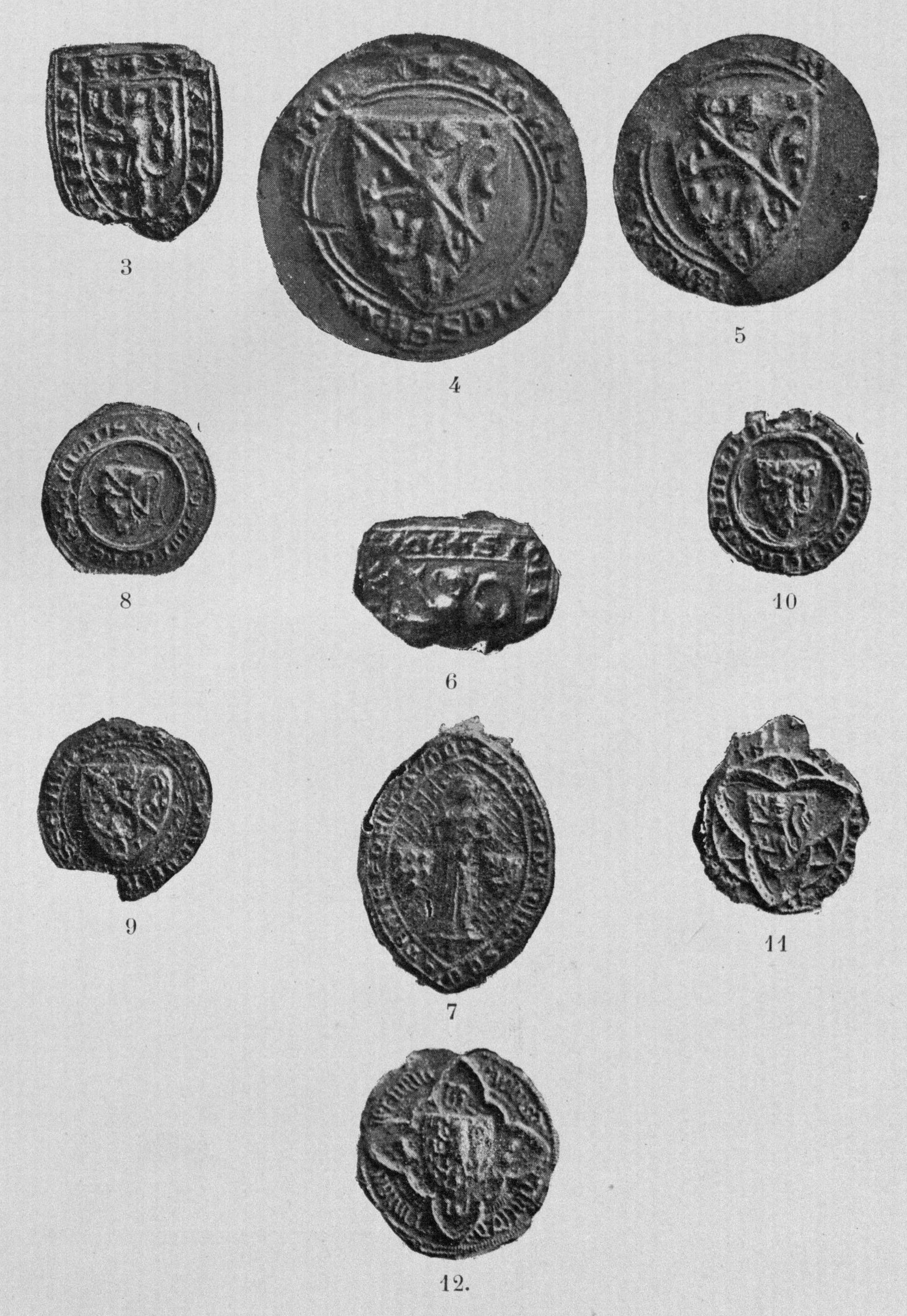
1

2

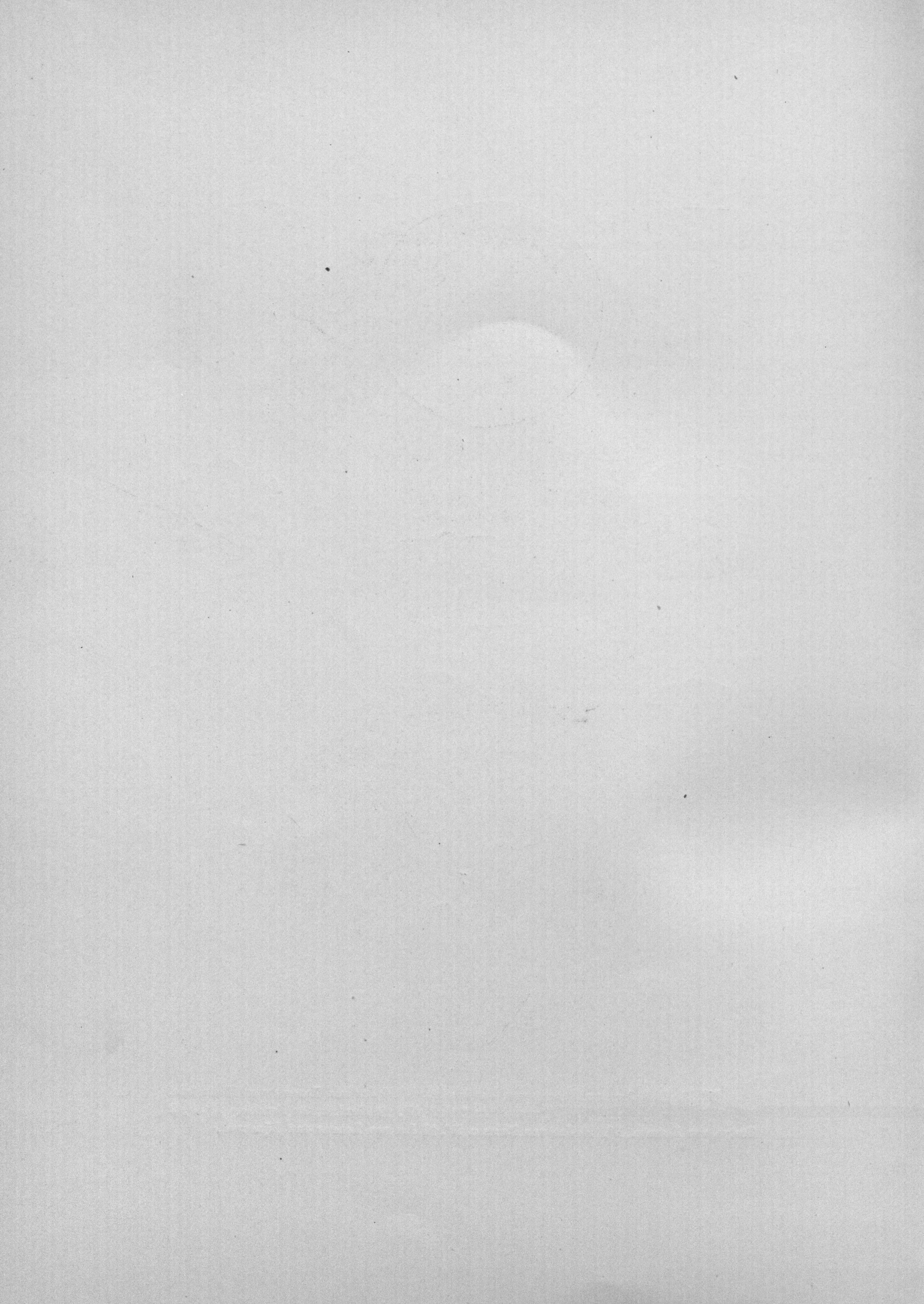
2

N°. 1, 2 Jan van Renesse.

N°. 3, 4, 5 Jan van Renesse van der Goude. N°. 6 Jan van Renesse van Haamstede. N°. 7 Margaretha van Renesse, vrouw van Stein. N°. 10 Hendrik van Renesse. N°. 8, 9 Costyn van Renesse. N°. 11 Jan van Renesse. N°. 12 Jan van Renesse van Rijnouwen.

13

13

N°. 13 Gerard heer van Voorne.

KAART VAN SCHOUWEN

in 1291

TOELICHTING OP HET KAARTJE

«SCHOUWEN IN 1291»

Men raadpleegde voor het samenstellen van dit kaartje:

1° de stafkaart;

2° een kaart, ontworpen door D. W. en ANTH VAN HATTINGA, de grenzen der „Zesde deelen" aangevende en welker juistheid van samenstelling gewaarborgd wordt, als men haar vergelijkt met eerstgenoemde kaart;

3° de rekeningen der rentmeesters van Zeeland, met name Vrederic 1318/19 en Boudijn Jansz. 1339/40, welke laatste voor de berekening der bede, de grootte der onderscheiden deelen in gemet getallen aangeeft;

4° het oorkondenboek van Holland en Zeeland, benevens eenige oorkonden uit de 14de eeuw; en eindelijk:

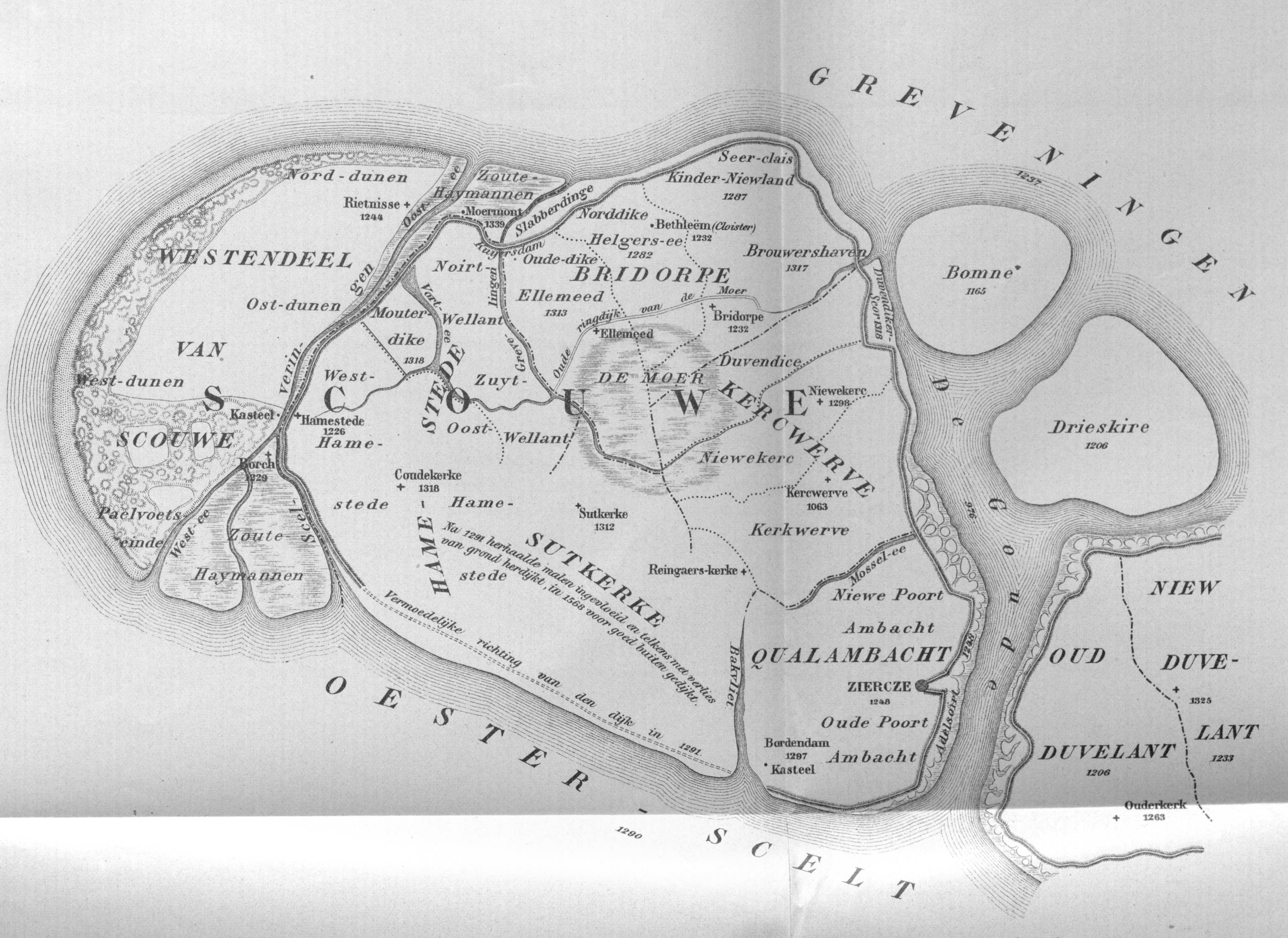
5° I. ERMERINS „Zeeuwsche Oudheden".

Door deze gegevens in verband te brengen met den hedendaagschen toestand van het eiland, was het mogelijk een platten grond van Schouwen in 1291 te ontwerpen. Dat dit slechts bij benadering geschieden kon, wordt ons duidelijk als wij nagaan welke veranderingen het eiland nà 1340 heeft ondergaan, ten deele door groote aanwinsten van land aan de Noordzijde, ten deele door aanzienlijke verliezen van grond aan de Zuidzijde, het gevolg van talrijke overstroomingen.

SCHOUWEN

in 1291,

op de Schaal van 1/100000.

Grootte der 5 zesde Deelen van SCHOUWEN gelegen aan de Oost-zijde van de Schelveringen in 1340.
Vergelijk de Rekening van Boudin Jansz:, Rentmeester van Zeeland 1339/40.

Qualambacht

Oude Poortambacht	1842 gemeten	
Nieuwe „	819 „	
Zuutland (Sutkerke)	4138 „	12 roeden

Kercwerve

Kercwerve	1783 gemeten	28 roeden
Reijngaers-kercke	414 „	42 „
Niewe kerc	1080 „	263 „

Bridorpe

Bridorpe	2334 gemeten	188 roeden
Elgerzee	949 „	298 „
Ellemeed	1372 „	1 „

Haemstede

Oestambacht v. Welland	1104 gemeten	175 roeden
Capelle	342 „	9 „
Zegambacht	800 „	22 „
Westambacht v. Welland	799 „	299 „
Armoederhoek	286 „	180 „
Oestambacht v. Haemstede	1200 „	
West „ „ „	1129 „	

Verklaring der Teekens.

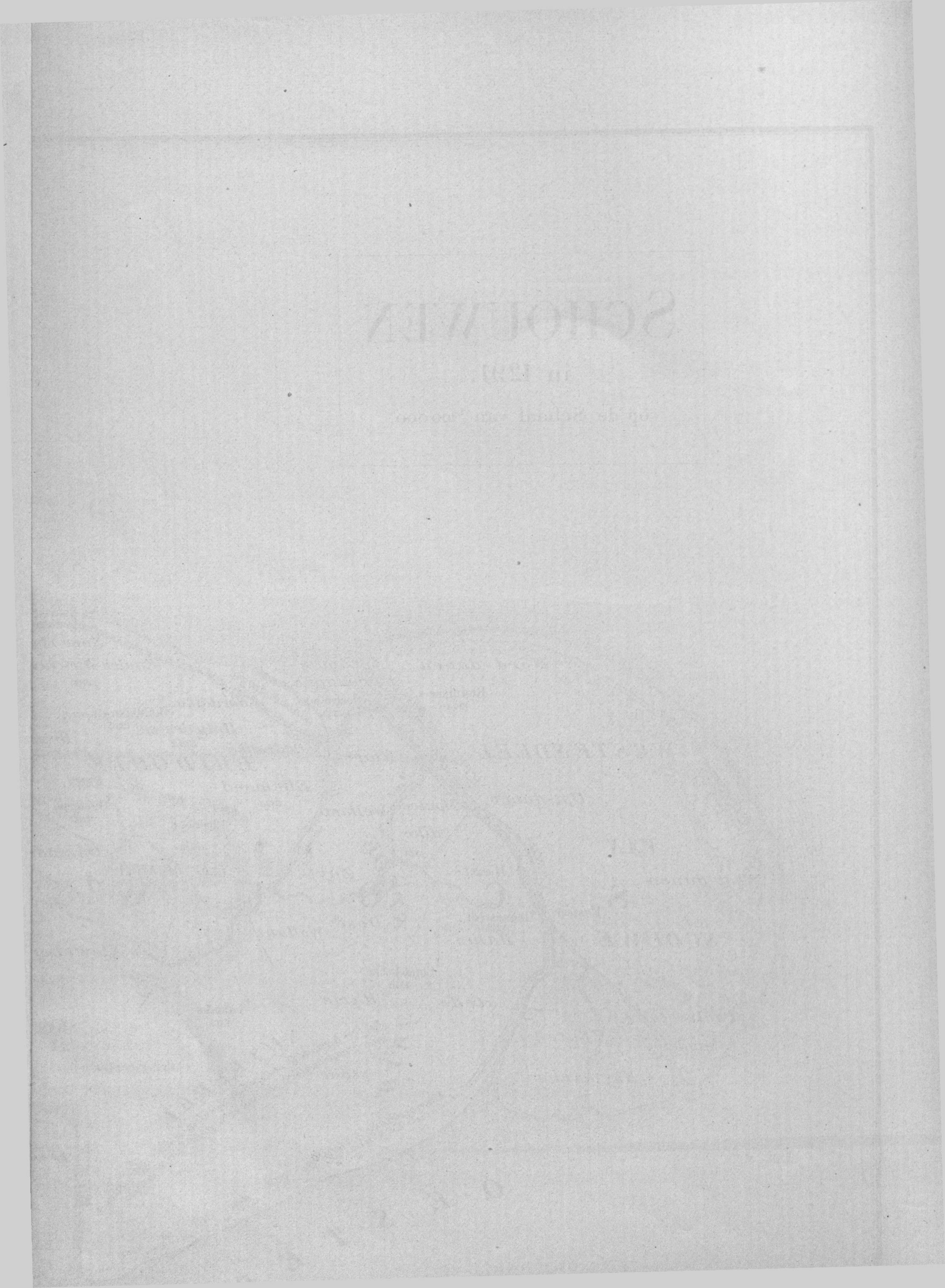
+ Dorp of Gehucht, • Kasteel of Cloister, Bij eb droog loopende bank of Moeras, — · — Grens der zesde Deelen, Water (Zee of Rivier), Schorre, Duinen en Zand, ... „ „ onderdeelen.

Lengtematen.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Kilometer.

0 1000 2000 3000 Bloische roeden.

60 Bloische roeden = 217 meter; 1 Gemet = 300 Bloische roeden;
1 Roede = 10 Voet; 1 Hectare = 2 gemeten 119 roeden 7 voeten.

REGISTERS

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN

[1]) Abusivelijk is in het opstel 's Hertogs bastaardoom Jan *van* Suermont genoemd men leze hiervoor Jan Suermont.

REGISTER VAN PLAATSNAMEN.

[1]) In het opstel wordt Weste*n*schouwen als Weste*r*schouwen gespeld, dit is niet juist, men leze Westenschouwen.

DRUKFOUTEN.

blz. 17 noot 1	staat fo. 58 v.v.	lees fo. 58 vo.
„ 17 „ 3	„ fo. 26 v.v.	„ fo. 26 vo.
„ 59 „ 1	„ Bijlage D.	„ Bijlage E.
„ 61 „ 1	„ v. Mieris 133	„ v. Mieris II 133
„ 61 „ 2	„ v. Mieris 124	„ v. Mieris II 124
„ 77 „ 3	„ Bijlage G.	„ Bijlage H.
„ 103 8ste regel van onderen	„ op 18 Februari 1415 tochtte	„ tochtte op 18 Februari 1415
„ 114 (Bijlage C) 4de generatie	„ Justine van Heere	„ Justine van Heeze.

INHOUD

